„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie"

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022

lokalna grupa działania
AKTYWNI RAZEM

Gąbin, styczeń 2020

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM
www.aktywnirazem.pl
tel. 24 276 61 33
e-mail aktywni.razem@wp.pl

Zespół Roboczy:

1. **Agnieszka Żukowska**
2. **Joanna Kieszkowska**
3. **Justyna Jaworska**

Autor analiz służących przygotowaniu LSR:

Ireneusz Kamiński

Podziękowania

Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM składa szczególne i gorące podziękowania wszystkim, którzy pomogli w opracowaniu LSR za ogromne zaangażowanie, poświęcony czas, przekazane sugestie i włożoną pracę.

lokalna
grupa
działania
AKTYWNI RAZEM

Szanowni Państwo!

Z ogromną satysfakcją przedstawiamy Państwu Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), przygotowaną w celu realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2014 – 2020.
Niniejszy dokument to rezultat wielomiesięcznej i bardzo intensywnej pracy Zespołu Roboczego oraz liderów i członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM, przedstawicieli gmin, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców.

Strategia zbudowana jest wokół trzech celów wiodących:

- **Rozwój kapitału społecznego obszaru Lokalnej Grupy Działania AKTYWNI RAZEM**
- **Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy**
- **Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu**

Zakres opracowanych działań i zadań będzie realizowało powołane w tym celu Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM.

W imieniu wszystkich, którzy zaangażowali się w przygotowanie Strategii oraz w imieniu Zarządu Stowarzyszenia zachęcam mieszkańców obszaru LGD do włączenia się w realizację zapisanych w Strategii pomysłów i poprzez współpracę różnych sektorów zmierzenie się z wyzwaniem oraz z szansą rozwojową płynącą z zastosowania Inicjatywy LEADER na północno-zachodnim Mazowszu.

Prezes Zarządu
Stowarzyszenia LGD AKTYWNI RAZEM
Agnieszka Żukowska

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD 5
1. Nazwa LGD 5
2. Zwięzły opis obszaru 5
3. Opis procesu tworzenia partnerstwa 6
4. Opis struktury LGD 12
5. Opis składu organu decyzyjnego 14
6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym 15
7. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD 16
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR 17
Rozdział III Diagnoza - opis obszaru i ludności 19
1. Obszar LGD Aktywni Razem 19
2. Atrakcyjność turystyczna i potencjał dla rozwoju turystyki.....20
3. Kapitał społeczny 22
3.1 Charakterystyka demograficzna 22
3.2 Sektor społeczny 24
4. Charakterystyka gospodarki 25
4.1 Poziom przedsiębiorczości 25
4.2 Największe firmy na obszarze LGD 26
4.3 Rolnictwo 26
4.4 Przedsiębiorczość społeczna 28
5. Rynek pracy 28
5.1 Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia 28
5.2 Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy 29
6. Problemy społeczności obszaru LGD Aktywni Razem.....33
6.1 Charakter i zasięg problemów społecznych 33
6.2 Znaczenie infrastruktury społecznej 35
7. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR.....35
8. Wewnętrzna spójność obszaru LSR.....36
Rozdział IV Analiza SWOT 37
Rozdział V Cele i wskaźniki 39
1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć 39
2. Wykazanie zgodności celów z celami programu 39
3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania 39
4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS 39
5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych oraz źródła pozyskania danych do pomiaru 39
6. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych 39
7. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia 40
8. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia 40
9. Realizacja Projektów Współpracy 53
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 54
Rozdział VII Plan działania 57
Rozdział VIII Budżet LSR 57
Rozdział IX Plan komunikacji 59
Rozdział X Zintegrowanie 60
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja 62
Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko 64
Załączniki do LSR
1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR
2. PROCEDURA OCENY WŁASNEJ, MONITORINGU I EWALUACJI ORAZ WPROWADZANIA USPRAWNIEŃ I AKTUALIZACJI
3. PLAN DZIAŁANIA WSKAZUJĄCY HARMONOGRAM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU
4. BUDŻET LSR W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE FUNDUSZE EFSI I ZAKRESY WSPARCIA

5. PLAN KOMUNIKACJI

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

1. Nazwa LGD

Za wdrażanie Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność jest odpowiedzialne Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego pod nr 0000549944 w dniu 27 marca 2015 r.

2. Zwięzły opis obszaru LGD

Teren działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM obejmuje 11 gmin północno-zachodniego Mazowsza: Brudzeń Duży, Gąbin (gmina miejsko-wiejska), Gostynin (gmina wiejska), Gostynin (gmina miejska), Iłów, Łąck, Nowy Duninów, Pacyna, Sanniki (gmina miejsko-wiejska), Słubice, Szczawin Kościelny. Łączna powierzchnia obszaru objętego LSR wynosi 1386 km^2.

Tabela 1. Obszar i ludność objęte LSR

OBSZAR I LUDNOŚĆ OBJĘTE LSR				
Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia gminy (km2)	Liczba mieszkańców
1	Łąck	wiejska	94	5 321
2	Nowy Duninów	wiejska	146	3 996
3	Brudzeń Duży	wiejska	159	8 209
4	Gąbin	miejsko-wiejska	146	11 070
5	Słubice	wiejska	96	4 567
6	Gostynin	miejska	32	19 092
7	Gostynin	wiejska	271	12 232
8	Szczawin Kościelny	wiejska	127	5 094
9	Pacyna	wiejska	90	3 767
10	Sanniki	miejsko-wiejska	95	6 332
11	Iłów	wiejska	130	6 273
Razem			**1 386**	**85 953**

Obszar planowany do objęcia LSR położony jest na lewym i prawym brzegu Wisły w pobliżu Płocka i Włocławka i stanowi nie w pełni jeszcze odkryty, niezwykle atrakcyjny obszar turystyczny, oferujący bogatą gamę walorów i atrakcji, mogących usatysfakcjonować prawie każdego miłośnika rekreacji i wypoczynku: biernego, czynnego i wzbogaconego o elementy kultury i edukacji.

Obszar objęty LSR spełnia podstawowe kryterium przestrzennej spójności. Cały obszar objęty projektem jest spójny terytorialnie pod względem geograficznym. Z uwagi na fakt, że gminy wchodzące w skład LGD sąsiadują ze sobą i położone są w jednym historycznie ukształtowanym obszarze, ich rozwój społeczny i ekonomiczny przebiega w podobny sposób. Warunki produkcji rolniczej na całym terenie są mało korzystne z powodu bardzo dużego udziału najsłabszych gleb (głównie V i VI klasy), a także rosnącego deficytu wody. O spójności obszaru stanowi także fakt powiązania pod względem ekonomicznym z głównym ośrodkiem miejskim jakim jest Płock. Pod względem demograficznym istnieją znaczne podobieństwa w strukturze wieku, wykształcenia, zatrudnienia czy działalności lokalnych przedsiębiorstw. Bardzo ważnym elementem łączącym teren LGD AKTYWNI RAZEM są niewątpliwie uwarunkowania przyrodnicze związane z położeniem przy korycie Wisły, która ma przemożny wpływ na charakter obszaru ma sąsiedztwo Wisły. Obszar planowany do objęcia LSR leży w całości na terenie województwa mazowieckiego w niedużej odległości od wielkich aglomeracji: warszawskiej i łódzkiej oraz w sąsiedztwie Płocka – dużego miejskiego ośrodka o znaczeniu regionalnym.
Ponad dwie trzecie obszaru znajduje się w Pradolinie Wisły, przy czym tereny na zachód i na wschód od Gąbina należą odpowiednio do mezoregionów Kotliny Płockiej i Kotliny Warszawskiej.
Wisła we wschodniej części obszaru zachowuje swój naturalny charakter, z licznymi wyspami, stanowiącymi ostoje ptactwa i innej fauny oraz flory i jako takie są objęte ochroną w ramach systemu Natura 2000, a w części zachodniej rozlewa się w Jezioro Włocławskie, niezwykle atrakcyjny akwen dla miłośników sportów wodnych, a jednocześnie siedlisko fauny, która nauczyła się współegzystować z człowiekiem. Nietrudno tu zobaczyć bobry, czaple – siwe i białe, stanowiące konkurencję dla rybaków i wędkarzy kormorany, a przy odrobinie szczęścia – nawet bieliki.
Część zachodnia obszaru, będąca w zasięgu najmłodszego zlodowacenia, to najbliższe Warszawie i Łodzi pojezierze o bardzo urozmaiconej rzeźbie, tworzonej m.in. przez wzgórza morenowe, ozy i wydmy piaskowe, oraz z kilkudziesięcioma jeziorami. Południowy fragment obszaru ma bardziej rolniczy charakter, ale także nie jest pozbawiony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, tu znajdują się m.in.: Jezioro Szczawińskie, rezerwat Dolina Skrwy, obszary chronionego krajobrazu Dolina Skrwy Lewej i Dolina Przysowy i Słudwi. Tereny spoza zasięgu oddziaływania ostatniego zlodowacenia (gminy: Pacyna, Szczawin Kościelny, Sanniki, Słubice, Iłów i częściowo Gąbin) są generalnie dość płaskie i mniej urozmaicone pod względem siedliskowym. Terasy zalewowe Wisły, obecnie odcięte od rzeki wałami, zajmują około 150 km^2 w gminach Łąck, Gąbin, Słubice i Iłów.

3. Opis procesu tworzenia partnerstwa.

Inicjatorem powstania Stowarzyszenia była Fundacja AKTYWNI RAZEM działająca jako Lokalna Grupa Działania i wdrażająca Inicjatywę Leader w latach 2006 -2008 w ramach II Schematu Pilotażowego

Programu Leader + oraz w latach 2009 – 2015 w ramach Osi 4 Leader objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM zostało utworzone w dniu 16 grudnia 2014 r. i wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 27 marca 2015 r., pod numerem 0000549944.

Nowoutworzone LGD jest kontynuacją LGD, która realizowała LSR w okresie programowania 2007-2013. Stowarzyszenie w ramach swej działalności czerpie i korzysta z doświadczenia, potencjału oraz relacji wypracowanych przez Lokalną Grupę Działania Fundację AKTYWNI RAZEM, która jako członek Stowarzyszenia aktywnie z nim współpracuje i wspiera, służąc przy tym swą wiedzą i praktyką zdobytą w zakresie dotychczasowej realizacji lokalnej strategii rozwoju. Wśród członków nowej LGD większość członków stanowią partnerzy Fundacji, którzy uczestniczyli w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego w latach 2009-2015. W Stowarzyszeniu pracują obecnie wszyscy pracownicy poprzedniej LGD. Nowa LGD dysponuje bardzo dobrym przygotowanym i doświadczonym zespołem osób, które będą pracowały przy wdrażaniu nowej LSR.

Celami Stowarzyszenia są szerokie działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i małych miast objętych działaniem Stowarzyszenia oraz poprawa ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także aktywizacja oraz inicjowanie współdziałania lokalnych środowisk.

Lokalna Grupa Działania jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, o celach niezarobkowych, działającym na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Stowarzyszenie jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym:

a) władz publicznych, władz miejskich i innych instytucji publicznych,
b) partnerów gospodarczych i społecznych
c) mieszkańców, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym działających na rzecz ochrony środowiska, organizacji pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.

Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie i realizację LSR oraz standardy wiedzy i kompetencji określone dla LGD.

Osoby zaangażowane w opracowanie i realizację LSR zajmowały się Wdrażaniem LSR w okresie programowania 2007-2014 oraz obsługą organizacyjną LGD Fundacji AKTYWNI RAZEM.

Doświadczenie Fundacji AKTYWNI RAZEM – LGD wdrażającej LSR w okresie programowania 2007-2013.
Obsługę organizacyjną Fundacji zapewniało Biuro Fundacji. To właśnie w dużej mierze dzięki ich pracy Lokalna Grupa Działania Fundacja AKTYWNI RAZEM mogła z takim powodzeniem realizować swoje cele, przyczyniając się do społeczno-gospodarczego rozwoju obszaru Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego.

Zakres zadań Biura Fundacji był bardzo szeroki. Obejmował nie tylko wszelkie obowiązki związane z przygotowaniem i wspieraniem procesu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (przygotowanie i złożenie wniosków o wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego (LSR) w ramach Programu Leader na lata 2007-2015, przygotowywanie i przeprowadzanie naborów wniosków o przyznanie dofinansowania oraz przygotowywanie i obsługa posiedzeń Komisji Programowej, doradztwo w zakresie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy na realizację operacji), ale także informowaniem o obszarze objętym LSR, prowadzeniem i aktualizacją strony internetowej LGD, opracowywaniem, przygotowaniem, drukiem oraz powielaniem i dystrybucją materiałów informacyjnych, zamieszczaniem materiałów informacyjnych w prasie, realizacją oraz współudziałem w organizacji wydarzeń promocyjnych, tworzeniem i obsługą baz danych, w szczególności baz informacji turystycznej, szkoleniem kadr biorących udział we wdrażaniu LSR oraz lokalnych liderów, realizacją różnych form aktywizowania społeczności lokalnej, kontaktami

z członkami LGD i dużą liczbą interesariuszy procesu społeczno-gospodarczego rozwoju obszaru, obsługą informacyjną Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Urzędu Marszałkowskiego, monitoringiem i bieżącą sprawozdawczością dotyczącą wdrażania LSR, funkcjonowania biura, aktywizacji i nabywania umiejętności oraz wdrażania projektów współpracy, a także bieżącą działalnością administracyjną Fundacji.

LGD Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania AKTYWNI RAZEM przyjęła procedury, które szczegółowo określają podział zadań pracowników biura, a przyjęte wymagania są adekwatne do przewidzianych obowiązków (opis stanowisk i załączniki do regulaminu biura LGD stanowią załączniki do wniosku o wybór LGD).

W zakresie obowiązków wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy i przewidziano metody ich pomiaru oraz na stanowiskach pracy związanych z udzielaniem doradztwa określono sposobów pomiaru jakości udzielanego doradztwa i szczegółowo opisano metodę oceny efektywności świadczonego doradztwa (opis w Regulaminie pracy biura LGD).

Wszyscy pracownicy biura posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu działania LGD (załącznik do wniosku o wybór LSR).

Dla członków organu decyzyjnego i pracowników biura przygotowano plan niezbędnych szkoleń.

Doświadczenie Fundacji AKTYWNI RAZEM, tj. LGD wdrażającego LSR w okresie programowania 2007-2014.

Fundacja posiada znaczące doświadczenie we wdrażaniu projektów związanych z rozwojem obszarów wiejskich, podobnych do zakresu realizacji LSR.

Ważniejsze projekty zrealizowane przez Fundację wymieniono poniżej:
Festiwal Folkloru i Kultury Ziemi Kujawskiej i Mazowieckiej (6 edycji w latach 2006-2011). Festiwale były otwartymi imprezami mającymi na celu promocję dziedzictwa kulturowego ziem-i kujawskiej i mazowieckiej. Festiwale obejmowały:

- występy taneczno-muzycznych zespołów ludowych
- prezentację i kiermasz sztuki, rękodzieła i rzemiosła ludowego regionu
- wystawy: malarstwa, fotografii, rzeźby, prac plastycznych młodzieży gimnazjalnej, wykonanych w ramach warsztatów plastycznych,
- konkursy na najlepszy folklorystyczny zespół regionalny, najpiękniejsze stoisko, najsmaczniejsze ciasto, najlepszą nalewkę i utwór pisany gwarą regionalną.

Mazowieckie przeglądy – lato 2008
Termin: 31.08. – 21.09.2008 r., miejsce: starówka w Gąbinie.

Celem zadania było umożliwienie młodym artystom z terenu gminy zaprezentowania swoich zdolności i umiejętności, jak również pobudzenie aktywności twórczej oraz stworzenie warunków do rozbudzenia zainteresowania folklorem zachodniego Mazowsza wśród mieszkańców oraz przyjezdnych gości. Projekt skierowany był do mieszkańców miast i gmin zrzeszonych w Fundacji oraz gości (turystów) przebywających na tym terenie. Szacuje się, że w *Mazowieckich przeglądach – lato 2008* wzięło udział łącznie 950 osób.

Szkolenie na rzecz rolnictwa i żywności promujące produkty ekologiczne Pojezierza Gostynińskiego
Termin: 16.06. - 19.06.2008 r., miejsce: gmina Słubice, gmina Sanniki, gmina Gostynin, gmina Łąck.

Uczestnikami szkoleń realizowanych w ramach zadania byli rolnicy z terenu działania Fundacji, indywidualni producenci, przetwórcy, wytwórcy produktów ekologicznych, właściciele gospodarstw agroturystycznych, hoteli, moteli, pensjonatów, Koła Gospodyń Wiejskich, radni, sołtysi, włodarze gmin oraz potencjalni konsumenci żywności ekologicznej w ilości 104 osoby.
Uczestnicy szkoleń otrzymali komplet materiałów szkoleniowych oraz brali udział w degustacji żywności ekologicznej.

Agroturystyka – Twoją szansą, projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt dotyczył organizacji szkoleń z zakresu obsługi komputera, podstaw języka angielskiego oraz agroturystyki. Szkolenia skierowane były do osób bezrobotnych, które zamieszkują w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu płockiego i gostynińskiego. Środki zostały pozyskane przez Zakład Doskonalenia Zawodowego w Płocku. Fundacja była partnerem projektu. Na terenie działalności Fundacji zostały przeprowadzone szkolenia z zakresu: obsługi komputera, podstaw obsługi komputera, agroturystyki.
Dzięki realizacji powyższego projektu Fundacja pozyskała: szafę metalową, notebooka LG E500-V APRBY, drukarkę HP Laser Jet Color 2820, Microsoft Windows XP Professional PL SP3, Microsoft Office SB 2007 BOX.

Sztuka zaczarowana muzyką – Lucień 2009
Termin: 06 lipca do 11 lipca 2009 r., miejsce: Lucień (gm. Gostynin), organizatorzy: Fundacja AKTYWNI RAZEM, Gmina Gostynin.

Celem zadania było umożliwienie młodym artystom z terenu Mazowsza zaprezentowania swoich zdolności i umiejętności, jak również pobudzenie aktywności twórczej oraz stworzenie warunków do rozbudzenia zainteresowania sztuką. Artyści malarze w trakcie tygodnia trwania pleneru zajmowali się własną twórczością oraz pracą z młodzieżą ze szkół z terenu działania Fundacji.
Projekt skierowany był do mieszkańców miast i gmin zrzeszonych w Fundacji oraz gości (turystów) przebywających na tym terenie. Szacuje się, że w *Sztuce zaczarowanej muzyką – Lucień 2009* wzięło udział łącznie 600 osób.

Mazowieckie spotkania 2009

Termin: 29 sierpień i 05 wrzesień 2009 r., miejsce: Starówka w Gąbinie, organizatorzy: Fundacja AKTYWNI RAZEM, Miasto i Gmina Gąbin.
Zadanie zorganizowane w podobnej formule jak pierwsza edycja. Szacuje się, że w *Mazowieckich spotkaniach* wzięło udział łącznie 950 osób.

Mazowieckie Tradycje Chopinowskie – prezentacja folkloru regionu Gąbińsko - Sannickiego

Termin: 29, 30 maja 2009 r., miejsce: Gąbin, teren działania Fundacji AKTYWNI RAZEM.
Organizatorzy: Fundacja Aktywni Razem, Urząd Miasta i Gminy Gąbin.

Celem zadania było umożliwienie mieszkańcom miast, gmin i powiatów należących do Fundacji oraz przyjezdnym gościom dostępu do kultury, prezentacji lokalnych inicjatyw o charakterze kulturalnym oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnej twórczości artystycznej i kulturowej. Przedsięwzięcie to miało na celu również stworzenie warunków do rozwijania aktywności twórczej, rozbudzanie zainteresowania folklorem zachodniego Mazowsza oraz integrację międzypokoleniową z lokalnymi twórcami i artystami ludowymi.

Szansa dla Rolnika – Agroturystyka

Projekt partnerski z Zakładem Doskonalenia Zawodowego w Płocku współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego dotyczył organizacji szkoleń z zakresu obsługi komputera, obsługi przyjęć okolicznościowych oraz cateringu, agroturystyki oraz aspektów prawnych prowadzenia działalności gospodarczej.

Szkolenia skierowane były do rolników i ich domowników, którzy są ubezpieczeni w KRUS, zamieszkują w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu płockiego i gostynińskiego, a także zamierzają podjąć zatrudnienie w zawodach pozarolniczych lub podjąć pozarolniczą działalność gospodarczą. W ramach projektu przeszkolonych zostało 15 osób. W trakcie szkoleń zapewniono materiały szkoleniowe, zwrot kosztów przejazdu i poczęstunek.

Zadania ujęte w projekcie „Metamorfoza regionu gąbińsko-włocławskiego" objętym Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Gąbińsko-Włocławskiego w ramach Schematu II Pilotażowego Programu Leader +:

Od pomysłu do przemysłu. Seria 13 spotkań szkoleniowo-warsztatowych, w których wzięło udział łącznie 476 osób. W trakcie spotkań przedstawiano ZSROW i LGD, informowano o perspektywach Leader na lata 2007-2013, szkolono uczestników w zakresie przygotowywania wniosków o dofinansowanie i pomagano w tworzeniu autorskich projektów uczestników z myślą o dalszych etapach wdrażania podejścia Leader. Wydano też broszurę o Fundacji, ZSROW i perspektywie PROW 2007-2013, zamówiono materiały promocyjne Fundacji i PPL+ oraz opracowano stronę internetową Fundacji.

Terenowy System Informacji. Celem podprojektu było przybliżenie turystom i mieszkańcom wiedzy o regionie poprzez stworzenie zaczątku systemu drogowskazów i tablic informacyjnych promujących atrakcje dziedzictwa przyrody, kultury i turystyki. W sumie wykonano i zainstalowano w terenie 11 tablic z mapą obszaru działania Fundacji i mapami poszczególnych gmin, 58 dwujęzycznych tablic zawierających opisy atrakcji kulturowych i przyrodniczych oraz 351 drogowskazów do różnego typu atrakcji i ciekawych miejsc.

Słomiane, gliniane, drewniane, malowane. Celem podprojektu była popularyzacja regionalnego folkloru, sztuki ludowej i malarstwa poprzez opracowanie i wydanie dwujęzycznego albumu oraz jego dystrybucję w regionie (szkoły, biblioteki, GOK, koła gospodyń wiejskich) i poza regionem.

Plener malarski Celem projektu było upowszechnianie kultury wysokiej, wspieranie uzdolnionej młodzieży i promocja regionu poprzez zorganizowanie pleneru malarskiego i warsztatów plastycznych dla młodzieży. W dwutygodniowej imprezie uczestniczyło 12 wybitnych artystów malarzy, 52 gimnazjalistów wyłonionych w drodze konkursu oraz około 200 osób, które odwiedziły poplenerową wystawę.

Festiwale i dożynki. Celem podprojektu była integracja społeczności lokalnych oraz promocja programu Leader i Fundacji poprzez wsparcie 12 otwartych imprez (m.in. dożynki, Dzień Ziemi, rodzinne imprezy sportowe, regaty żeglarskie, spotkanie bożonarodzeniowe), w czasie których pracownicy LGD prezentowali działalność Fundacji i udzielali informacji o programie Leader, w tym o PROW na lata 2007-2013.

Zielona energia. Celem podprojektu było rozpoznanie regionalnego potencjału i wytyczenie optymalnych kierunków regionalnej energetyki opartej na biomasie. Zorganizowano m.in. konferencję na temat energii z biomasy, w której uczestniczyły 53 osoby oraz opracowano ramowy regionalny program rozwoju energetyki opartej na biomasie pn. „Zielona Energia".

Rolnicy naturze. Celem podprojektu było wniesienie wkładu w ekologizację rolnictwa poprzez szkolenia z zakresu rolnictwa ekologicznego. W ramach podprojektu wydano broszurę informacyjną w liczbie 2000 egzemplarzy, przeprowadzono 6 szkoleń warsztatowych, w których wzięły udział 334 osoby i zorganizowano wyjazd studyjny do gospodarstw ekologicznych w obszarze działania LGD Turystyczna Podkowa, w którym uczestniczyło 28 osób.

Koalicja na rzecz Wisły. Celem podprojektu było wniesienie wkładu w pełniejsze wykorzystanie Wisły jako atrakcji turystycznej poprzez opracowanie koncepcji zagospodarowania turystycznego Wisły z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, istniejącego zagospodarowania i możliwości rozwoju różnorodnych atrakcji turystycznych w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Wisły i jej okolic. W celu uspołecznienia procesu planowania zorganizowano 6 spotkań szkoleniowo-warsztatowych, w których wzięły udział 193 osoby reprezentujące samorządy, branżę turystyczną i instytucje państwowe związane z zarządzaniem Wisłą. Poza Koncepcją opracowano katalog 54 przedsięwzięć inwestycyjnych zgłoszonych przez potencjalnych inwestorów a także streszczenie koncepcji w formie broszury wydanej w 500 egzemplarzach.

Turystyka 2007 – na wakacje tylko do nas. Celem podprojektu było wsparcie rozwoju turystyki poprzez opracowanie strategii rozwoju turystyki i planu marketingowego dla sektora turystycznego. W celu uspołecznienia procesu tworzenia strategii zorganizowano 4 spotkania szkoleniowo-warsztatowe, w których uczestniczyło 89 osób. Poza strategią i planem marketingowym opracowano karty 91 projektów związanych z rozwojem turystyki i marketingiem turystycznym regionu. Wydano także folder promocyjny regionu w 11 000 egzemplarzy.

Film promocyjny *Malownicze Pojezierze*. Celem projektu była promocja obszaru działalności LGD poprzez realizację i dystrybucję na płytach DVD filmu pn. Malownicze Pojezierze, prezentującego atrakcje turystyczne regionu. Nakład płyt wyniósł 500 egzemplarzy.

Komputer nie gryzie. Celem projektu było upowszechnianie umiejętności korzystania z komputera poprzez szkolenia komputerowe dla zainteresowanych osób. Zorganizowano 7 dwudniowych kursów w 14 grupach. Łącznie w szkoleniach uczestniczyło 149 osób. Spotkania wykorzystano także do upowszechniania informacji o PROW 2007-2013 i zebrania ankiet dotyczących oczekiwań uczestników wobec dalszych działań leaderowskich w ramach PROW.

Kto pyta nie błądzi. Celem projektu było wzmocnienie potencjału LGD poprzez zapoznanie się z doświadczeniami z realizacji programu Leader przez LGD Layon Saumorois z regionu Pays de la Loire we Francji.. W 5-dniowym wyjeździe studyjnym wzięło udział 28 osób związanych z LGD.

Ponadto, w czasie realizacji Schematu II Fundacja służyła wszystkim zainteresowanym informacją i wsparciem doradczym w zakresie realizacji projektów na terenach wiejskich. Wsparcie to było realizowane w formie dyżurów ekspertów.

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju w okresie programowania 2007-2013 następowała poprzez realizację przez mieszkańców, firmy, organizacje i samorządy lokalne szeregu projektów (zwanych również operacjami), wpisujących się w założone przedsięwzięcia. Realizacja przedsięwzięć oznaczała zrealizowanie celów szczegółowych Strategii, do których były one przypisane. Zaś realizacja celów szczegółowych powiązanych z danym celem ogólnym przekładała się na realizację tego celu.

Stopień wykorzystania budżetu określonego w ostatnim aneksie do umowy ramowej w stosunku do wniosków wybranych do dofinansowania przez Fundację Stowarzyszenie LGD AKTYWNI RAZEM i dla których została wypłacona pomoc finansowa wynosi 78%.

W 2012 roku Fundacja wzięła udział w ogólnopolskim konkursie na wybór Lokalnych Grup Działania do realizacji lokalnych strategii rozwoju w zakresie dodatkowych zadań. W konkursie oceniane były dotychczasowe osiągnięcia LGD oraz jakość poszerzonej o proponowane nowe działania Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD AKTYWNI RAZEM zajęła 1. miejsce na Mazowszu i 15. miejsce na liście ogólnopolskiej otrzymując na realizację dodatkowych zadań 5 mln. zł.

Wykres 1. Wykorzystanie środków w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego

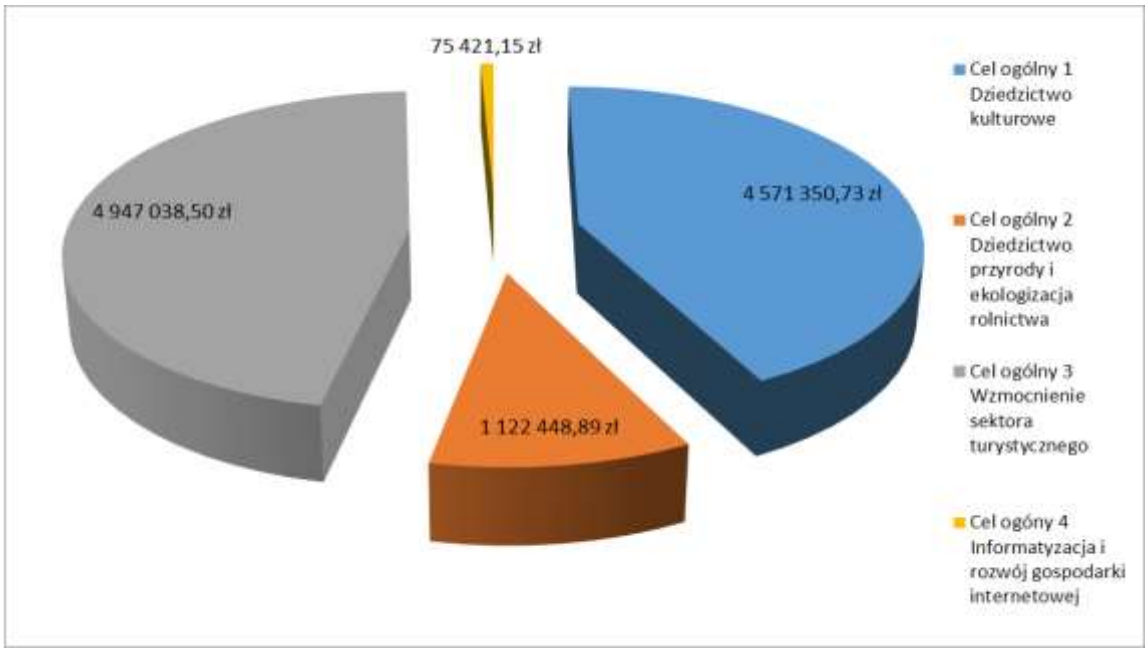

Wykres 2. Kategorie beneficjentów wdrażania LSR w latach 2009-2015

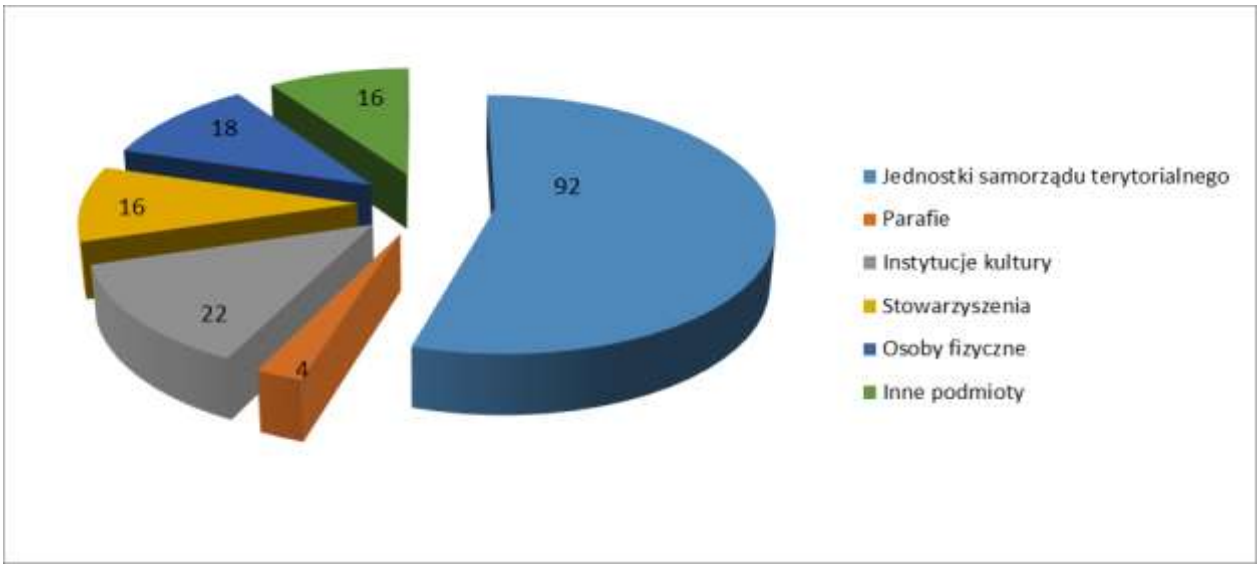

Dzięki działalności w ramach Schematu II Pilotażowego Programu Leader + oraz w ramach Osi 4 Leader objętej PROW 2007-2014 sprawia, że Fundacja ma obecnie bardzo dobre rozeznanie w praktycznym przygotowywaniu i wdrażaniu projektów o charakterze bardzo zbliżonym do tych, które będą w ramach LSR realizowane przez inne podmioty, co znakomicie ułatwi prawidłową ocenę wniosków o przyznanie pomocy.

Ponadto Biuro Fundacji opracowywało i zrealizowało szereg własnych projektów. Do najważniejszych, poza już opisanymi należały:

- międzynarodowe projekty współpracy: „ROOTS - Korzenie - Rozwój lokalny oparty na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym" oraz „TERRA - Turystyka dla ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich",
- projekty ekologiczne „Stworzenie potencjalnych miejsc lęgowych dla rybitw i mew na terenie Pojezierza Gostynińskiego" i „Aktywna ochrona ptaków wodno-błotnych na terenie Pojezierza Gostynińskiego" oraz wydanie „Ilustrowanej Księgi Ptaków Północno-Zachodniego Mazowsza".

Doświadczenie pozostałych partnerów LGD
Członkowie LGD, w szczególności samorządy i podmioty sektora społecznego i gospodarczego mają bogate doświadczenie w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, takie jak: projekty z zakresu aktywizacji zawodowej, projekty infrastrukturalne związane z budową dróg i sieci wodociągowych, projekty z zakresu kultury i tradycji regionu, projekty skierowane do dzieci i młodzieży, projekty z zakresu szkoleń informatycznych, projekty z zakresu turystyki i promocji regionu oraz projekty przyczyniające do wzrostu przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

4. Opis struktury LGD.
W chwili powstania Stowarzyszenie liczyło 40 członków. Po roku działalności liczba członków LGD wynosiła 72.

Aktualnie członkami Stowarzyszenia są:

1. Adamska Jadwiga - Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet Bielawy –Zwoleń
2. Ambroziewicz Tomasz - P.H.U. Tomasz Ambroziewicz
3. Bawtrol Ewa - osoba fizyczna
4. Białecki Zbigniew - Wójt Gminy Łąck
5. Bolmowski Arkadiusz - "BOLEK" Arkadiusz Bolmowski
6. Brudzyńska Joanna - Kwiaciarnia "Joanna"
7. Chodorowska Ewa - Stowarzyszenie Kobiet Gminy Szczawin Kościelny
8. Chojnacka Anna - Sklep z art. Spożywczo-warzywno-przemysłowo-chemicznymi Zofia Falkowska

9. Ciastek Jan - osoba fizyczna
10. Deja Monika - Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne "ZIARNO"
11. Duda Mirosława - Towarzystwo Wspierania Rozwoju Ziemi Sannickiej
12. Dwojnych Andrzej - Wójt Gmina Brudzeń Duży
13. Dylicki Krzysztof - Wójt Gminy Słubice
14. Głowacka Aleksandra - Towarzystwo im. Fryderyka Chopina Koło w Sannikach
15. Golus Barbara - Gminny Ośrodek Kultury w Sannikach
16. Jadczak Krzysztof - Burmistrz Miasta i Gminy Gąbin
17. Jaworska Justyna - osoba fizyczna
18. Kajak - Kołodziejska Aneta - Zajazd Nad Wisłą Halina Kajak, Aneta Kajak-Kołodziejska
19. Kalinowski Paweł - Burmistrz Miasta Gostynin
20. Kamińska Elżbieta - Związek Piłsudczyków o/Gąbin
21. Kamiński Ireneusz -osoba fizyczna
22. Kieszkowska Joanna - osoba fizyczna
23. Kokosińska Iwona - Gminne Centrum Kultury i Tradycji Wsi Gminy Gostynin
24. Krysiak Mirosław - Wójt Gmina Nowy Duninów
25. Krzewicki Jan Kazimierz - osoba fizyczna
26. Kujawa Roman - Wójt Gminy Iłów
27. Kunikowska Mirosława - Liga Ochrony Przyrody Okręg Włocławek
28. Kwiatkowski Piotr - osoba fizyczna
29. Lewandowska Agnieszka - osoba fizyczna
30. Nowacki Tomasz - Starostwo Powiatowe w Płocku
31. Madejczyk Agnieszka - osoba fizyczna
32. Marciniak Marlena - Stowarzyszenie Bezpieczna Przystań na rzecz domu pomocy społecznej w Koszelewie oraz ludzi w podeszłym wieku
33. Markiewicz Stanisław - Agroturystyka "ZACISZE" Stanisław Markiewicz
34. Maślanka Renata - osoba fizyczna
35. Matuszewski Tomasz - Starostwo Gostynin
36. Michalak Zbigniew - Usługi Turystyczne Zielone Zacisze Jolanta Michalak
37. Mielczarek Urszula - Liga Ochrony Przyrody Okręg Płock
38. Mikołajczyk Katarzyna – Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego
39. Murzydło Władysław - Ochotnicza Straż Pożarna w Pacynie
40. Nowacka Marzena - Stowarzyszenie "Nasze Lipianki"
41. Palińska Maria - Włocławskie Centrum Edukacji Ekologicznej
42. Plewiński Dariusz - Stowarzyszenie Na Rzecz Inicjatyw Społecznych "Pomóżmy sobie wspólnie"
43. Rykalski Jan - Gospodarstwo Rolne Jan Rykalski
44. Ryncarz Ludwik - osoba fizyczna
45. Sierbińska Anna - Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Gostyninie
46. Sierocki Adam - P.P.H. "ANNA" Adam Sierocki Anna Sierocka Sp. Jawna
47. Smuk Stratenwerth Ewa - Ewa Smuk Stratenwerth GEISSEN-PETER
48. Snopek Barbara – osoba fizyczna
49. Sobótka Tomasz - osoba fizyczna
50. Sochacki Jerzy – Gmina Szczawin Kościelny
51. Staniszewska Jadwiga - Stowarzyszenie Kwaterodawców Pojezierza Gostynińskiego
52. Szwed Sylwia - INNED Sp. z o. o.
53. Toruniewska Paulina - osoba fizyczna
54. Uliński Paweł - Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Korzeń i Okolic
55. Wasilewski Przemysław – osoba fizyczna
56. Wieczorek Gabriel – Burmistrz Miasta i Gminy Sanniki
57. Witeczek Janusz – osoba fizyczna
58. Wojciechowski Andrzej - Ochotnicza Straż Pożarna w Iłowie
59. Wojciechowski Mirosław - osoba fizyczna
60. Wojnarowska Maria - osoba fizyczna
61. Wojnarowski Michał - osoba fizyczna
62. Wojtasiak Maria - Mazowiecka Izba Rolnicza
63. Woźniak Krzysztof - Wójt Gminy Pacyna

64. Wrześniewska -Kamińska Katarzyna – osoba fizyczna
65. Wrześniewski Michał - Ludowy Klub Sportowy "WISŁA Główina-Sobowo"
66. Wyrwa Halina - osoba fizyczna
67. Zgieb Agnieszka - osoba fizyczna
68. Zieliński Edmund - Wójt Gmina Gostynin
69. Żukowska Agnieszka - Fundacja AKTYWNI RAZEM

Rada - organ decyzyjny LGD liczy 15 członków. Zarząd liczy 11 osób.

Członkami Stowarzyszenia reprezentującymi sektor publiczny (17 członków) są przedstawiciele: 11 miast i gmin, 2 powiaty, gminne centrum kultury, stowarzyszenie j.s.t., gminny ośrodek kultury i izba rolnicza. Sektor społeczny (41 członków) obejmujący mieszkańców reprezentowany jest przez fundację, stowarzyszenia, towarzystwa, klub sportowy, OSP, LOP, centra edukacji ekologicznej oraz mieszkańców z terenu LGD i osoby – liderów społecznych spoza obszaru LGD. Sektor gospodarczy (11 członków) reprezentowany jest przez: przedsiębiorców z branży turystycznej, firmy usługowe i produkcyjne, gospodarstwo rolne i sadownicze, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Stowarzyszenie zapewnia równomierny udział przedstawicieli kluczowych sektorów z obszaru LGD. Zapewniona jest właściwa reprezentacja grup docelowych przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR.

Wykres 3. Podział Członków LGD AKTYWNI RAZEM na sektory

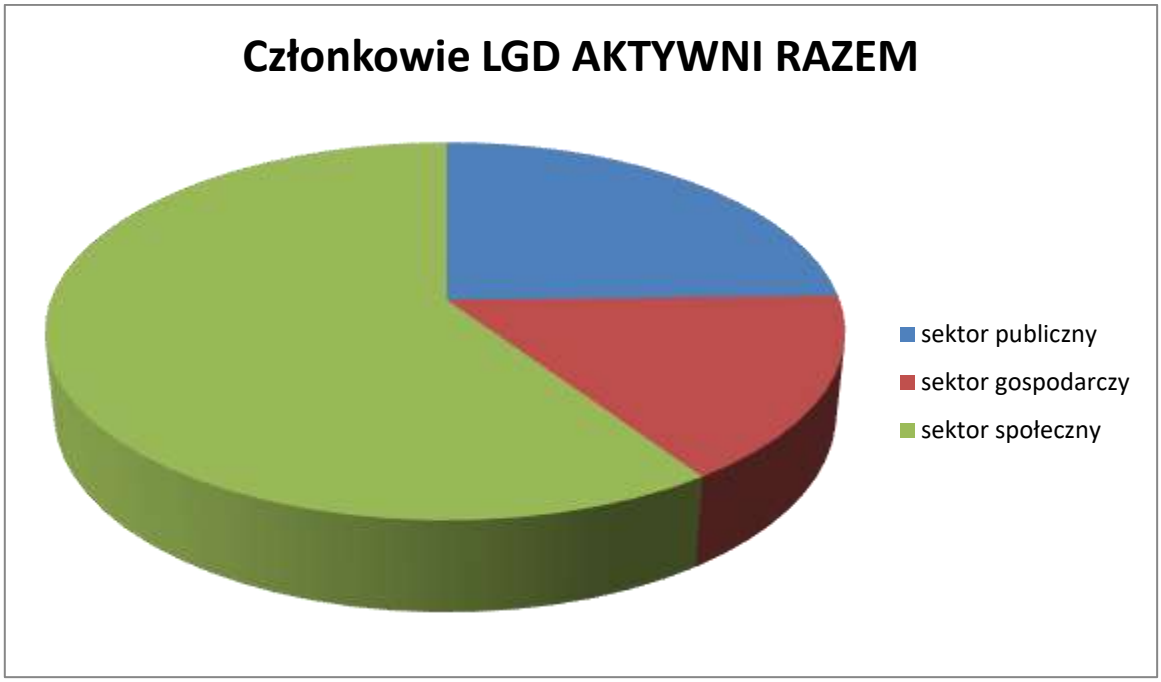

Statut Stowarzyszenia zapewnia możliwość ciągłego rozszerzania składu o nowe grupy interesów, środowisk społecznych i zawodowych oraz poszerzania reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk, tak aby LGD w sposób ciągły mogło dostosowywać się do specyfiki lokalnej. Zasady poszerzania składu Rady reguluje § 14 Statutu.

5. Opis składu organu decyzyjnego.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia oraz, w stosownych przypadkach, przedkładanie wniosków do podmiotu odpowiedzialnego za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem.

Podstawowym obowiązkiem członków Rady jest bezstronność i rzetelność w ocenie wniosków o przyznanie pomocy w ramach realizacji LSR.

Za przesłanki świadczące o możliwym braku bezstronności bądź konflikcie interesów uznaje się:

a) pozostawanie z wnioskodawcą w związku małżeńskim oraz w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia albo związanie z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli, lub współwłasności, zależności służbowej lub
b) ubieganie się przez członka organu decyzyjnego o wybór jego operacji bądź operacji z urzędu/instytucji, w którym pracuje w ramach wdrażania LSR, a także w przypadku gdy członek Rady jako osoba fizyczna reprezentuje przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę.

Skład Rady oraz podejmowane przez nią uchwały muszą spełniać następujące wymogi:

a) **żadna z grup interesu określonych w § 2 Statutu nie posiada więcej niż 49% praw głosu**,
b) co najmniej połowę członków Rady stanowią podmioty lub przedstawiciele reprezentujący: partnerów gospodarczych i społecznych oraz mieszkańców, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym działające na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji,
c) co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru operacji pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi.

Skład Rady zapewnia, że proces decyzyjny nie będzie zdominowany przez władze publiczne ani żadną z grup interesów. Członkami Rady są przedstawiciele wszystkich sektorów.

Skład organu decyzyjnego przedstawia się następująco:

- **sektor publiczny – 20 %**
- **sektor społeczny – 6,7 %**
- **sektor gospodarczy – 13,3 %**
- **mieszkańcy – 60,0 %**

W składzie organu decyzyjnego znajduje się 2 przedsiębiorców, 5 kobiet i 1 osoba poniżej 35 roku życia.

6. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Rada, Zarząd i Komisja Rewizyjna. Nie można jednocześnie łączyć pełnienia funkcji w Zarządzie, Komisji Rewizyjnej oraz Radzie.

Decyzje organów władzy Stowarzyszenia podejmowane są w postaci uchwał. W głosowaniach biorą udział członkowie zwyczajni Stowarzyszenia. Proces decyzyjny opiera się o naczelną zasadę quorum, rozumianego jako obecność co najmniej połowy członków (reprezentowanych członków zwyczajnych organów decyzyjnych LGD – Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady) uprawnionych do głosowania w trakcie obradowania tych organów. Taka liczebność pozwala na podejmowanie większości decyzji w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów bez uwzględniania głosów wstrzymujących się. W głosowaniu w Radzie, Zarządzie i Komisji Rewizyjnej w przypadku równości głosów decyduje głos przewodniczącego (prezesa) danego organu. Wyjątkiem od tej reguły jest podejmowanie decyzji (uchwał) w sprawie odwołania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz rozwiązania Stowarzyszenia, z uwzględnieniem treści § 25 statutu, wymaga większości kwalifikowanej 2/3 głosów bez uwzględnienia głosów wstrzymujących się. Z kolei w przypadku podejmowania decyzji przez Radę LGD ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu (sektora) nie może posiadać więcej niż 49% prawa głosu.

Koordynowaniem prac organów decyzyjnych LGD zajmuje się Biuro LGD. Organy decyzyjne LGD wybierane są spośród członków LGD potwierdzając zasadę partycypacyjnego charakteru LGD. Potwierdza ją także zasada inicjatywy uchwałodawczej, którą ma każdy członek organów decyzyjnych LGD.

W Stowarzyszeniu LGD AKTYWNI RAZEM organem odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji w sprawie wyboru operacji jest Rada Stowarzyszenia. Członkowie Rady stanowią w części osoby, które pełniły tę funkcję w okresie programowania 2007-2013 i posiadają doświadczenie w zakresie oceny wniosków o przyznanie pomocy.

W procesie decyzyjnym dla zapewnienia transparentności i przejrzystości przy wyborze operacji wprowadzono następujące rozwiązania:

- opracowano Regulamin Pracy Rady,

  - opracowano plan szkolenia członków Rady,
  - określono mierzalne i przejrzyste Kryteria Wyboru Operacji, a w przypadku kryteriów jakościowych opisano podejście do ich oceny,
  - zagwarantowano stosowanie tych samych Kryteriów Wyboru Operacji w całym procesie wyboru w ramach danego naboru,
  - wprowadzono papierowe karty oceny operacji,
  - wybór operacji odbywa się w drodze uchwał Rady,
  - zapewniono zachowanie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego gwarantującego, że co najmniej 50% głosów podczas dokonywania wyboru operacji nie pochodzi od przedstawicieli sektora publicznego,
  - założono prowadzenie rejestru interesów członków Rady,
  - opracowano procedury wyboru wniosków oraz opisano sposób udostępnia ich do wiadomości publicznej,
  - w procedurach wyboru operacji opisano sposoby oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji do dofinansowania zapobiegające rozbieżnym ocenom tych samych kryteriów, przyznawaniu błędnej punktacji itp.,
  - określono zadania i zakres odpowiedzialności osób/organów biorących udział w ocenie operacji,
  - opisano zasady wnoszenia i rozpatrywania odwołań/protestów od decyzji organu decyzyjnego;
- założono upowszechnianie protokołów z oceny wraz z informacją o wykluczeniu z oceny poszczególnych członków Rady i pracowników biura.

7. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.

Podstawowe dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD to:

- Statut (określa cele LGD i sposób ich realizacji, podstawę prawną działalności, zasady działania i funkcjonowania, informacje o członkach LGD oraz ich prawach i obowiązkach, określa władze LGD wraz z ich kompetencjami a także zapisy dotyczące majątku LGD),
- Regulamin pracy Zarządu (określa skład i kompetencje Zarządu, sposób reprezentowania i kierowania jego pracami, procedurę podejmowania decyzji, w tym uchwał oraz zasady obejmujące zarządzaniem środkami finansowymi LGD),
- Regulamin pracy Biura (określa zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania, kompetencje Dyrektora Biura i pracowników biura, organizację i porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników, a także inne postanowienia związane z działalnością biura Stowarzyszenia),
- Instrukcję Kancelaryjną Biura (określa tryb i zasady wykonywania czynności kancelaryjnych zapewniających jednolity sposób tworzenia, ewidencjonowania, przechowywania i archiwizacji oraz ochronę przed uszkodzeniem, zniszczeniem bądź utratą dokumentów),
- Polityka Rachunkowości (obejmująca wykaz kont księgi głównej i kont pomocniczych oraz zasady prowadzenia kont ksiąg pomocniczych, ogólne zasady klasyfikacji i ujmowania w księgach rachunkowych zdarzeń gospodarczych, zasady wyceny aktywów i pasywów, zasady i terminy przeprowadzania inwentaryzacji, ustalenie rodzajów dowodów księgowych oraz wymogów stawianych dowodom księgowym, zasady dokonywania zapisów księgowych w księgach rachunkowych, zasady kwalifikowania składników majątkowych do środków trwałych i zasady ich umarzania, zasady ewidencji rzeczowych składników aktywów obrotowych, zasady ewidencji, rozliczania i kalkulacji kosztów, opis zasad ustalania wyniku finansowego, sporządzanie, zatwierdzanie i ogłaszanie sprawozdań finansowych, ogólne zasady funkcjonowania programu komputerowego do prowadzenia ksiąg rachunkowych, opis stosowanych zasad ochrony danych, programów i sprzętu informatycznego),
- Regulamin postępowania w sprawach zamówień (określa wewnętrzną organizację postępowania przy udzielaniu zamówień publicznych w oparciu o przepisy Ustawy Prawo zamówień publicznych, w tym zamówień o wartości nie przekraczającej równowartości kwoty 30 000,00 euro netto,
- Polityka Bezpieczeństwa (określa zasady przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zastosowane dla zapewnienia poufności, integralności i rozliczalności przetwarzanych danych osobowych, zawiera dokumentację opisującą sposób przetwarzania danych osobowych oraz środków technicznych i organizacyjnych zapewniających ochronę danych osobowych),

- Regulamin pracy Rady Stowarzyszenia (określa organizację wewnętrzną i zasady pracy Rady LGD, w tym skład i zadania rady oraz jej przewodniczącego, opisuje proces uchwalania i zmian lokalnych kryteriów wyboru operacji i ogólne zasady podejmowania decyzji, bezstronność i poufność członków Rady oraz procedury wykluczania członka Rady z oceny, procedury przygotowywania i zwoływania posiedzeń rady oraz głosowania w trakcie tych posiedzeń (dotyczących wyboru operacji do dofinansowania), sposobu dokumentowania posiedzeń a także procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w dokonywaniu wyboru operacji),
- Procedura wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD,
- Plan szkoleń członków Rady.

Powyższe dokumenty zapewniają przejrzystość i jawność funkcjonowania i podejmowania decyzji przez LGD.

Walne Zebranie Członków uchwala: Statut; Lokalną Strategię Rozwoju oraz ramowe kryteria wyboru operacji; kierunki i program działania Stowarzyszenia, w tym kierunki Lokalnej Strategii Rozwoju; regulamin obrad Walnego Zebrania Członków oraz regulaminy innych władz Stowarzyszenia; zasady wykluczania lub zmiany członka Rady w przypadku występowania powiązań z projektem (lub jego wnioskodawcą) ocenianym przez Radę lub innych okoliczności budzących uzasadnione wątpliwości co do bezstronności i obiektywizmu członka Rady w zakresie oceny wniosków dokonywanej przez Radę.
Do kompetencji Zarządu należy: uchwalanie zmian LSR oraz kryteriów wyboru operacji zgodnie z przyjętymi przez Walne Zebranie Członków kierunkami LSR wynikających z wezwań Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażającej, wyników monitoringu, ewaluacji i oceny własnej wdrażania LSR lub wynikających ze zmian aktów prawnych i innych dokumentów dotyczących wdrażania Podejścia Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich; opracowanie, uchwalanie i zmienianie regulaminów obowiązujących
w Stowarzyszeniu z wyłączeniem regulaminów zastrzeżonych do kompetencji innych władz. Wyżej wymienione dokumenty regulują między innymi takie kwestie jak zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organów, sposób powoływania organów i możliwości kandydowania do nich przez członków Stowarzyszenia, zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania, zasady protokołowania posiedzeń oraz szczegółowo regulują sprawy związane z wykonywaniem zadań przewidzianych dla poszczególnych organów bądź biura LGD.

ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru działania Stowarzyszenia LGD Aktywni Razem została wypracowana przy czynnym udziale przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego oraz mieszkańców. W proces planowania strategicznego zaangażowani byli przede wszystkim lokalni liderzy, beneficjenci PROW 2007-2013, mieszkańcy i potencjalni wnioskodawcy w nowym programowaniu.

Proces planowania LSR koordynowany był przez Biuro LGD. W zakres koordynacji wchodziło przygotowywanie niezbędnych badań, planowanie i kierowanie procesem angażowania społeczności lokalnej, organizowanie warsztatów, zapewnienie technicznego zaplecza spotkań i zlecania przygotowywania analiz, zatrudnianie osób analizujących i wyciągających wnioski ze zrealizowanych badań, szkoleń i zebranych danych oraz przekazywanie informacji na temat przebiegu przygotowania LSR wszystkim zainteresowanym poprzez korespondencję z partnerami LGD oraz stronę internetową. Zespół przygotowujący LSR posiadał odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w zakresie technik badawczych, rozwoju terytorialnego, problematyki organizacji i funkcjonowania lokalnych grup działania oraz wdrażania mechanizmu Leader. Przeprowadzona przez zespół przygotowujący LSR diagnoza polegała na identyfikacji, gromadzeniu i analizie danych na temat obszaru i podmiotów objętych planowaniem. Zawiera w sobie elementy oceniające potencjały wewnętrzne obszaru oraz uwarunkowania o charakterze zewnętrznym obejmujące prognozy międzynarodowe, krajowe, regionalne, powiatowe wreszcie gminne, w zakresie ich wpływu (potencjalnego lub realnego) na działania LGD. Pozyskanie danych do diagnozy przez zespół przygotowujący LSR przebiegało trójtorowo: - na podstawie analizy danych i innych źródeł informacji (źródła własne, dane GUS, dane członków LGD, informacje o inicjatywach, plany i strategie dotyczące obszaru, zarówno jako potencjalne źródło informacji, jak i w zakresie zapewniania komplementarności),

pozyskano wiarygodne i aktualne dane liczbowe charakteryzujące poszczególne potencjały analizowanego obszaru.

Do opracowania LSR wykorzystano dane z szerokich konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR oraz dokonano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji i uwzględniono wyniki badań własnych i ewaluacji śródokresowej i końcowej dla Wdrażania LSR w okresie programowania 2007-2014.

Lokalna Grupa Działania zapewniła aby na każdym z pięciu kluczowych etapów budowy LSR umożliwić jak największy udział społeczności obszaru LGD. Poniżej przedstawiono partycypacyjne metody konsultacji zastosowane na każdym z etapów wraz ze wskazaniem materiałów opracowanych w wyniku konsultacji społecznych i analiz własnych:

Etap I. Diagnoza i analiza SWOT

1) Badanie ankietowe wśród członków i beneficjentów LGD; kluczowe bloki tematyczne: ocena znajomości potencjału obszaru działania LGD, samoocena działalności w LGD, ocena aktywności społecznej sektorów tworzących LGD, termin: grudzień 2014
2) Szkolenia konsultacyjne w każdej z gmin LGD; kluczowe zagadnienia: podsumowanie wdrażania LSR na terenie działania LGD (prezentacja wybranych projektów zrealizowanych w ramach wdrażania LSR, wdrażanie projektów współpracy, przyszłość podejścia Leader, Rozwój Kierowany przez Lokalną Społeczność (RLKS), Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, wdrażanie inicjatywy Leader w nowym okresie programowania), ocena realizacji Strategii LGD na lata 2009-2015, analiza projektów zrealizowanych w danej gminie (identyfikacja czynników wspierających / ułatwiających pozyskanie środków i realizację projektów (ocena poziomu satysfakcji z realizacji założonych celów LSR, odpowiedź na pytanie: czy zawarte w LSR cele i przedsięwzięcia odpowiedziały na zidentyfikowane w 2007 roku potrzeby, materiał warsztatowy SWOT z LSR, ankieta do wypełnienia (badanie potrzeb mieszkańców), badanie potrzeb, problemów i oczekiwań społeczności zamieszkujących obszar LGD, określenie grup defaworyzowanych w gminie, sformułowanie wniosków i wytycznych dotyczących wdrażania inicjatywy Leader w nowym okresie programowania 2014-2020 (tj. 2016-2022), termin: 15-25.06.2015,
3) Badanie ankietowe wśród członków i beneficjentów LGD – badanie potrzeb, problemów i oczekiwań społeczności zamieszkujących obszar LGD, określenie grup defaworyzowanych w gminie, termin: maj-czerwiec 2015,
4) Spotkania konsultacyjne w gminach z obszaru LGD, podczas spotkań informowano i pracowano nad: wsparciem dla rozwoju lokalnego w ramach Inicjatywy LEADER, działaniami animacyjnymi LSR na lata 2016-2022, analizą SWOT, wizją obszaru objętego LSR, celami strategicznymi, celami podrzędnymi i wskaźnikami realizacji LSR oraz grupami docelowymi wsparcia, termin: 17.09. – 07.09.2015,
5) Dane zebrane z GUS, pisemne informacje uzyskane z Urzędów miast i gmin, PUP, Policji, GOPS i MOPS, termin: październik – grudzień 2015,
6) Punkt informacyjno - konsultacyjny w biurze Fundacji Aktywni Razem, funkcjonujący w okresie przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na terenie LGD w Łącku przy ulicy Brzozowej 1. Został on otwarty dla tych wszystkich osób, którzy z różnych przyczyn nie mogli uczestniczyć w otwartych spotkaniach organizowanych w każdej z gmin objętych Strategią, a chcieli przedstawić własne sugestie dotyczące diagnozy obszaru, wskazania grup defaworyzowanych i konstruowania celów strategicznych. Punkt informacyjno - konsultacyjny został uruchomiony ze względu na to, że większość mieszkańców i tym samym potencjalnych beneficjentów znało biuro Fundacji Aktywni Razem, która wdrażała Inicjatywę Leader w poprzednim okresie programowania. Ze względu na podtrzymanie kontaktu z zainteresowanymi mieszkańcami obszaru. Punkt informacyjno - konsultacyjny pozostawał otwarty dla mieszkańców przez wszystkie dni tygodnia.

Etap II. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania

1) Spotkania konsultacyjne w gminach z obszaru LGD (opis w I. etapie) – termin: 17.09. – 07.09.2015,
2) Spotkania fokusowe, warsztatowe spotkania poświęcone wypracowaniu celów strategicznych i celów operacyjnych Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2016 – 2022, termin: 23.10.2015,

3) Badanie ankietowe poświęcone określeniu celów rozwojowych LSR (on-line i lista mailingowa), termin: październik 2015,
4) Wywiady pogłębione z liderami lokalnymi (różne sektory), termin: październik 2015,
5) Punkt konsultacyjny w biurze dotychczasowej LGD (opis w I. etapie) – 5 dni w tygodniu
   Wykorzystano:
   - wnioski z badania ewaluacyjnego Wdrażania LSR w latach 2010-2015, termin: czerwiec 2015
   - badanie skuteczności i efektywności Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego (LSR) – raport, czerwiec 2015
   - wnioski i wytyczne ze szkoleń dotyczące wdrażania Inicjatywy Leader w nowym okresie programowania przy wykorzystaniu instrumentu RLKS – termin: czerwiec 2015

Etap III. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru

1) Wywiady pogłębione z liderami lokalnymi (różne sektory), termin: listopad 2015,
2) Konsultacje z członkami LGD podczas posiedzenia Zarządu i Walnego Zebrania Członków LGD, termin: 11.12. i 29.12.2015,
3) Konsultacje za pośrednictwem strony internetowej LGD (możliwość konsultacji telefonicznej, za pośrednictwem e-mail, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami, możliwość wniesienia ewentualnych uwag), termin: grudzień 2015
4) Punkt konsultacyjny w biurze dotychczasowej LGD (opis w I. etapie) – 5 dni w tygodniu

Etap IV. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji

1) Wywiady pogłębione z liderami lokalnymi (różne sektory), termin: grudzień 2015,
2) Konsultacje z członkami LGD podczas posiedzenia Zarządu i Walnego Zebrania Członków LGD, termin: 11.12. i 29.12.2015,
3) Konsultacje za pośrednictwem strony internetowej LGD (możliwość konsultacji telefonicznej, za pośrednictwem e-mail, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami, możliwość wniesienia ewentualnych uwag), termin: grudzień 2015
4) Punkt konsultacyjny w biurze dotychczasowej LGD (opis w I. etapie) – 5 dni w tygodniu Wywiady pogłębione

Etap V. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR

1) Wywiady pogłębione z liderami lokalnymi (różne sektory), termin: grudzień 2015,
2) Konsultacje z członkami LGD podczas posiedzenia Zarządu i Walnego Zebrania Członków LGD, termin: 11.12. i 29.12.2015,
3) Konsultacje za pośrednictwem strony internetowej LGD (możliwość konsultacji telefonicznej, za pośrednictwem e-mail, bezpośrednie spotkania z mieszkańcami), termin: grudzień 2015
4) Punkt konsultacyjny w biurze dotychczasowej LGD (opis w I. etapie) – 5 dni w tygodniu Wywiady pogłębione

Społeczność lokalna angażowana będzie także podczas monitorowania, ewaluacji i oceny realizacji strategii, aktualizacji strategii oraz opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. Szczegółowe zapisy dotyczące procedury włączenia społeczności lokalnej w te ważne elementy wdrażania LSR zawierają odpowiednie części LSR.

ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA - opis obszaru i ludności

Diagnoza obszaru LGD Aktywni Razem jest oparta o **informacje pochodzące od interesariuszy procesu rozwoju obszaru LGD**: JST, instytucji publicznych (PUP), organizacji społecznych, przedsiębiorców, mieszkańców, będące efektem warsztatów, grup fokusowych, wywiadów indywidualnych i ankiet, materiały opracowane przez LGD w trakcie jej blisko 10-letniej działalności na rzecz rozwoju obszaru, **informacje statystyczne GUS** i PUP oraz **inne materiały źródłowe**. Pozwoliły one na określenie cech obszaru i jego społeczności oraz problemów i potrzeb tej społeczności, co z kolei posłużyło zdefiniowaniu logiki interwencji
w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

1. Obszar LGD Aktywni Razem

Obszar LGD rozciąga się wzdłuż Wisły na jej odcinku od granicy województw: mazowieckiego i kujawsko-pomorskiego po Wyszogród. Większość obszaru (10 gmin) położona jest na południe od Wisły, **w sąsiedztwie subregionalnego ośrodka rozwoju - Płocka**. Jest także położony **relatywnie blisko aglomeracji: warszawskiej i** łódzkiej. Obejmuje cały powiat gostyniński, południowo-zachodnią część powiatu płockiego oraz położoną najbardziej na zachód gminę powiatu sochaczewskiego. Słabością obszaru są powiązania komunikacyjne – **niski standard dróg i drugorzędne połączenie kolejowe** ze stolicą.

2. Atrakcyjność turystyczna i potencjał dla rozwoju turystyki

Obszar LGD Aktywni Razem to, **nie w pełni jeszcze odkryty, niezwykle atrakcyjny obszar turystyczny**, oferujący bogatą gamę walorów i atrakcji, mogących usatysfakcjonować prawie każdego miłośnika rekreacji i wypoczynku: biernego, czynnego i wzbogaconego o elementy kultury i edukacji.

Do największych atutów turystycznych należą **Pojezierze Gostynińskie** oraz **rzeka Wisła**. Pojezierze Gostynińskie to najbliższe Warszawie i Łodzi pojezierze z kilkudziesięcioma jeziorami, o bardzo urozmaiconej rzeźbie, tworzonej m.in. przez wzgórza morenowe, ozy i wydmy piaskowe.

Wisła we wschodniej części obszaru zachowuje swój **naturalny charakter**, z licznymi wyspami, stanowiącymi ostoje ptactwa i innej fauny oraz flory i jako takie są objęte ochroną w ramach systemu Natura 2000, a w części zachodniej rozlewa się w **Jezioro Włocławskie, niezwykle atrakcyjny dla miłośników sportów wodnych akwen**, a jednocześnie **siedlisko fauny**, która nauczyła się współegzystować z człowiekiem. Nietrudno tu zobaczyć bobry, czaple – siwe i białe, stanowiące konkurencję dla rybaków i wędkarzy, kormorany, a przy odrobinie szczęścia – nawet bieliki.

Unikalny na Mazowszu charakter rzeki podgórskiej ma Skrwa Prawa, a gmina Brudzeń Duży, przez którą płynie, dumnie określa się mianem ***Mazowieckiej Szwajcarii***.

Bogactwo przyrody obszaru odzwierciedla objęcie go różnorodnymi formami jej ochrony. Znajdują się tu dwa **parki krajobrazowe: Gostynińsko-Włocławski i Brudzeński**, trzy obszary **Natura 2000:** ***Dolina Środkowej Wisły*** **i** ***Dolina Przysowy i Słudwi*** oraz ***Uroczyska Łąckie***. Świadczy o nim także liczba i różnorodność znajdujących się na nim **rezerwatów przyrody**. Są to rezerwaty: ***Komory*** – jeziorno-leśny, ***Lucień*** – leśny, ***Lubaty*** – leśno–jeziorny, ***Dolina Skrwy*** – krajobrazowo-leśny, ***Osetnica*** – krajobrazowy, ***Łąck*** – leśny, ***Korzeń*** - leśny, ***Dąbrowa Łącka*** – leśno-krajobrazowy, ***Jastrząbek*** – krajobrazowo-leśny, ***Kresy*** – leśny, ***Rzepki*** – leśny, ***Jezioro Drzesno*** – rezerwat wodny, ***Kępa Wykowska***, ***Ławice Troszyńskie***, ***Wyspy Białobrzeskie***, ***Wyspy Zakrzewskie***, ***Kępa Antonińska***, ***Kępa Rakowska*** – wiślane rezerwaty ornitologiczne, ***Jezioro Szczawińskie*** - jeziorny, ***Jary Brudzeńskie*** - leśny, ***Sikórz*** – krajobrazowy, ***Dybanka*** – geomorfologiczny.

Duże walory turystyczne ma też dziedzictwo kulturowe obszaru LGD. Atutem obszaru jest **twórczość i obrzędowość ludowa**, trwająca dzięki działalności szeregu **zespołów taneczno-muzycznych** i nadal sporego grona **autentycznych artystów ludowych**.

Znajdują się tu też miejsca związane z tak istotnymi postaciami jak: genialny muzyk Fryderyk Chopin, premier II RP Felicjan Sławoj-Składkowski, marszałek Edward Rydz-Śmigły, twórca polskiego harcerstwa Andrzej Juliusz Małkowski, pisarka Maria Kownacka, premier Waldemar Pawlak.
Zamek w Gostyninie gościł koronowane głowy: Władysława Jagiełłę, Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta, a być może także królową Bonę. W zamku więziony był i zmarł car Rosji, Wasyl Szujski, pojmany przez wojsko Stefana Batorego w Moskwie.
Na całym obszarze patrioci toczyli w Powstaniu Styczniowym w latach 1863-64 walki z carskimi wojskami. Pod Zyckiem koło Słubic miała miejsce jedna z ostatnich bitew Powstania.
Papiernia w Soczewce, której wyroby nagradzano na wystawach w Petersburgu i Londynie, była miejscem rewolucyjnych wystąpień w 1905 roku. Pałac i Stado ogierów w Łącku upodobały sobie wywodzące się z Polskiej Organizacji Wojskowej elity sanacyjne, w tym marszałek Rydz-Śmigły. Ostatnim przebywającym w Łącku polskim międzywojennym dowódcą, we wrześniu 1939 roku, był generał Anders. Wschodnia część obszaru była miejscem Bitwy nad Bzurą w kampanii wrześniowej 1939 roku.
Na obszarze LGD są jeszcze miejsca, w których tradycyjna zabudowa chłopska nie tylko przetrwała, ale wciąż dominuje nad budownictwem współczesnym. Tereny te to z jednej strony najbiedniejsze okolice puszczańskie, a z drugiej strony nadwiślańskie wsie olęderskie, przez wieki rozwijające się swoim rytmem. W różnym stanie zachowały się dziesiątki ziemiańskich dworów i pałacyków, m.in. w: Giżycach, Słubicach, Studzieńcu, Sannikach (związany z dziedzictwem Chopina), Luszynie, Słupie (rodzinny dom pisarki Marii Kownackiej), Trębkach (miejsce urodzin Andrzeja Małkowskiego – twórcy polskiego harcerstwa), Łącku (letnia rezydencja marszałka Rydza-Śmigłego), Nowym Duninowie, Sikorzu.
Obszar posiada też liczne zabytki architektury sakralnej, w tym: późnoromański kościółek w Rokiciu z XIII w., gotycki kościół ceglany w Giżycach (XV w.), gotycko-renesansowy kościół w Siecieniu, drewniane kościoły z XVII i XVIII w. w Sokołowie, Troszynie, Dobrzykowie i Brwilnie, barokowe kościoły murowane w Szczawinie Kościelnym i Iłowie, kościoły neoklasyczne w Słubicach, Sannikach i Osmolinie oraz kościoły neogotyckie w Soczewce i Nowym Duninowie.
W warstwie narodowościowej region przez wieki był wspólnym domem Polaków oraz mniejszości - Żydów, Niemców i Olędrów, co wiązało się ze zróżnicowaniem wyznaniowym i współobecnością katolicyzmu, protestantyzmu i judaizmu. Śladem ich obecności są cmentarze i dawne zbory ewangelickie i menonickie w Wiączeminie, Nowym Troszynie i Nowym Wymyślu. Przy pierwszym z nich, z inicjatywy i przy wsparciu finansowym LGD Fundacji Aktywni Razem, Muzeum Mazowieckie w Płocku tworzy Muzeum Osadnictwa Nadwiślańskiego

W opracowaniach waloryzacyjnych Instytutu Geografii PAN, obszar LGD jest jedynym w centralnej Polsce obszarem o wysokich walorach estetycznych. Ogromnie ważnym aspektem potencjału rozwojowego regionu, jako destynacji turystycznej, jest jego położenie w odległości zaledwie kilkadziesiąt minut jazdy z aglomeracji warszawskiej i łódzkiej, których mieszkańcy sami stanowią czteromilionowy rynek turystyczny i które ponadto są celem podróży milionów turystów zagranicznych.
Zdecydowana większość turystów odwiedzających region pochodzi z Polski, przy czym dominują goście z okolic Warszawy i Łodzi. Dalej plasują się między innymi Śląsk i Kraków oraz pobliskie duże miasta, tj. Płock, Włocławek, Kutno. Turyści zagraniczni stanowią niewielki, ale ważny segment rynku, dla którego magnesem jest między innymi związany z Chopinem pałac w Sannikach. Profil społeczny turystów odwiedzających region jest dość zróżnicowany, przy czym dominują osoby raczej mniej zamożne, w tym pary w wieku przedemerytalnym lub emerytalnym, rodziny z dziećmi oraz młodzież szkolna. Turyści o wyższym statusie materialnym to między innymi turyści kulturowi z zagranicy oraz biznesmeni ze stolicy (turystyka konferencyjna), a także pewna część właścicieli działek letniskowych.

Podstawowym celem przyjazdów jest spokojny wypoczynek, powiązany z korzystaniem z najbardziej oczywistych atrakcji naturalnych (spacery po lesie, ryby, kąpiel w jeziorach) i prostych atrakcji „sztucznych" (grill, mała gastronomia, przejażdżka bryczką). W ostatnich latach wyraźnie rozwinęły się, nie bez wyraźnych starań ze strony miejscowych władz i samej branży, niektóre formy turystyki kwalifikowanej, w tym szczególnie żeglarstwo, turystyka rowerowa i konna. Rośnie też znaczenie ekoturystyki, której przedstawiciele przyjeżdżają tu głównie po to, aby studiować osobliwości tutejszej przyrody, w tym przede wszystkim ptactwa. Bardziej masową i szybko zyskującą na popularności formą ekoturystyki jest turystyka edukacyjna w „zielonych szkołach". Agroturystyka stanowi również istotny segment rynku.

Na obszarze działa 68 gospodarstw agroturystycznych (część - o cechach pensjonatów), blisko 50 innych obiektów noclegowych i podobna liczba obiektów gastronomicznych. Prawdziwym zagłębiem jest gmina Gostynin: 39 gospodarstw, 10 innych obiektów noclegowych i 20 obiektów gastronomicznych.

Rozwój turystyki na obszarze hamowany jest przez braki w infrastrukturze turystycznej, w której najlepiej wypada dość gęsta sieć szlaków turystycznych (ale też już wymagająca odnowienia). Brakuje zwłaszcza przystani, pomostów, urządzonych plaż, strzeżonych kąpielisk, stołów i wiat wypoczynkowych. Problemem jest także niewystarczający poziom ochrony dziedzictwa kulturowego. Mankamentem jest też zaśmiecanie lasów i nieład architektoniczny wielu miejscowości, wynikający z niskiej świadomości potrzeby ochrony krajobrazu oraz brak markowych produktów obszaru LGD.

W kontekście rozwoju turystyki i aktywności sportowej – mieszkańcy regionu wskazywali również na zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją z palenisk i pojazdów.

3. Kapitał społeczny

3.1 Charakterystyka demograficzna

Pomimo sąsiedztwa dość dużego ośrodka miejskiego – Płocka, liczba mieszkańców obszaru LGD ma tendencję malejącą. W okresie 2010-2014, mimo napływu mieszkańców miast, zmniejszyła się o około 0,7%. W tym samym okresie populacja wiejskich obszarów Mazowsza wzrosła o około 1,1%.

Tabela 2. Liczba ludności obszaru LGD w latach 2010 – 2014 na tle regionu

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Obszar LGD	86 343	86 091	86 079	85 953	85 769
Obszary wiejskie Mazowsza	1 886 130	1 892 561	1 899 203	1 905 347	1 907 030

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dane te oznaczają, że w okresie 2010-2014 gęstość zaludnienia na obszarze LGD zmalała z 62,3 osoby/km^2 do 61,9 osoby/km^2. Po wyłączeniu prawie 20-tysięcznego Gostynina uzyskamy wartość 49,4 osoby/km^2. Dla porównania gęstość zaludnienia wiejskich obszarów Mazowsza wynosi 57 osób/km^2 i ma lekką tendencję rosnącą.

Tabela 3. Gęstość zaludnienia obszaru LGD w latach 2010 – 2014 na tle regionu

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Obszar LGD	62,3	62,1	62,1	62,0	61,9
Obszary wiejskie Mazowsza	56	57	57	57	57

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Spadek liczby mieszkańców obszaru to „zasługa" zarówno negatywnych wartości przyrostu naturalnego w całym tym okresie, jak również negatywnego salda migracji w 4 z 5 lat okresu. Wartości dla tych procesów są na obszarze LGD bardzo wyraźnie gorsze niż na obszarach wiejskich Mazowsza i świadczą o małej atrakcyjności obszaru LGD, jako miejsca życia.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności na obszarze LGD w latach 2010 – 2014

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Urodzenia	879	765	798	795	796
Zgony	946	965	929	910	940
Przyrost naturalny	-67	-200	-131	-115	-144

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców na obszarze LGD w latach 2010 – 2014 na tle regionu

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Obszar LGD	-5,7	-32,3	-20	-13,4	-17,3
Obszary wiejskie Mazowsza	0,7	-0,1	0,0	-0,2	0,1

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 6. Migracje na obszarze LGD w latach 2010 – 2014

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania	981	816	870	842	818
Wymeldowania	1024	868	821	882	889
Saldo migracji	-43	-52	49	-40	-71

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 7. Saldo migracji na 1000 osób na obszarze LGD w latach 2010 – 2014 na tle regionu

Rok (stan na 31.12)	2010	2011	2012	2013	2014
Obszar LGD	-1,3	-7,9	10,6	-2,7	-11,8
Obszary wiejskie Mazowsza	4,4	3,5	3,3	3,2	2,6

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Także struktura wiekowa jest niezbyt korzystna. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym jest wyraźnie wyższy niż na obszarach wiejskich Mazowsza. Pozytywny jest fakt, że udział ludności w wieku produkcyjnym też jest większy. Jednak różnica jest niewielka, a mniejsza liczebność ludności w wieku przedprodukcyjnym oznacza, że będzie się dalej kurczyć.

Tabela 8. Udział ekonomicznych grup wiekowych na obszarze LGD na tle regionu w 2010 i 2014 roku

Ludność w wieku	Obszar LGD		Mazowsze - obszary wiejskie	
	2010	2014	2010	2014
Przedprodukcyjnym	20,0%	18,3%	21,7%	20,4%
Produkcyjnym	62,9%	62,9%	62,2%	62,4%
Poprodukcyjnym	17,2%	18,8%	16,2%	17,1%

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Współczynnik feminizacji, czyli ilość kobiet przypadających na 100 mężczyzn jest dla obszaru LGD dość wyraźnie wyższy niż dla obszarów wiejskich Mazowsza. Na jego wartość dla obszaru rzutuje wyraźna przewaga kobiet w starszych rocznikach (związana z wyższą śmiertelnością mężczyzn) oraz obecność na obszarze relatywnie dużego ośrodka miejskiego (miasta przyciągają kobiety, które bardziej niż mężczyźni doceniają ich walory). W okresie 2010 – 2014 współczynnik feminizacji na obszarze wykazywał lekką tendencję rosnącą.

Tabela 9. Współczynnik feminizacji obszaru LGD w latach 2010 i 2014 na tle powiatu i regionu

Rok (stan na 31.12)	Ilość kobiet/100 mężczyzn	
	2010	2014
Obszar LGD	103,78	104,14
Obszary wiejskie Mazowsza	101	101

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Ze względu na brak na poziomie gmin danych dotyczących poziomu wykształcenia mieszkańców za reprezentatywne można uznać dane dla powiatu gostynińskiego, którego ludność stanowi znaczną część populacji obszaru, a w pewnym stopniu – także dla powiatu płockiego, z którego 15 gmin 1/3 należy do obszaru LGD. Oba powiaty nieco niższy niż średnio w kraju (a zbliżony do mazowieckiego) odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, wyraźnie wyższy niż dla kraju, a zwłaszcza Mazowsza, odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższy niż dla kraju, a zwłaszcza Mazowsza odsetek osób z wykształceniem wyższym. Odsetek osób z wykształceniem średnim i policealnym jest w powiecie gostynińskim podobny (ale wyższy) do mazowieckiego, a w powiecie płockim – niższy niż w gostynińskim i zbliżony (ale niższy) do krajowego. W ujęciu ogólnym, społeczność obszaru LGD jest nieco gorzej wykształcona niż średnio w kraju i dość wyraźnie - gorzej niż średnio na Mazowszu.

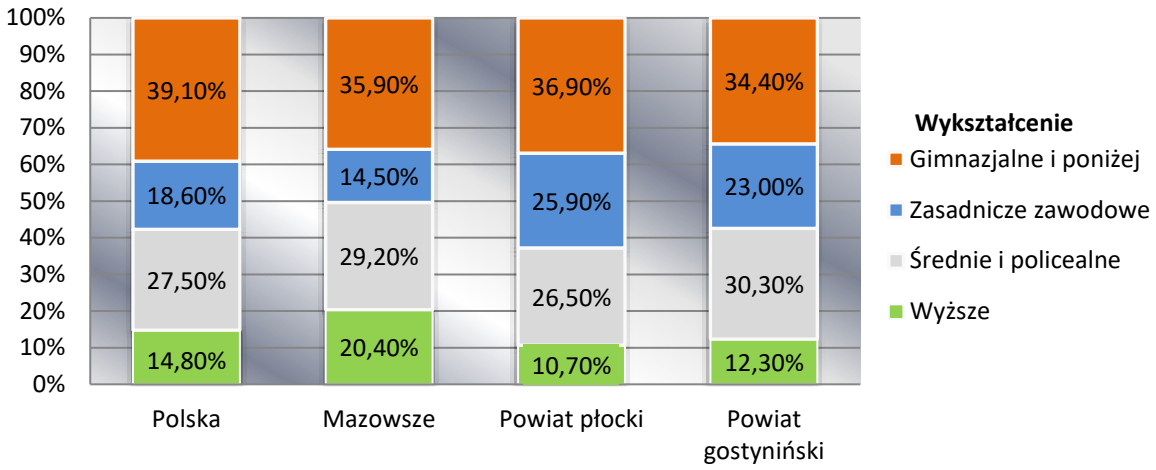

3.2. Sektor społeczny

Na obszarze LGD Aktywni Razem działa ponad 200 formalnych i nieformalnych organizacji pozarządowych. Wśród nich dominują liczebnie ochotnicze straże pożarne (łącznie 85), dość liczne są też (bo ok. 30) koła gospodyń wiejskich i kluby sportowe. Łącznie stanowią około połowy ogólnej liczby organizacji i odgrywają ogromną rolę w integrowaniu społeczności lokalnych. Powoli, lecz stale wzrasta liczba organizacji o innych profilach, w tym charytatywnych, towarzystw krajoznawczych, organizacji ekologicznych, stowarzyszeń kulturalnych, organizacji turystycznych, gospodarczych oraz lokalnych stowarzyszeń na rzecz rozwoju. Liczba organizacji społecznych w poszczególnych gminach jest jednak bardzo zróżnicowana – waha się od 10 (Gmina Pacyna) do 36 (Miasto Gostynin).

Wśród bardzo wielu realizowanych przez nie działań warto wymienić realizowane od 25 lat przez Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne ZIARNO inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju i rolnictwa ekologicznego, w tym doroczne, promujące dialog międzykulturowy, *Święto Jana* i, o profilu ekologicznym i integracyjnym, *Święto Michała*, czy najnowsze długoterminowe przedsięwzięcia, jakim jest utworzenie Ekologicznego Uniwersytetu Ludowego.

Równie ciekawe, wykorzystujące dziedzictwo kulturowe, inicjatywy to: nawiązująca do 'kultowego' Plastusia Marii Kownackiej - *Plastusiowa Dolina* – zagospodarowanie przestrzeni wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury w Szczawinie Kościelnym, zrealizowana przez Gminny Ośrodek Kultury w Łącku *Łącka Kraina Sztuki* – plenerowe rzeźby i formy przestrzenne oraz, nawiązujące do tradycji osadników olenderskich, utworzenie przez pana Jarosława Piotra Kaczana tradycyjnego warsztatu stolarskiego *Olender* – ośrodka kultywowania zawodu stolarza.

Aktywność społeczna przejawia się nie tylko poprzez działalność organizacji pozarządowych, ale także w ramach działalności placówek samorządowych. W regionie corocznie urządza się ponad sto różnych otwartych imprez takich, jak przeglądy artystyczne, zawody sportowe, święta ludowe, spotkania integracyjne itp., w których członkowie społeczności lokalnych uczestniczą nie tylko jako widzowie, ale także jako ich współorganizatorzy – wolontariusze.

Wśród tej dużej liczby imprez wyróżniają się te, które już „wrosły w krajobraz", oczekiwane przez mieszkańców i gości **stałe, specyficzne dla obszaru, imprezy** – promujące jego dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe: *Regaty Żeglarskie w Nowym Duninowie*, *Jarmark Gąbiński*, Festiwal Folkloru i Kultury Ziemi Kujawskiej i Mazowieckiej *Od Kujawiaka do Oberka*, *Niedziela Sannicka*, *Święto Jana*, międzynarodowa konferencja ekologiczna *Dobre Żniwa*. Jednym ze wskaźników rozwoju społeczeństwa obywatelskiego może być **funkcjonowanie funduszy sołeckich/budżetów obywatelskich**. Spośród 11 gmin obszaru LGD przyjęły je, póki co, tylko trzy: miasto i Gmina Gąbin, gmina wiejska Gostynin i gmina Nowy Duninów.
Miarą poziomu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego jest też **aktywność polityczna mieszkańców** mierzona frekwencją w wyborach powszechnych. W powiecie płockim i gostynińskim w ostatnich wyborach samorządowych (2014) wyniosła ona odpowiednio: 45,72% i 36,6 %, przy wartości dla Mazowsza – 34,70%, a dla kraju – 32,33%. W przypadku wyborów parlamentarnych 2015 frekwencja w powiecie gostynińskim wyniosła 45,52%, a w płockim – 44,90%, przy średnich dla kraju – 50,90%, a dla Mazowsza – 58,71%.

Rozwój społeczny i obywatelski obszaru LGD ograniczają niewystarczające w stosunku do potrzeb i aspiracji mieszkańców zasoby finansowe i kadrowe sektora publicznego oraz, z czego nie zawsze przedstawiciele tego sektora sobie zdają sprawę, często także umiejętności, wiedza i świadomość (np. potrzeba współpracy z innymi sektorami). Ograniczają je również: brak środków, finansowych, odpowiedniej liczby aktywnych członków organizacji społecznych, a często także ograniczone umiejętności zarządzania i pozyskiwania środków, a także współpracy.

4. Charakterystyka gospodarki

4.1. Poziom przedsiębiorczości

Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tysięcy mieszkańców na obszarze LGD wynosiła w 2010 roku 673, co stanowiło 95% wartości tego wskaźnika dla obszarów wiejskich Mazowsza. Do 2014 roku wzrosła ona o 4,5% do 703. W tym samym okresie wskaźnik dla obszarów wiejskich Mazowsza wzrósł o ponad 11%, z 709 do 790, co powiększyło różnicę między oboma obszarami na niekorzyść obszaru LGD. Dane te świadczą o niższym potencjale obszaru LGD dla rozwoju przedsiębiorczości.

Wykres 5. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD na 10.000 mieszkańców w roku 2010 i 2014 na tle powiatu i regionu

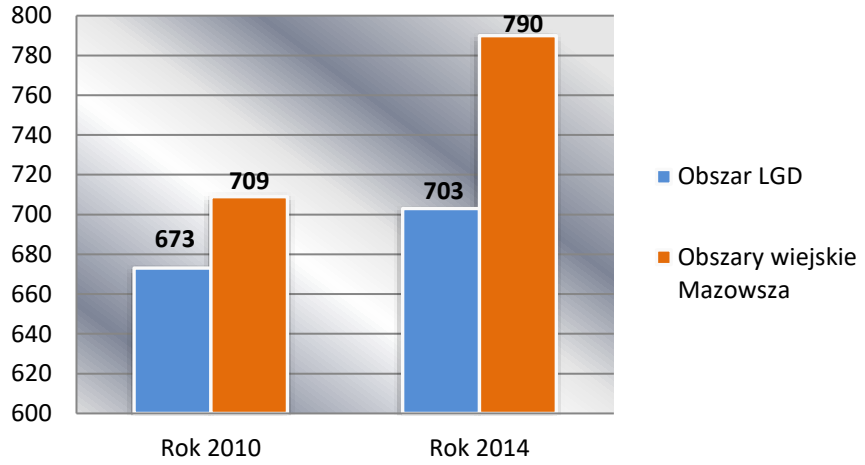

Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS

Bezwzględna liczba podmiotów gospodarki narodowej w okresie 2010 -2014, po spadku w 2011 roku, wzrastała powoli, lecz systematycznie w kolejnych latach, osiągając wartość 6.026 w 2014 roku. Oznaczało to wzrost tej liczby o 3,6% względem bazowego roku 2010. W tym samym okresie bezwzględna liczba tych podmiotów na obszarach wiejskich Mazowsza wzrosła o 12,6%, czyli wzrastała 3,5-krotnie szybciej.

Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON na obszarze LGD w okresie 2010-2014 na tle regionu

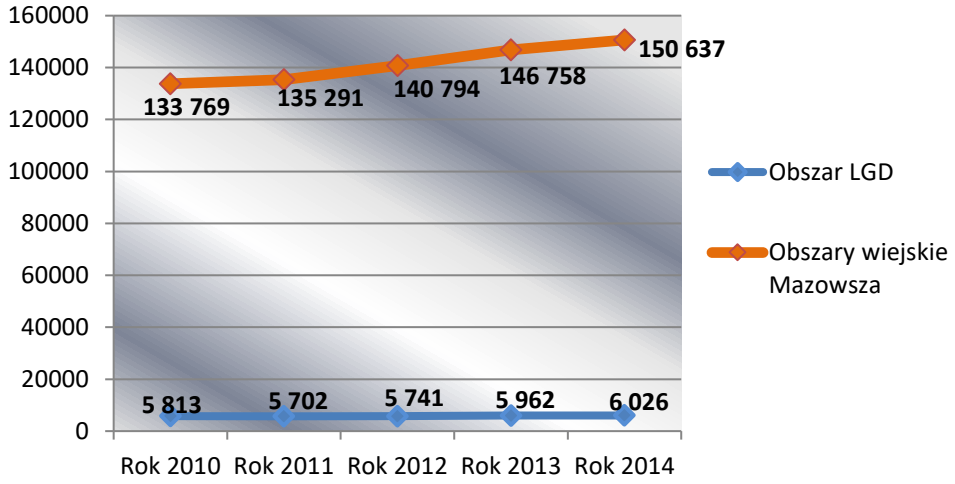

Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS

W ujęciu sektorowym, w 2014 roku największą część stanowiły na obszarze LGD podmioty z sektora „Pozostała działalność", obejmującego w dużej mierze usługi. Ich udział wyniósł 70,3% i był wyższy o 1,4% niż w roku 2010. Firmy z sektora „Przemysł i budownictwo" stanowiły 25,2% ogólnej liczby firm (o 1,5% więcej niż w 2010 roku), zaś firmy z sektora „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" – 4,5%. Sektor ten zanotował w okresie 2010 – 2014 bardzo wyraźny spadek udziału w ogólnej liczbie firm (z 7,4%).
Udział sektora „Pozostała działalność" na obszarach wiejskich Mazowsza wynosił w 2014 roku 71,2%, sektora „Przemysł i budownictwo" – 24,6%, zaś sektora „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" – 4,2%. Także i tu nastąpił bardzo duży spadek udziału tego sektora (z 6,9%). Zmalał też udział sektora „Przemysł i budownictwo" (o 0,1%), za to wzrósł (o 2,8%) udział sektora „Pozostała działalność".

Wykres 7. Podmioty gospodarcze na obszarze LGD wg sektorów

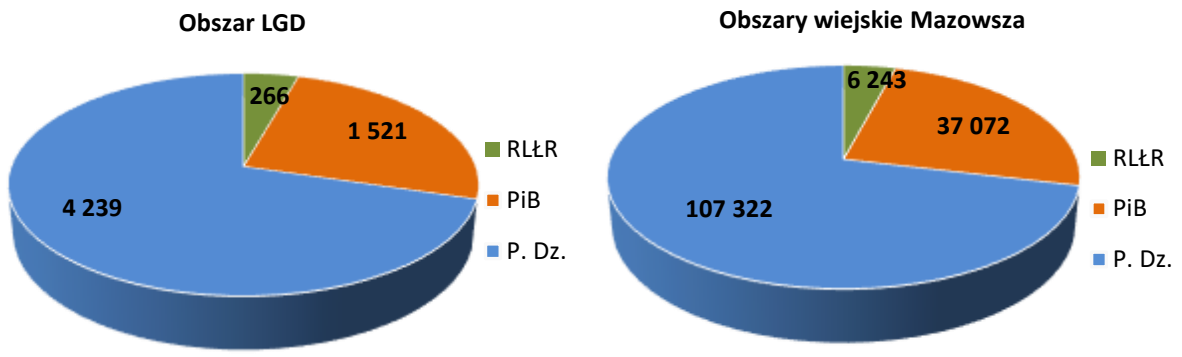

RLŁR – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, PiB - Przemysł i budownictwo, P.Dz. - Pozostała działalność

4.2. Największe firmy na obszarze LGD

Przedsiębiorstwa na obszarze LGD cechuje dość duża różnorodność branżowa, ale daje się zauważyć regionalna specjalizacja w kierunku branży spożywczej: przetwórstwa mięsa, piekarnictwa, handlu i transportu owoców i warzyw, a także płytkiego przetwórstwa drewna (tartaki). Są to więc firmy bazujące na lokalnych zasobach, na ogół mikro- i małe, lub co najwyżej średniej wielkości.

Do największych należy zaliczyć zlokalizowane w Gostyninie firmy Izolbet Sp.z.o.o (materiały budowlane, chemia budowlana), DUBIMEX (wyroby mięsne i wędliniarskie) i Przedsiębiorstwo Rolno–Spożywcze DUBIELAK (piekarnia) oraz Żawakol w Gąbinie (transport, wyroby wędliniarskie). Inne bardziej znaczące firmy Fructoplant (ogrodnictwo), Inter-Mar (sprzedaż materiałów budowalnych), Gospodarstwo Rolno Agroturystyczne J. Rykalski, HOMAR H.i R. Kalinowski S.J.P.P.H (ryby-hodowla, przetwórstwo), Laboratorium Badawcze EKO-LAB Sp.z.o.o. (badania żywności, wyrobów kosmetycznych, chemii gospodarczej, wody pitnej), Zakład piekarniczy Z.Broda i S-Ka Sp.J. (piekarnia), Zakład Obrotu Rolnego „Rol-Bud" – Brudzeń Duży, Firma Usługowo - Handlowa, Ośrodek Rekreacyjno - Szkoleniowy – Cierszewo, „Trans-Kop" S.A. – Siecień, Zakład Produkcyjny „Drewpol" S.A. – Parzeń, „Rolmex" s.j..– Brudzeń Duży, Trans-Petrol Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe Stefan Wawrzyński, Ultima sp. z o.o. - Hotel „Kawallo", MDJ Marek Tarka - transport międzynarodowy, Giotto Polonia, Wymyśle Polskie - produkcja sadzonek truskawek, Brząkalski Janusz – Sendeń, tartak, Tartak „ WALD" w Woli Brwileńskiej, Okręgowa spółdzielnia Mleczarska w Sannikach, WIRBUD Meble Sp. z o.o., DAPOL S.J – transport owoców i warzyw, Grupa Producentów owoców i warzyw Wilga Fruit Sp.z o o – sprzedaż owoców i warzyw.

Ważnymi branżami są też budownictwo oraz usługi turystyczne. Z racji ich sezonowości świadczonych usług firmy w tych branżach nie generują zbyt dużego stałego zatrudnienia, dlatego tylko nieliczne znalazły się w grupie największych. Jednak są źródłem znaczącego zatrudnienia sezonowego. Usługi turystyczne generują też miejsca w innych sektorach, zwiększając liczbę ich klientów o osoby spoza obszaru LGD.

4.3. Rolnictwo

Warunki produkcji rolniczej w regionie są generalnie mniej korzystne niż na terenach sąsiednich z powodu bardzo dużego udziału najsłabszych gleb (głównie V i VI klasy), a także rosnącego deficytu wody.

Rolnictwo ma znaczenie gospodarcze głównie w gminach w południowej i północno-zachodniej części obszaru LGD, o korzystniejszych warunkach glebowych. Podobnie jak w całym regionie, dominuje tu uprawa

zbóż, a w produkcji zwierzęcej – hodowla trzody chlewnej i bydła mlecznego. Dość znacząca jest też hodowla drobiu.

Uprawa warzyw gruntowych z jednej strony wymaga dobrych warunków glebowych a z drugiej – możliwości zbytu. W regionie takim zagłębiem warzywnym jest położona najbliżej Warszawy gmina Iłów, natomiast ze względu na złe gleby prawie zupełnie nie uprawia się warzyw w gminach centralnych, sąsiadujących z Płockiem i Gostyninem. Najsłynniejszym rolnym produktem eksportowym regionu, a ściślej, jego wschodniej części, są truskawki. Tutaj znajdują bardzo dogodne warunki dzięki obecności lekkich, ale dość żyznych i zasobnych w materię organiczną gleb murszowych, powstałych na osuszonych zalewiskach Wisły.

Rozwojowi produkcji rolnej sprzyja wsparcie środkami unijnymi i Rządu RP i zachodzący dość szybki (mimo że spowalniany dopłatami bezpośrednimi) proces koncentracji własności ziemi. W okresie 8 lat między spisami rolnymi liczba gospodarstw zmalała aż o 1/3. Najwięcej ubyło najmniejszych gospodarstw, do 1 ha - bo aż ¾ ich wyjściowej liczby (!), najmniej zaś - gospodarstw największych. Jest to bardzo korzystny trend z punktu widzenia efektywności gospodarki rolnej. Wiele małych gospodarstw zostało podzielonych na działki rekreacyjne lub budowlane. Największy udział w ogólnej liczbie gospodarstw (41%) mają te w grupie wielkości 5 -15 ha, tuż za nimi są gospodarstwa o wielkości do 1 do 5ha (37,5%). Dość znaczący udział – ponad 13% - mają gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej.

Wykres 8. Liczba gospodarstw rolnych na obszarze LGD wg grup powierzchni w 2002 i 2010 roku

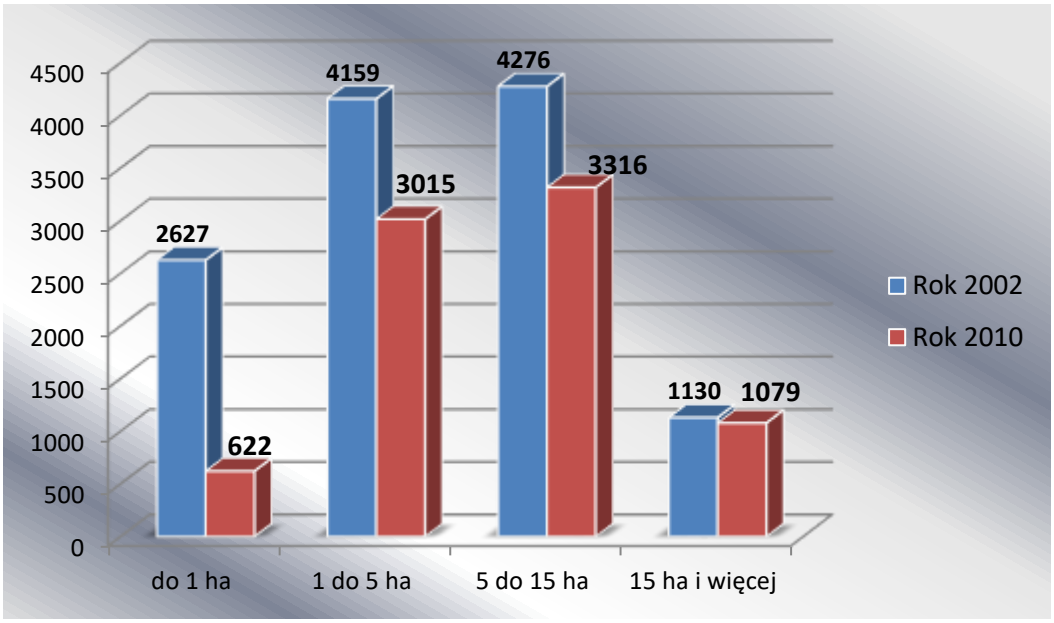

Opracowanie własne, źródło: BDL GUS

W 2002 roku działalność rolnicza stanowiła źródło dochodów w 4 310 rolniczych gospodarstwach domowych, co czyniło z niej główne źródło dochodów rodzin rolniczych. Drugim, co do znaczenia, źródłem była praca najemna (3 756 gospodarstw), a kolejne – emerytury lub renty (2 593 gospodarstwa). Działalność pozarolnicza stanowiła źródło utrzymania w tylko 711 gospodarstw (dane BDL GUS).

W roku 2010 działalność rolnicza stanowiła źródło dochodów aż 8 231 gospodarstw, podczas gdy praca najemna – 3 578, emerytury lub renty – 1 721, a działalność pozarolnicza – 1 653. Tak wielkie zmiany są niewątpliwie skutkiem zaostrzenia krajowej polityki dotyczącej rent, ale przede wszystkim - unijnej polityki rolnej, w tym dopłat bezpośrednich, ale też wsparcia rozwoju rolnictwa. Są też dowodem przedsiębiorczości mieszkańców wsi.
W regionie istnieje mała ilość gospodarstw ekologicznych. Z uwagi na uwarunkowania na obszarze istnieje potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego, rolnictwa wpieranego przez społeczność (RWS). W 2015 roku na terenie gminy Słubice przy Stowarzyszeniu Ekologiczno-Kulturalnym powstał Ekologiczny Uniwersytet Ludowy.

Podczas spotkań z mieszkańcami rolnicy, szczególnie z terenów rolniczych obszaru wskazywali na duży deficyt wody w okresie letnim.

Wykres 9. Rolnicze gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów w 2010 roku

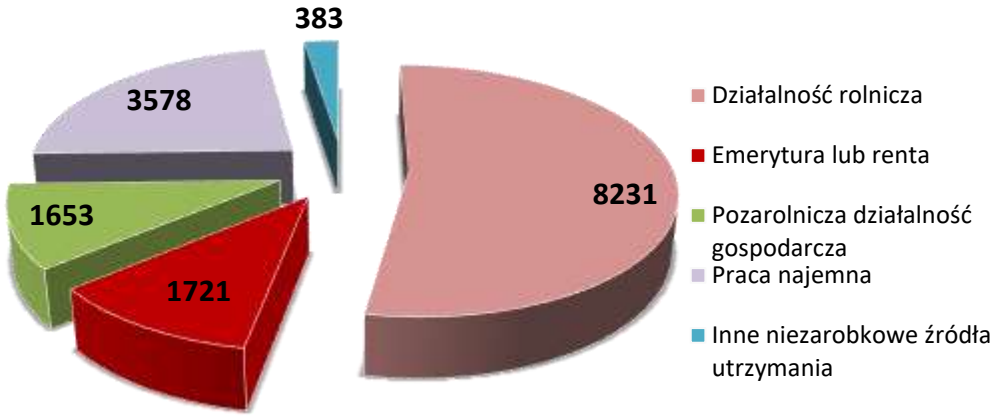

Opracowanie własne na podst. danych GUS z Powszechnego Spisu Rolnego 2010

4.4. Przedsiębiorczość społeczna

Przedsiębiorczość społeczna jest nowym zjawiskiem na obszarze LGD *Aktywni Razem*. Istnieją na nim tylko dwie spółdzielnie socjalne: **„FUN PARK"** działająca przy ośrodku wypoczynkowym „12 Dębów" w Zaździerzu (gm. Łąck) i świadcząca usługi rekreacyjne (park linowy, spływy kajakowe itp.),która powstała kilka lat temu w ramach projektu wspieranego przez środki Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki*, realizowanego przez płocki Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej oraz **"COR ET MANUS.JAK U ELI"** działająca przy Stowarzyszeniu ZIARNO w Grzybowie w branży rolno - spożywczo - gastronomicznej.

5. Rynek pracy

5.1. Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Liczba zarejestrowanych na obszarze LGD bezrobotnych w okresie 2010 – 2014 wzrastała systematycznie aż do roku 2013, po czym spadła w roku 2014. Podobnie wzrastał więc udział % zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym – z 11,9% do 13,9%, by spaść do 12,6% w roku 2014.

Wykres 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2010 – 2014

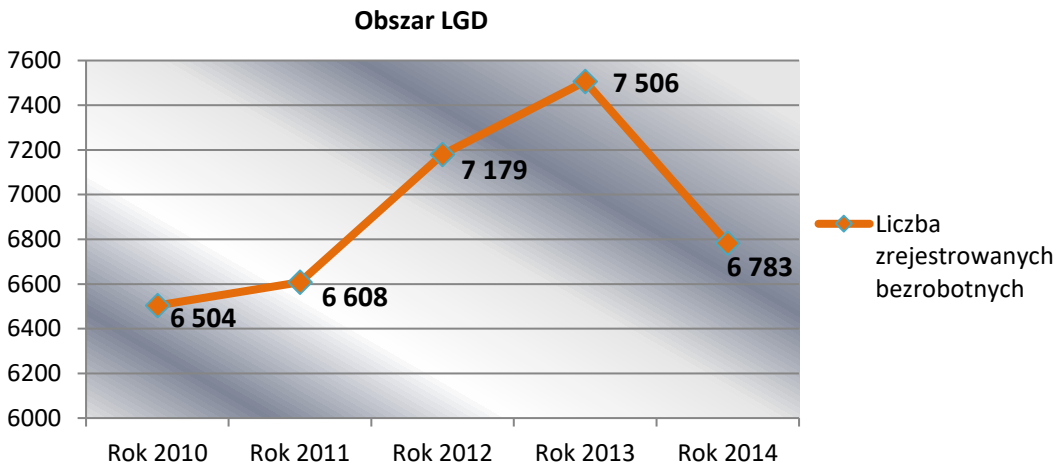

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 10. Udział % zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze LGD w okresie 2010-2014

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	**6 504**	**6 608**	**7 179**	**7 506**	**6 783**
Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	54 594	54 474	54 407	54 114	53 867
Udział % zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym	**11,9%**	**12,1%**	**13,2%**	**13,9%**	**12,6%**

Wskaźnik ten wykazywał taki sam trend, co analogiczny dla Mazowsza, ale był w całym analizowanym okresie od niego wyraźnie wyższy – aż o około 2/3.

Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR przekracza liczbę bezrobotnych w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie mazowieckim.

Tabela 11. Udział % zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze LGD w okresie 2010-2014 na tle powiatu i regionu

Obszar	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
Obszar LGD	**11,9%**	**12,1%**	**13,2%**	**13,9%**	**12,6%**
Mazowsze	7,1%	7,4%	8,2%	8,5%	7,6%

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Wykres 11. Bezrobocie na terenie LGD AKTYWNI RAZEM w podziale na lata

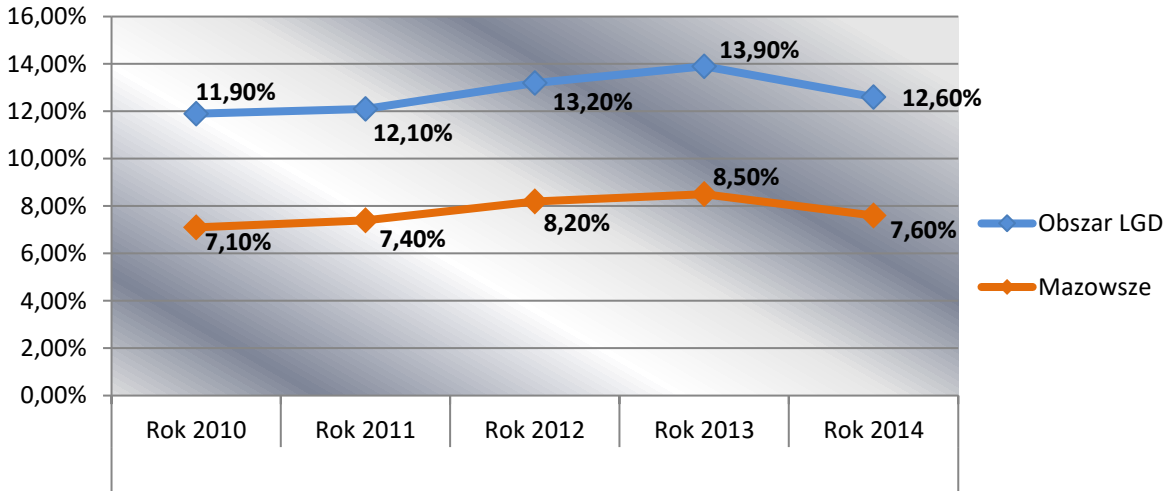

5.2. Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy

Nominalnie największy udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych ma na obszarze LGD grupa wiekowa 25-35 lat, kolejne miejsce zajmuje grupa 35-44 lata. Jednak uwzględniając liczbę roczników w poszczególnych grupach, można stwierdzić, że faktycznie bezrobocie dotyka najbardziej grupę najmłodszą – '24 lat i mniej'. Wskaźnik bezrobocia w tej grupie wykazywał w latach 2010-2014 tendencję spadkową, by dość wyraźnie wzrosnąć w 2014 roku. Drugą najbardziej problematyczną grupa wiekową jest grupa '55 lat i więcej', której udział wzrósł w okresie 2010-2014 o prawie połowę wartości wyjściowej.

Tabela 12. Struktura bezrobotnych wg wieku

Grupa wiekowa	Liczba bezrobotnych /udział % w liczbie ogółem									
	2010		2011		2012		2013		2014	
24 lat i mniej	3 240	*22,3%*	3 538	*23,9%*	3 451	*21,5%*	2 654	*15,9%*	2 813	*18,8%*
25 -35 lat	4 119	*28,4%*	4 275	*28,5%*	4 627	*28,8%*	4 626	*29,7%*	4 077	*27,2%*
35-44 lata	2 896	*20,0%*	2 928	*19,2%*	3 315	*20,6%*	3 482	*20,9%*	3 134	*20,9%*
45-54 lata	2 831	*19,5%*	2 729	*18,2%*	2 935	*18,3%*	3 135	*19,85 %*	2 865	*19,1%*
55 i więcej	1 416	*9,8%*	1 528	*10,2%*	1 741	*10,8%*	2 017	*13,7%*	2 102	*14,0%*
Ogółem	14 502	*100%*	14 998	*100%*	16 069	*100%*	15 914	*100%*	14 991	*100%*

(Opracowanie własne; źródło: Powiatowe Urzędy Pracy)

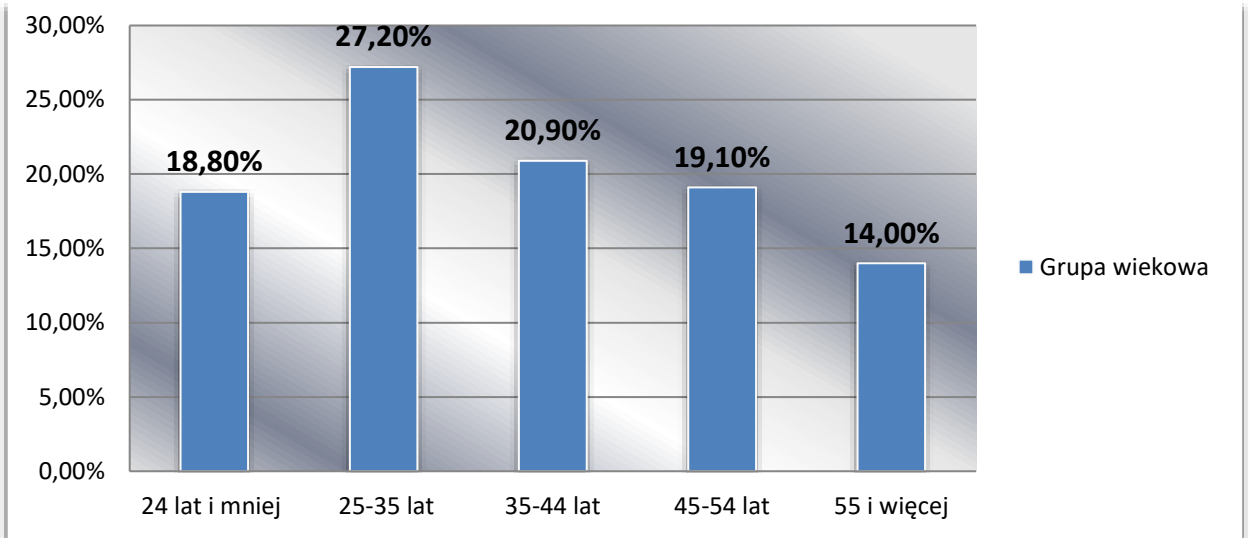

Obszar charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia. Najbardziej liczebną grupę zarejestrowanych bezrobotnych – nieco ponad 1/3 - stanowią, co nie zaskakuje, osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Jest to bowiem najbardziej liczebna grupa na obszarze. Jej udział w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych jest niższy niż jej udział w społeczności obszaru (ok. 35%), co oznacza, że ta grupa dość dobrze sobie radzi na rynku pracy, podobnie jak osoby z wykształceniem wyższym. Zbliżony (nieco wyższy) do swojej liczebności udział ma grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a więc radzi sobie przeciętnie, podobnie jak grupa z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Najsłabiej na rynku pracy radzą sobie – co może zaskakiwać - relatywnie wykwalifikowane osoby z wykształceniem ogólnokształcącym, policealnym lub średnim zawodowym.

Tabela 13. Liczba bezrobotnych /udział % w liczbie ogółem

Poziom wykształcenia	Liczba bezrobotnych /udział % w liczbie ogółem									
	2010		2011		2012		2013		2014	
Wyższe	1 073	*7,4*	1 368	*9,1*	1 459	*9,1*	1 570	*9,4*	1 421	*9,5*
Policealne lub średnie zawod.	2 849	*19,6*	3 035	*20,2*	3 231	*20,1*	3 382	*20,3*	3 049	*20,3*
Ogólnokształcące	1 457	*10,0*	1 539	*10,3*	1 654	*10,3*	1 654	*9,9*	1 490	*9,9*
Zasadnicze zawodowe	4 038	*27,8*	4 000	*26,7*	4 453	*27,7*	4 617	*27,7*	3 970	*26,5*
Gimnazjalne i poniżej	5 085	*35,1*	5 056	*33,7*	5 272	*32,8*	5 462	*32,7*	5 061	*33,8*
Ogółem	1 4502	*100 %*	14 998	*100 %*	16 069	*100 %*	16 685	*100 %*	14 991	*100 %*

(Opracowanie własne; źródło: Powiatowe Urzędy Pracy)

Wykres 13. % udział bezrobotnych w podziale na wykształcenie

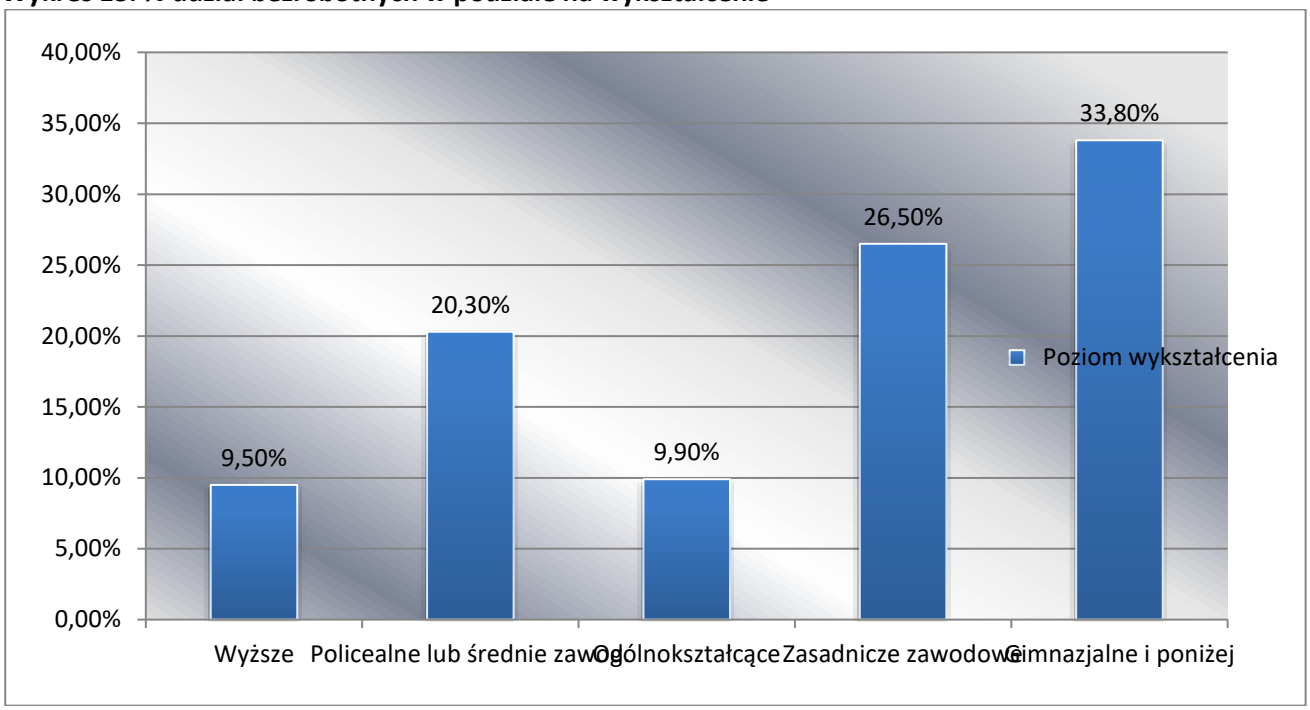

Pod względem stażu pracy najbardziej liczebną grupą są osoby ze stażem 1-5 lat, a następnie – osoby bez stażu. W obu przypadkach udział tych grup w okresie 2010-2014 miał tendencję malejącą. Wzrósł natomiast udział osób ze stażem do 1 roku, co może wystawiać złe świadectwo efektywności realizowanych programów stażowych. Wzrósł też udział grup '5 - 10 lat' i '10 - 20 lat'. Stabilny, na relatywnie niskim poziomie, był udział grupy '20 - 30 lat', a zwłaszcza 'ponad 30 lat'.

Tabela 14. . Struktura bezrobotnych wg stażu pracy

Staż pracy	Liczba bezrobotnych /udział % w liczbie ogółem									
	2010		2011		2012		2013		2014	
Do 1 roku	**2 164**	***14,9***	**2 296**	***15,3***	**2 415**	***15,0***	**2 554**	***15,3***	**2 611**	***17,4***
1-5 lat	**3 478**	***24,0***	**3 499**	***23,3***	**3 767**	***23,4***	**3 736**	***22,4***	**3 280**	***21,9***
5-10 lat	**2 023**	***13,9***	**1 989**	***13,2***	**2 340**	***14,6***	**2 449**	***14,7***	**2 231**	***14,9***
10-20 lat	**2 002**	***13,8***	**2 014**	***13,4***	**2 295**	***14,3***	**2 400**	***14,4***	**2 191**	***14,6***
20-30 lat	**1 251**	***8,6***	**1 223**	***8,2***	**1 371**	***8,5***	**1 466**	***8,8***	**1 268**	***8,5***
30 i więcej lat	**385**	***2,7***	**390**	***2,6***	**418**	***2,6***	**435**	***2,6***	**365**	***2,4***
Bez stażu	**3 199**	***22,1***	**3 605**	***24,0***	**3 463**	***21,6***	**3 645**	***21,8***	**3 045**	***20,3***
Ogółem	**14 502**	***100%***	**15 016**	***100%***	**16 069**	***100%***	**16 685**	***100%***	**14 991**	***100%***

(Opracowanie własne; źródło: Powiatowe Urzędy Pracy)

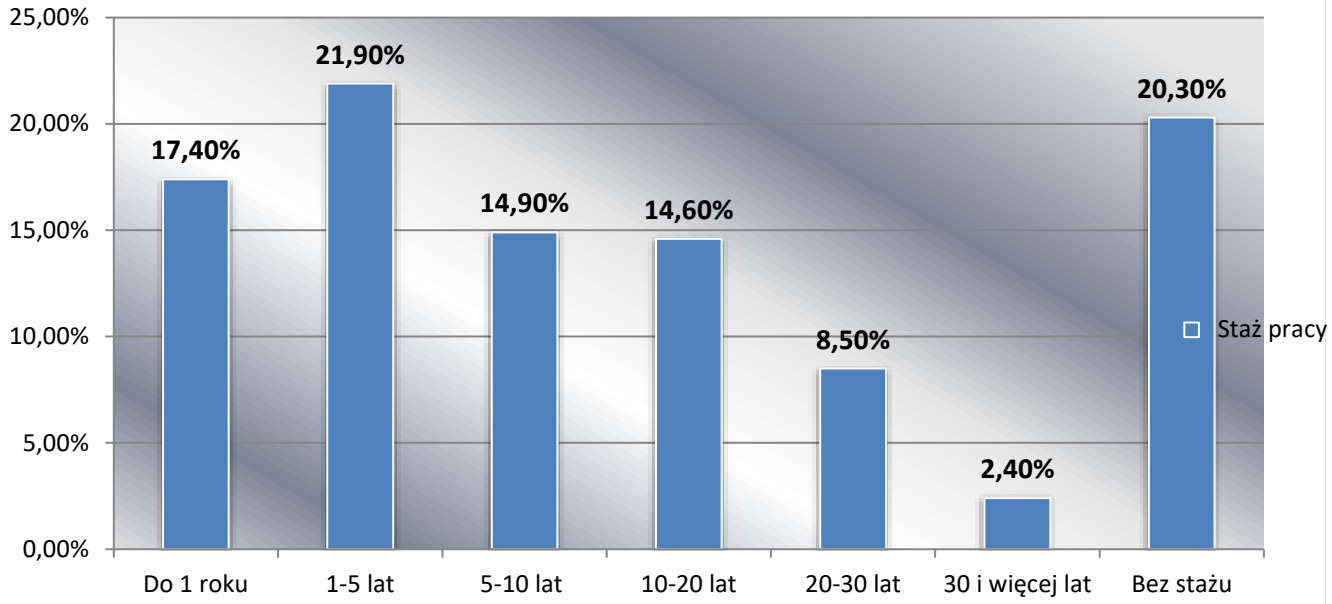

Bardzo negatywnym zjawiskiem jest stały i bardzo wyraźny wzrost udziału osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy oraz – mniej wyraźny - osób pozostających bez pracy 12 - 24 miesięcy. Zmniejszały się natomiast udziały grup pozostających bez pracy: '3 miesiące i mniej', '3-6 miesięcy' i '6 – 12 miesięcy'. Daje się więc zauważyć podział zarejestrowanych bezrobotnych na dwie grupy: mniej zdolnych do zatrudnienia się i bardziej zdolnych. Liczebność tej pierwszej to aż 40% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 15. Struktura bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy

Czas pozostawania bez pracy	Liczba bezrobotnych /udział % w liczbie ogółem									
	2010		2011		2012		2013		2014	
3 miesiące i mniej	5 261	*36,3*	3 945	*26,3*	4 646	*28,9*	4 141	*24,8*	4 149	*27,7*
3-6 miesięcy	2 664	*18,4*	2 536	*16,9*	2 730	*19,0*	2 723	*16,3*	2 175	*14,5*
6-12 miesięcy	2 810	*19,4*	3 280	*21,9*	2 996	*18,6*	3 439	*20,6*	2 469	*16,5*
12-24 miesięcy	2 368	*16,3*	3 340	*22,3*	2 998	*19,7*	3 302	*19,8*	2 884	*19,2*
Pow. 24 miesięcy	1 399	*9,6*	1 897	*12,6*	1 899	*13,8*	3 077	*18,4*	3 314	*22,1*
Ogółem	14 502	*100%*	14 998	*100%*	15 269	*100%*	16 682	*100%*	14 991	*100%*

(Opracowanie własne; źródło: Powiatowe Urzędy Pracy)

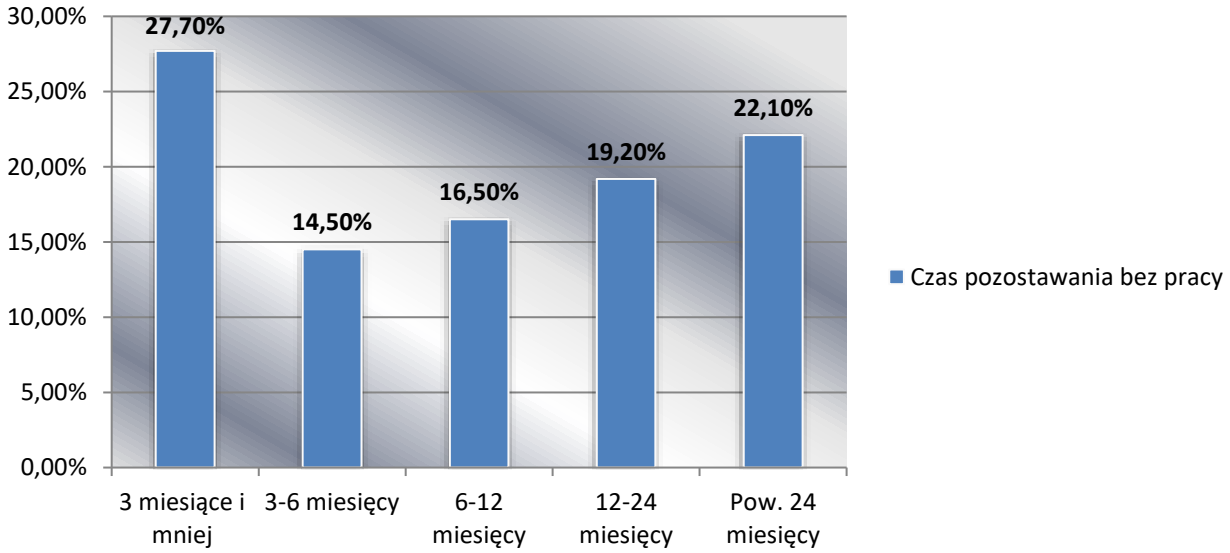

6. Problemy społeczności obszaru LGD Aktywni Razem

6.1. Charakter i zasięg problemów społecznych

Podstawowym problemem obszaru LGD Aktywni Razem jest ilościowy i jakościowy niedostatek miejsc pracy. Jest to problem o charakterze zarówno ekonomicznym jak i społecznym. Brak lub niska jakość (niskie wynagrodzenie, brak satysfakcji zawodowej, toksyczne relacje w miejscu zatrudnienia) miejsc pracy negatywnie wpływają na sytuację materialną (ubóstwo lub bieda), samopoczucie i zdrowie mieszkańców i ich rodzin. Skutkują także wykluczeniem społecznym osób w dłuższym okresie pozostających bez pracy lub zatrudnionych na stanowiskach niskiej jakości. Często prowadzą także do patologii społecznych (alkoholizm, używki, przemoc domowa, przestępczość).

Innym problemem, na który wskazywali sami mieszkańcy – uczestnicy warsztatów strategicznych, jest ubóstwo duchowe dość znacznej części społeczności obszaru. Jest ono związane z niskim poziomem kultury i wykształcenia, często dziedziczonym, wynikającym z niskiej efektywności procesów wychowawczych realizowanych przez dom, szkołę, Kościół i społeczność lokalną. Problem ten stanowi także jedną z przyczyn wysokiego poziomu bezrobocia, gdyż osoby te, mają niską motywację do podnoszenia kwalifikacji i podejmowania stałej pracy. Region charakteryzuje się także niskim poziomem aktywności społecznej mieszkańców.

O nasileniu tych problemów na obszarze LGD świadczą statystyki gminnych ośrodków pomocy społecznej. Zgodnie z nimi liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze w okresie 2010-2014 wynosiła od 7 845 do 9 203, a liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy – od 10 614 do 13 747. Te ostatnie liczby w ujęciu względnym oznaczają objęcie pomocą 12-15% społeczności obszaru. Biorąc pod uwagę, że część potrzebujących nie zgłasza się o pomoc do GOPS, a przeciążeni biurokracją (a czasem niewystarczająco zmotywowani) pracownicy GOPS nie są w stanie do nich dotrzeć, rzeczywista liczba potrzebujących może sięgać, a nawet przekraczać 20%.

Mieszkańcy podczas spotkań wskazywali też na niewystarczający poziom pomocy społecznej i ogólnie małą innowacyjność działań społecznych.

Statystyki pokazują malejący trend tej liczby, co można by uznać zjawisko pozytywne. W rzeczywistości liczba objętych pomocą zależy bardziej od dostępnych środków i wartości ustawowego progu dochodowego – raczej niskiego i długo utrzymywanego na stałym poziomie mimo rosnących kosztów życia.

Wykres 16. Liczba mieszkańców obszaru LGD korzystających z pomocy społecznej w okresie 2010-2014

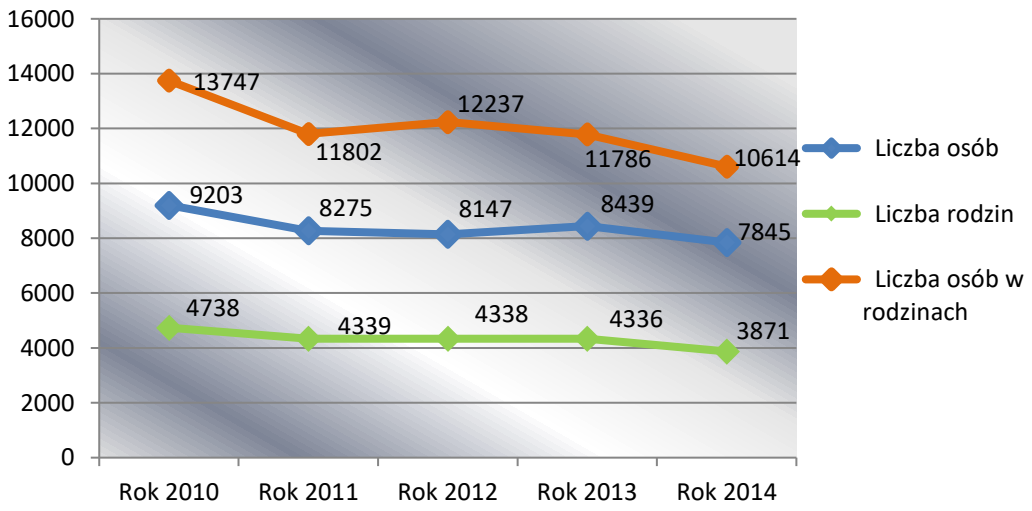

Opracowanie własne na podstawie danych MOPS/GOPS

Dane dotyczące struktury wiekowej objętych pomocą pokazują ponad 32-procentowy udział grupy wiekowej do 18 lat, 54%-procentowy – grupy 19 – 60/65 lat i prawie 14%-procentowy udział grupy powyżej 60/65 lat. Oznacza to dobre objęcie pomocą grupy najmłodszej i najstarszej.

Tabela 16. Liczba osób objętych pomocą wg grup wiekowych w 2014 roku

Grupa wiekowa	Obszar LGD	uwagi
0-18 , (0-17)	2 882	Gmina Pacyna nie posiada takich danych
19 – 60/65	4 783	
powyżej 60/65	1 209	
RAZEM	8 874	

Źródło: MOPS/GOPS

W przypadku tej pierwszej dominującym rodzajem wsparcia są darmowe posiłki w szkołach. W 2014 roku stanowiły one 40% świadczeń na obszarze LGD. Niewiele mniej (ponad 36%) stanowiły zasiłki celowe. Zasiłki okresowe miały ponad 16-procentowy udział, a zasiłki stałe – blisko 7-procentowy. Tylko liczba tych ostatnich nie zmniejszyła się względem 2010 roku, wszystkich pozostałych udzielono znacznie mniej. Najbardziej – o 1/3 spadła liczba zasiłków celowych.

Tabela 17. Liczba osób i rodzin objętych świadczeniami realizowanymi przez GOPS w latach 2010-2014 wg typów świadczeń

Przyczyna	2010	2014	Gmina Łąck brak informacji
zasiłek stały	557	558	
zasiłek okresowy	1 572	1 304	
zasiłek celowy	4 435	2 908	
posiłek	3 635	3 206	

Źródło: MOPS/GOPS

Główne przyczyny wsparcia to bezrobocie - w 2014 roku objęte nim były 2.062 osoby, a liczba członków ich rodzin wynosiła 5 472. Tuż za bezrobociem plasuje się ubóstwo (odpowiednio: 1 989 i 5 141). Bardzo poważnym problemem jest też bezradność opiekuńczo-wychowawcza i w prowadzeniu domu – w 2014 roku dotyczyła aż 2 321 osób w 656 rodzinach (a przecież to nie wszystkie przypadki) ! Jeszcze większej grupy dotyczyło wsparcie spowodowane niepełnosprawnością lub długotrwałą lub ciężką chorobą – łącznie aż 1 768 rodzin i 3 516 ich członków.

Tabela 18. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną wg przyczyny w 2010 i 2014 roku

Przyczyna	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	
	2010	2014	2010	2014
ubóstwo	2 003	1 989	5 762	5 141
sieroctwo	2	0	3	0
bezdomność	29	28	38	37
ochrona macierzyństwa	195	222	940	1 010
- w tym wielodzietność	70	109	438	535
bezrobocie	2 264	2 063	6 001	5 472
niepełnosprawność	965	968	1 953	1 898
długotrwała lub ciężka choroba	855	800	1 696	1 618
bezradność opiekuńczo-wychow. i w prow. domu	806	656	3 389	2 321
przemoc w rodzinie	55	50	264	177
alkoholizm	192	230	395	475
trudności po opuszczeniu ZK	42	24	55	33
zdarzenie losowe	182	75	403	237

Źródło: MOPS/GOPS

Obok gminnych ośrodków pomocy społecznej, działania o charakterze pomocy społecznej realizują na obszarze LGD, także inne instytucje i organizacje. Są wśród nich: domy pomocy społecznej w Koszelewie (gm. Gąbin), Czarnowie (gm. Pacyna), Gostyninie, Rogożewku (gm. Gostynin) i Sannikach, świetlice środowiskowe
w Troszynie Nowym i Kamieniu Nowym (gm. Gąbin), świetlica socjoterapeutyczna w Soczewce (gm. Nowy Duninów), Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gostyninie przy Rzymskokatolickiej Parafii p.w. św. Marcina, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Gostyninie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Gostyninie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gostyninie, Dom Dziecka w Gostyninie, Polski Czerwony Krzyż w Gostyninie, Polski Komitet Pomocy Społecznej w Gostyninie, Miejski Punkt Wsparcia Dziennego „ Bartek", Stowarzyszenie Rodzinny Klub Abstynenta „ Przystań Życia", Grupa Rodzina Al.-Anon „ Nadzieja" – także w Gostyninie, Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego „Nowy Start" i „ Nasz Nowy Dom" w Ruszkowie (gm. Gostynin), prywatne domy seniora „Dom nad jeziorem" w Budach Lucieńskich (gm. Gostynin) i „Boss" (gm. Gąbin").

Coraz częściej różnego typu projekty, zorientowane na przeciwdziałania i ograniczanie problemów społeczności lokalnej, realizują organizacje pozarządowe. W swojej działalności napotykają jednak na bariery: niedostatecznych środków (na ogół), niedostatecznych kadr i ich umiejętności (które zmniejszają efektywność ich działań i dostęp do wsparcia zewnętrznego) oraz niedostatecznego poziomu współpracy (z sektorem publicznym, gospodarczym – potencjalni sponsorzy i w obrębie własnego sektora). Ograniczone zasoby finansowe i kadrowe (także jakościowe) sprawiły, że w okresie programowania 2007 – 2013 organizacje te zrealizowały tylko 20 projektów wspartych środkami osi 4 PROW.

6.2. Znaczenie infrastruktury społecznej

Do ograniczenia skali problemów społecznych i ich skutków przyczyniają się szeroko rozumiane działania edukacyjne i wychowawcze, realizowane przez szkoły, świetlice środowiskowe, warsztaty terapii zajęciowej, gminne ośrodki kultury, gminne biblioteki publiczne, organizacje społeczne i kościelne. Zwiększenie efektywności tych działań wymaga odpowiedniej kadry, obiektów i zasobów finansowych.
Poziom nasycenia infrastrukturą społeczną jest na obszarze LGD dość zróżnicowany. W największej liczbie posiada ją oczywiście największy ośrodek osadniczy obszaru – miasto Gostynin. Dotyczy to wszystkich kategorii infrastruktury społecznej. Nie oznacza to, że jej liczba zaspokaja potrzeby mieszkańców, czemu dawali oni często wyraz w trakcie prac nad LSR. Poza Gostyninem, w odniesieniu do placówek oświatowych, ich największą liczbą (10) dysponuje gmina Brudzeń Duży, a dopiero za nią lokuje się miejsko-wiejska gmina Gąbin (9), gminy wiejskie posiadają od 2 do 5 takich placówek. Równie zróżnicowana jest liczba obiektów sportowych w gminach, jednak ogólnie należy ją zaliczyć do kategorii niskich, co potwierdzały liczne głosy mieszkańców. Jeszcze bardziej ograniczona jest liczba placówek kultury, wahająca się pomiędzy 1 a 3 na gminę, także w Gostyninie. Ich deficyt mieszkańcy odczuwają najbardziej (poza przedszkolami). Atutem obszaru, dającym poczucie względnego bezpieczeństwa, jest obecność posterunków policji w większości gmin i duża liczba OSP, częściowo funkcjonujących w Krajowym Systemie Ratownictwa.

7. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Pracodawcy - ich główne problemy to duża konkurencja na rynku, wysokie pozapłacowe koszty pracy, brak wykwalifikowanych pracowników, niewystarczające umiejętności zarządzania, niska innowacyjność i skłonność do współpracy, brak wsparcia ze strony sektora publicznego. Grupa ta będzie wspierana przez dotacje na otwieranie i rozwijanie działalności gospodarczej, wsparcie rozwoju produktów lokalnych i rynku zbytu, edukacja w zakresie ekonomii społecznej;

Jednostki sektora finansów publicznych, głównie JST i podległe im placówki – ich główny problem to ograniczone w stosunku do potrzeb i aspiracji mieszkańców zasoby finansowe i kadrowe oraz, z czego nie zawsze sobie zdają sprawę, często także umiejętności, wiedza i świadomość (np. potrzeba współpracy z innymi sektorami). Grupa ta będzie wspierana przez dotacje na niekomercyjne inwestycje i inne przedsięwzięcia oraz przez działania umożliwiające jej poznanie dobrych praktyk w dziedzinie rozwoju społeczno-gospodarczego
i nawiązanie współpracy z podmiotami na obszarze LGD i poza nim;

Organizacje społeczne, których główne problemy to: brak środków, finansowych, odpowiedniej liczby aktywnych członków, a często - ograniczone umiejętności zarządzania i pozyskiwania środków, a także

współpracy. Wsparciu tej grupy będą służyć dotacje na realizowane przez nią działania, szeroko pojęta edukacja, inicjowanie współpracy w obrębie sektora oraz z JST;

Grupy defaworyzowane, wskazane przez mieszkańców w ankietach oraz w trakcie warsztatów i indywidualnych konsultacji, czyli przede wszystkim: **dzieci i młodzież** (ograniczone możliwości kształcenia i rozwoju osobistego), **bezrobotni**, zwłaszcza młodzi i grupa 50+ (brak pracy i wynikająca z niego degradacja ekonomiczna i społeczna), **osoby w wieku 50+**, w tym **kobiety** (częste wykluczenie zawodowe i społeczne), **osoby ubogie** i **niepełnosprawne** (wykluczenie ekonomiczne i społeczne, świadoma lub nieświadoma dyskryminacja).
Analiza zgromadzonego materiału wskazuje na niedostrzegane problemów i potrzeb grup defaworyzowanych, niski poziom wsparcia dla tych grup oraz ich alienację.
Grupy te będą wspierane poprzez zwrócenie uwagi społeczności lokalnych na ich potrzeby, aktywizację społeczną i integrację, rozwój osobisty, promocję na rynku pracy, wspieranie dotacjami działań realizujących ich potrzeby, poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań ich problemów.

Wykres 17. Grupy mieszkańców wymagające największego wsparcia ze strony LGD. (na podstawie badania ankietowego, N=234)

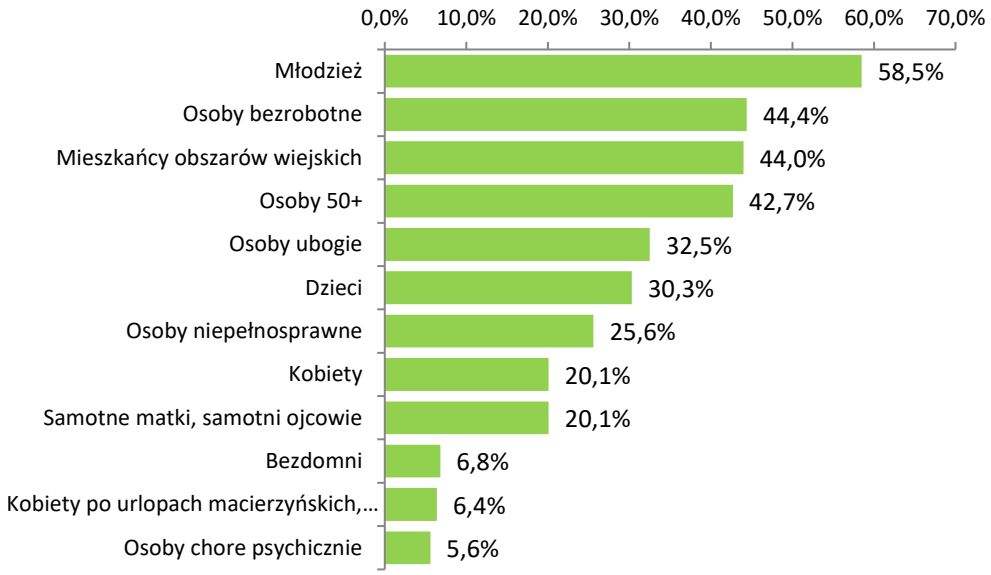

Źródło: Raport „Badanie skuteczności i efektywności Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego (LSR)

8. Wewnętrzna spójność obszaru LSR

Obok spójności przestrzennej, obszar LSR cechują też: **spójność przyrodnicza**, **historyczna**, **kulturowa**, **społeczna**, **gospodarcza**, **funkcjonalna** i **administracyjna**. Przemożny wpływ na charakter obszaru ma obecność na nim Wisły. Ponad dwie trzecie obszaru znajduje się w jej pradolinie, a cały obszar powiązany jest z Wisłą ekologicznie. Cały obszar cechuje bardzo duża atrakcyjność przyrodnicza, o czym świadczy ustanowienie dwóch obszarów Natura 2000, dwóch (z pięciu na całym Mazowszu) parków krajobrazowych oraz 18 rezerwatów przyrody.
Obszar LGD od czasów wczesnośredniowiecznych stanowi część Mazowsza, początkowo - jako niezależnego księstwa, a później - jako części Państwa Polskiego.
Zachowane do dzisiaj dziedzictwo kulturowe obszaru kształtowało się na przestrzeni całej pisanej historii narodu polskiego, a jego korzenie sięgają jeszcze czasów pogańskich wspólnot plemiennych. Żywioły, jakie kształtowały kulturę regionu były niezwykle różnorodne. W warstwie etnograficznej dominują tu tradycje specyficznej części Mazowsza, jaką jest ziemia gąbińsko-sannicka. W warstwie narodowościowej cały obszar przez wieki był wspólnym domem Polaków oraz mniejszości - Żydów, Niemców i Olędrów. Twórcami dziedzictwa byli ludzie różnych stanów i klas, reprezentujących różne sposoby życia i myślenia: chłopi, kupcy, rzemieślnicy, duchowni i ziemianie. Cały obszar posiada bardzo wyraziste i wciąż jeszcze silne tradycje ludowe, wyrażające się w gwarze, tańcach, muzyce, strojach, zdobnictwie i obyczajach. Twórczość i obrzędowość ludowa trwa dzięki działalności szeregu zespołów muzycznych i nadal sporego grona autentycznych artystów ludowych.

Także gospodarka łączy gminy obszaru. Warunki produkcji rolniczej na całym terenie są mało korzystne z powodu bardzo dużego udziału najsłabszych gleb, a także rosnącego deficytu wody. Wszystkie społeczności lokalne są w większym lub mniejszym stopniu powiązane gospodarczo (znacząca rola ORLEN-u) i funkcjonalnie z głównym ośrodkiem subregionu, jakim jest Płock. Społeczność obszaru wykazuje znaczne podobieństwa w strukturze wieku, wykształcenia, zatrudnienia czy aktywności społecznej. Obszar LGD leży w całości na terenie województwa mazowieckiego, a wszystkie jego gminy wchodziły w skład województwa płockiego, niedużej odległości od wielkich aglomeracji: warszawskiej i łódzkiej oraz w sąsiedztwie Płocka – dużego miejskiego ośrodka o znaczeniu regionalnym.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT

Obszar LGD AR: wewnętrzne czynniki rozwoju

Mocne strony	Odniesienie do Diagnozy
Położenie w sąsiedztwie subregionalnego ośrodka rozwoju - Płocka	Rozdział III.1
Bliskość (do 100 km) aglomeracji: stołecznej i łódzkiej	
Ponadprzeciętna w skali regionu atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa obszaru: Pojezierze Gostynińskie, naturalna Wisła i Jezioro Włocławskie	Rozdział III.2
Ponadprzeciętna w skali regionu atrakcyjność kulturowa – żywa kultura ludowa, liczne zabytki, wielokulturowe dziedzictwo i dziedzictwo historyczne	Rozdział III.2
Wynikająca z atrakcyjności przyrodniczej, krajobrazowej, kulturowej i położenia atrakcyjność turystyczna obszaru	Rozdział III.2
Bliskość 4-milionowego rynku turystycznego	Rozdział III.2
Relatywnie duża liczba obiektów noclegowych i gastronomicznych	Rozdział III.2
W skali obszaru, relatywnie duża aktywność kulturalna	Rozdział III.3.2
Ciekawe/znaczące inicjatywy społeczne	Rozdział III.3.2
Duża liczba imprez integrujących społeczność lokalną i turystów	Rozdział III.3.2
Wyższa niż w kraju frekwencja w wyborach lokalnych	Rozdział III.3.2
Dość duża różnorodność branżowa, obecność firm bazujących na lokalnym potencjale rolnictwa i leśnictwa	Rozdział III.4.2
Szybko zachodzący proces własności ziemi w rolnictwie, dość znaczący udział większych gospodarstw	Rozdział III.4.3
Rosnący udział działalności rolniczej pracy najemnej i działalności pozarolniczej jako źródła dochodów	Rozdział III.4.3
Potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i RWS, Ekologiczny Uniwersytet Ludowy	Rozdział III.4.3

Słabe strony	Odniesienie do Diagnozy
Słabe powiązania komunikacyjne z rynkami zewnętrznymi	Rozdział III.1
Nierównomierne nasycenie obiektami noclegowymi i gastronomicznymi	Rozdział III.2
Niewystarczający poziom ochrony dziedzictwa kulturowego obszaru	Rozdział III.2
Braki w infrastrukturze turystycznej	Rozdział III.2
Brak markowych produktów	Rozdział III.2
Niski poziom ładu przestrzennego i świadomości ekologicznej	Rozdział III.2
Zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją z palenisk i pojazdów	Rozdział III.2
Malejąca liczba mieszkańców: negatywny przyrost naturalny i saldo migracji	Rozdział III.3.1
Niezbyt korzystna struktura wiekowa mieszkańców	Rozdział III.3.1
Średnio, niższy niż na Mazowszu i w kraju poziom wykształcenia mieszkańców	Rozdział III.3.1
Nierównomierność aktywności kulturalno-społecznej na obszarze	Rozdział III.3.2
Niski poziom aktywności społecznej mieszkańców	Rozdział III.3.2
Niski stopień 'uspołecznienia' samorządów - mało funduszy sołeckich/budżetów obywatelskich	Rozdział III.3.2
Ograniczone w stosunku do potrzeb i aspiracji mieszkańców zasoby finansowe i	Rozdział III.3.2

kadrowe, czasem także umiejętności, wiedza i świadomość JST	
Brak środków finansowych, odpowiedniej liczby aktywnych członków, ograniczone umiejętności zarządzania i pozyskiwania środków, a także współpracy organizacji społecznych	Rozdział III.3.2
Niższa niż w kraju frekwencja w wyborach parlamentarnych	Rozdział III.3.2
Niższy niż na obszarach wiejskich Mazowsza potencjał rozwoju przedsiębiorczości	Rozdział III.4.1
Ogólnie, niezbyt korzystne warunki dla rolnictwa	Rozdział III.4.3
Deficyt wody	Rozdział III.4.3
Mała ilość gospodarstw ekologicznych	Rozdział III.4.3
Dużo wyższy niż średnio na Mazowszu wskaźnik bezrobocia	Rozdział III.5.1
Duży udział najmłodszych i najstarszych osób w grupie bezrobotnych	Rozdział III.5.2.
Niski poziom wykształcenia	Rozdział III.5.2.
Stały i wyraźny wzrost udziału osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	Rozdział III.6.1
Duża część społeczności lokalnej wymagająca pomocy społecznej, niewystarczający poziom pomocy społecznej, duży udział osób bezradnych opiekuńczo-wychowawczo i w prowadzeniu domu, ogólnie mała innowacyjność działań społecznych	Rozdział III.6.1
Niedostrzeganie problemów i potrzeb grup defaworyzowanych, niski poziom wsparcia dla nich, alienacja grup defaworyzowanych	Rozdział III.7

Obszar LGD AR: zewnętrzne czynniki rozwoju

Szanse
Powoli zwiększające się pozytywne oddziaływanie na obszar pobliskich ośrodków w rezultacie ich rozwoju
Następujący i planowany rozwój infrastruktury technicznej o znaczeniu krajowym i regionalnym, oddziałującej na obszar, m.in. powstanie autostrady A1 i lotniska w Modlinie
Wymuszona przez przepisy Unii Europejskiej polityka zrównoważonego rozwoju kraju, lepiej chroniąca jego środowisko naturalne
Wsparcie finansowe procesu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce
Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na rozwój kapitału ludzkiego
Dopływ nowych idei i dostęp do dobrych praktyk, wynikające z integracji europejskiej i rozwoju wirtualnych społeczności
Zwiększająca się mobilność społeczeństw, migracja ludności miejskiej na obszary wiejskie
Wzrost mody na zdrowy tryb życia
Dalszy rozwój gospodarczy Polski i stopniowo wzrastająca zamożność społeczeństwa
Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na rozwój obszarów wiejskich i przedsiębiorczości
Wzrost popytu w kraju na zdrową i lepszej jakości żywność
Wzrost popytu za granicą na polską żywność
Likwidacja formalnych barier dla rozwoju małego przetwórstwa spożywczego
Rozwój gospodarki internetowej
Rosnąca mobilność kapitału

Zagrożenia
Powolność procesu zwiększania spójności społeczno-gospodarczej Mazowsza, Polski i Europy
Zaniechania w zakresie rozwoju ponadlokalnej infrastruktury technicznej
Niska ranga ochrony środowiska naturalnego w faktycznie realizowanej polityce Państwa
Zaniedbania dotyczące zagospodarowania przestrzennego kraju, w tym gospodarki wodnej
Postępujące stepowienie terytorium Polski
Wynikające ze zmian klimatycznych katastroficzne zjawiska naturalne
'Drenaż' kapitału ludzkiego obszaru przez aktywniejsze ośrodki rozwoju
Postępujący proces starzenia się społeczeństwa przy braku efektywnych działań wspierających seniorów
Potencjalne konflikty społeczne spowodowane rozwarstwieniem materialnym i alienacją klasy politycznej
Dalsza marginalizacja słabszych grup wskutek niewystarczającego wsparcia społecznego i instytucjonalnego
Zwiększanie zadań samorządów gminnych przy braku odpowiedniego ich finansowania oraz ograniczanie obecnych subwencji i dotacji

Brak woli efektywniejszej współpracy wśród sąsiadujących samorządów lokalnych
Zależność rolnictwa od koniunktury i warunków klimatycznych
Generalnie niska opłacalność produkcji rolnej, przechwytywanie zysków przez pośredników
Spowolnienie gospodarcze będące pochodną światowego kryzysu finansowego
Kryzys finansów Państwa i Samorządu Województwa
Konkurencja o inwestycje ze strony bardziej aktywnych/lepiej położonych obszarów
Polityka rozwoju Państwa w niewystarczającym stopniu uwzględniająca potrzeby rozwojowe obszarów wiejskich

Rozdział V. CELE I WSKAŹNIKI

1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć.

Cele ogólne i szczegółowe zostały sformułowane w oparciu o problemy i potrzeby społeczności obszaru LGD (patrz: *Matryca powiązań*), zgłaszane przez jej przedstawicieli w trakcie warsztatów strategicznych, grup fokusowych, indywidualnych wywiadów i badania ankietowego. Te same formy partycypacji społecznej zostały wykorzystane dla zdefiniowania samych celów. Niewielkie modyfikacje posłużyły uzupełnieniu wskazanych celów o te, potrzeba których była w społeczności lokalnej mniej uświadomiona, np. dotyczących innowacyjności, czy gospodarki niskoemisyjnej.

Przedsięwzięcia LSR zostały zdefiniowane w oparciu o propozycje działań ograniczających problemy i realizujących potrzeby społeczności lokalnej zgłaszane przez jej przedstawicieli w trakcie warsztatów strategicznych, grup fokusowych, indywidualnych wywiadów i badań ankietowych.

Spis celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć zawiera tabela *Cele i wskaźniki LSR*.

2. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Wybrane cele zgodne są z celami przekrojowymi PROW 2014-2020, w ramach którego planowane jest finansowanie LSR, tj. ochroną środowiska, przeciwdziałaniem zmianom klimatu i innowacyjnością.

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Wszystkie cele LSR będą finansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Działanie „Wsparcie dla rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność", Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność", Poddziałanie 19.3. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie projektów współpracy z lokalną grupą działania (LGD) oraz Poddziałanie 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (LGD).

4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS.

Opis działań w ramach przedsięwzięć zawiera *Matryca powiązań* (kolumna *Obszar interwencji*).

Sposób realizacji poszczególnych przedsięwzięć zawarty jest w tabeli *Cele i wskaźniki*. Wynika on z przewidzianego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zakresu wsparcia dla RLKS oraz typów działań adekwatnych dla danego zakresu wsparcia: konkursów, projektów grantowych, projektów własnych LGD, aktywizacji i projektów współpracy.

5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć .

Specyfikację wskaźników przypisanych do celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć i źródeł pozyskania danych do pomiaru zawiera tabela *Cele i wskaźniki LSR*.

6. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych

Pomiar wskaźników produktu i rezultatu będzie dokonywany na koniec okresów zdefiniowanych w Planie Działania. Pomiar wskaźników oddziaływania będzie miał miejsce na koniec okresu realizacji LSR – zgodnie z metodologią tworzenia i pomiaru takich wskaźników.

Wskaźniki będą mierzone z wykorzystaniem źródeł informacji wskazanych dla danego wskaźnika w tabeli *Cele i wskaźniki*.

7. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia.

Ponieważ wskaźniki produktu i rezultatu będą mierzyć zmianę będącą efektem realizacji działań w ramach LSR, stan początkowy tych wskaźników najczęściej wynosi 0. Drugim powodem takiego podejścia jest niedostępność danych dla większości wskaźników rezultatu na poziomie gmin.

W przypadku wskaźników oddziaływania ich stan początkowy zostanie zmierzony poprzez ankietę przeprowadzoną na reprezentatywnej próbie mieszkańców na początku okresu realizacji LSR.

8. Stan docelowy wskaźnika (ewentualnie poziomy przejściowe, jeśli takie są planowane) oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia (założenia do planowania).

Wielkość stanu docelowego wskaźników wynika z charakteru i liczby planowanych do realizacji w ramach LSR działań: imprez, obiektów, tworzonych/rozwijanych firm, itp. Charakter działania określa przybliżoną liczbę beneficjentów zaś liczba działań wynika z założonego dla nich budżetu.

Tabela 19. *Cele i wskaźniki*

1.0	**CEL OGÓLNY 1**	**Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR**				
1.1	**CELE SZCZEGÓŁOWE**	**Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru**				
1.2		**Dyfuzja innowacji społecznych**				
1.3		**Włączenie społeczne grup defaworyzowanych**				
1.4		**Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców**				
1.5		**Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury kulturalnej**				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	***Jednostka miary***	**Stan początkowy 2016 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródło danych/sposób pomiaru**
W1.0	**Wzrost odsetka mieszkańców pozytywnie oceniających potencjał i spójność społeczeństwa obszaru**		**%**	**X**	**X + 10**	**Ankieta LGD na początek i na koniec okresu realizacji LSR**
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	***Jednostka miary***	**Stan początkowy 2015 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródło danych/sposób pomiaru**
w1.1	**Ilość mieszkańców objętych działaniami na rzecz integracji i aktywizacji**		**os.**	**0**	**3000**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy uczestników, zdjęcia**
w1.2	**Ilość mieszkańców objętych działaniami na rzecz dyfuzji innowacji społecznych**		**os.**	**0**	**400**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy uczestników, zdjęcia**
w1.3	**Ilość mieszkańców objętych działaniami na rzecz włączenia społecznego grup defaworyzowanych**		**os.**	**0**	**900**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy uczestników, zdjęcia**
w1.4	**Ilość osób, które rozwinęły swoje kompetencje**		**os.**	**0**	**600**	**Sprawozdania beneficjentów / listy uczestników, zdjęcia, dyplomy**

w1.5	ilość osób objętych działaniami na rzecz zachowania i rozwoju dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury kulturalnej			os.	0	4500	Sprawozdania beneficjentów/ listy uczestników, zdjęcia	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
1.1.1	„Aktywni razem”	Młode NGO, bezrobotni, niepełnosprawni, dzieci i młodzież, kobiety, grupa 50+	Projekty grantowe, projekty własne	Ilość działań na rzecz integracji i aktywizacji mieszkańców	szt.	0	68	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD
1.2.1	„Mądry Polak przed szkodą”	Bezrobotni, niepełnosprawni, dzieci i młodzież, kobiety, grupa 50+	Projekty grantowe, projekty własne	Ilość działań na rzecz dyfuzji innowacji społecznych	szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD
1.3.1	„Tacy sami”	Bezrobotni, niepełnosprawni, dzieci i młodzież, absolwenci, kobiety, grupa 50+ i 60+, dzieci i młodzież z rodzin ubogich	Projekty grantowe, projekty współpracy	Ilość działań na rzecz włączenia społecznego grup defaworyzowanych	szt.	0	39	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD

1.4.1	„Nie święci garnki lepią”	Młodzież, bezrobotni	Projekty grantowe	Ilość działań na rzecz rozwoju kompetencji	szt.	0	41	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD
1.5.1	„Dziedzictwo dla rozwoju”	Dzieci i młodzież, kobiety, grupa 50+ i 60 +, bezrobotni absolwenci	Projekty grantowe, konkurs	Ilość działań na rzecz zachowania i rozwoju dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury kulturalnej	szt.	0	47	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD/IW
SUMA							215	

2.0	CEL OGÓLNY 2	Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Realizacja inwestycji tworzących miejsca pracy
2.2		Promocja ekonomii społecznej
2.3		Rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu
2.4		Rozwój rolnictwa ekologicznego (RE) i rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS)

	Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	*Jednostka miary*	Stan początkowy 31.12.2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W 2.0	Spadek poziomu bezrobocia względem wskaźnika na dzień 31.12.2014	%	X	X -3	Dane PUP i GUS (odsetek zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku roboczym)

	Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	*Jednostka miary*	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W 2.1	Ilość utworzonych miejsc pracy	szt.	0	~~19~~ 29	Sprawozdania beneficjentów/ CEIDG
W 2.2.1	Ilość osób, które poznały zasady ekonomii społecznej	os.	0	100	Sprawozdania beneficjentów/listy uczestników
~~W 2.2.2~~	~~ilość stworzonych w PES miejsc pracy~~	~~szt.~~	~~4~~	~~8~~	~~Sprawozdania beneficjentów / CEIDG~~
W 2.3	Ilość korzystających z promocji lokalnych wyrobów spożywczych, artystycznych i rzemieślniczych oraz z inkubatora przetwórstwa spożywczego.	os.	0	100	Sprawozdania beneficjentów / listy korzystających
W 2.3	~~Utworzeniem i utrzymaniem~~ Utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w ramach inkubatora przetwórstwa spożywczego	os	0	Co najmniej 1	Sprawozdania beneficjentów / listy korzystających
W 2.4.1	~~Ilość utworzonych gospodarstw ekologicznych /~~ Ilość grup promujących rolników/gospodarstwa ekologiczne	szt.	0	~~2~~ 3	Sprawozdania beneficjentów/ certyfikaty
~~W 2.4.2~~	~~Ilość utworzonych grup RWS~~	~~szt.~~	~~0~~	~~1~~	~~Sprawozdania beneficjentów / umowa grupy RWS~~

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
					Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	

2.1.1	„Kowale swego szczęścia”	Przedsiębiorcy, bezrobotni zwłaszcza młodzież i 50+	Konkurs	Ilość działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy	szt.	0	~~19~~ 29	Sprawozdania beneficjentów/ raport IW
2.2.1	„Ekonomia z ludzką twarzą”	Bezrobotni, niepełnosprawni, absolwenci, kobiety, grupa 50+	Projekt grantowy	Ilość działań promujących ekonomię społeczną	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów/raport LGD
			~~Konkurs~~	~~Ilość działań tworzących/ rozwijających przedsiębiorstwa ekonomii społecznej (PES)~~	~~szt.~~	~~0~~	4	~~Sprawozdania beneficjentów / raport IW~~
2.3.1	„Cudze chwalicie …”	Przedsiębiorcy, kobiety, 50+	Projekt grantowy	Ilość działań promujących lokalne wyroby spożywcze, artystyczne i rzemieślnicze	szt.	0	30	Sprawozdania beneficjentów / raport LGD
		Rolnicy, kobiety, 50+	Konkurs	Ilość działań tworzących inkubatory przetwórstwa spożywczego wraz z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów/ raport IW
2.4.1	„Zdrowa żywność – lepsze życie”	Rolnicy	Projekt grantowy	Ilość działań promujących RE i RWS	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów /raport LGD
SUMA							~~74~~ 70	

3.0	**CEL OGÓLNY 3**	**Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu**				
3.1	**CELE SZCZEGÓŁOWE**	**Edukacja mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu**				
3.2		**Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru**				
3.3		**Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej**				
3.4		**Promocja i wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz innych innowacji dla gospodarki niskoemisyjnej**				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	***Jednostka miary***	**Stan początkowy 2016 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródło danych/sposób pomiaru**
W3.0.1	**Wzrost wskaźnika osób uznających stan środowiska obszaru za dobry**		***%***	**x**	**X+10**	**Ankieta LGD na początek i na koniec okresu realizacji LSR**
W3.0.2	**Wzrost mieszkańców dostrzegających znaczenie środowiska dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru**		**%**	**X**	**X + 10**	**Ankieta LGD na początek i na koniec okresu realizacji LSR**
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	***Jednostka miary***	**Stan początkowy 2015 rok**	**Plan 2023 rok**	**Źródło danych/sposób pomiaru**
w3.1	**Ilość osób objętych działaniami edukacyjnymi**		**os.**	**0**	**1500**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy uczestników**
W 3.2.	**Wzrost liczby korzystających z oferty turystycznej obszaru**		**%**	**0**	**10**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy klientów**
W 3.2.	**Ilość utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w ramach działań wspierających działalność turystyczną**		**os**	**0**	**Co najmniej ~~17~~ 19**	**Sprawozdania beneficjentów/ listy klientów**
w3.3	**Ilość osób rocznie korzystających z nowej infrastruktury**		**os.**	**0**	**9000**	**Sprawozdania beneficjentów/ zdjęcia**
w3.4	**Ilość zastosowanych rozwiązań/technologii niskoemisyjnych**		**szt.**	**0**	**~~17~~ 12**	**Sprawozdania beneficjentów/ zdjęcia**

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
3.1.1	„Jest tylko jedna Ziemia”	Dzieci i młodzież, przedsiębiorcy, rolnicy, 50+	Projekt grantowy	Ilość działań edukacyjnych	szt.	0	30	Sprawozdania beneficjentów/ raport LGD
3.2.1	„Nuda? Nie u nas!”	Przedsiębiorcy, rolnicy, młodzież, kobiety, grupa 50+	Projekt grantowy	Łączna ilość działań dot. promocji oraz nowych produktów turystycznych	szt.	0	15	Sprawozdania beneficjentów/ raport LGD
			Konkursy	Ilość działań wspierających działalność turystyczną wraz z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy	szt.	0	~~17~~ 21	Sprawozdania beneficjentów/ raport IW
3.3.1	„Sama grusza nie wystarczy”	Dzieci i młodzież, grupa 50+, przedsiębiorcy, rolnicy, kobiety	Konkurs	Ilość działań dot. infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	18	Sprawozdania beneficjentów/ raport IW

3.4.1	„CO_2? Nie, dziękuję”	Przedsiębiorcy, rolnicy, młodzież i dzieci, bezrobotni, w tym absolwenci, kobiety, grupa 50+	Konkursy	Ilość działań służących ochronie klimatu	szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów/ raport IW
SUMA							92	

LSR LGD Aktywni Razem: matryca powiązań celów, przedsięwzięć i obszarów interwencji z diagnozą, konsultacjami, grupami docelowymi

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Potencjał i problemy	Wnioski z konsultacji	Grupy docelowe	Obszary interwencji
I. Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR	I.1. Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru	I.1.1. „Aktywni razem”	Ubóstwo duchowe sporej części populacji, niski poziom wykształcenia, duży odsetek osób wymagających pomocy	Potrzeba integracji i aktywizacji społecznej mieszkańców	Liderzy lokalni, animatorzy społeczni (absolwenci, grupa 50+); ogół mieszkańców, JST, NGO; dzieci i młodzież, grupa 50+	Kształcenie lokalnych liderów, kształcenie animatorów społ. Rozwój oferty i infrastruktury rekreac.; Zatrudnianie animatorów społeczn., organizacja tematyczn. wydarzeń integracyjn. z aktywnym udziałem mieszkańców; Realizacja projektów współpracy podmiotów w obrębie sektorów i między nimi, w tym JST i NGO; Realizacja projektów międzypokoleniowych;
	I.2. Dyfuzja innowacji społecznych	I.2.1. „Mądry Polak przed szkodą”	Niewystarczający poziom pomocy społecznej, ogólnie mała innowacyjność	Potrzeba ‘uspołecznienia’ pomocy społecznej,	JST, GOPS, GOK, GPB, szkoły, przedszkola, NGO, mieszkańcy	Organizacja forów tematycznych dot. innowacji społecznych; szkolenia tematyczne

			działań społecznych	**potrzeba rozwoju innowacyjności JST, NGO i mieszkańców**		**dot. innowacji społecznych; tematyczne wizyty studyjne; lokalne projekty współpracy dot. problemów społecznych; innowacyjne projekty pilotażowe dot. problemów społecznych;**
	I.3. Włączenie społeczne grup defaworyzowanych	**I.3.1. „Tacy sami"**	**Niedostrzeganie problemów i potrzeb grup defaworyzowanych, niski poziom wsparcia dla nich, alienacja grup defaworyzowanych**	**Potrzeba edukacji społeczności nt. potrzeb i problemów GD, potrzeba większej integracji i wsparcia tych grup**	**GOPS, szkoły, NGO, mieszkańcy; Pracodawcy, młodzież, grupa 50+; Niepełnosprawni; Dzieci i młodzież, w tym z grup defaworyzowanych; Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, absolwenci; Młodzież i grupa 60+**	**Promocja i rozwój wolontariatu, tworzenie grup samopomocy, tworzenie grup wsparcia; wsparcie psychologiczne i pedagogiczne GD, działania edukacyjne dot. zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych; Promocja młodzieży i grupy 50+ w środowisku pracodawców; Usuwanie barier architektonicznych Działania edukacyjne i rozwojowe dla dzieci i młodzieży, w tym z GD Edukacja dla przedsiębiorczości Archiwizacja społeczna**

	I.4. Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców	I.4.1. „Nie święci garnki lepią”	Niski poziom wykształcenia i aktywności społecznej mieszkańców, wysoki poziom bezrobocia	Potrzeba rozwijania kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców	Ogół mieszkańców	Działania rozwijające kompetencje kluczowe, społeczne i obywatelskie mieszkańców Działania rozwijające kompetencje zawodowe mieszkańców
	I.5. Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury kulturalnej	I.5.1. „Dziedzictwo dla rozwoju”	Atrakcyjne dziedzictwo kulturowe obszaru, niewystarczający poziom jego ochrony, braki infrastruktury dla aktywności społ. - kulturalnej	Potrzeba promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, potrzeba rozwoju infrastruktury kulturalnej	JST, NGO, grupa 60+, młodzież; Zespoły artystyczne; Ogół mieszkańców, twórcy, turyści; Ogół mieszkańców, dzieci i młodzież, rodzice, kobiety, niepełnosprawni, 60+	Archiwizacja społeczna; tworzenie i rozwój gminnych izb pamięci; Doposażanie zespołów artystycznych; Rozwój imprez i innych instrumentów promujących dziedzictwo kulturowe obszaru LGD; Doposażenie, modernizacja i tworzenie świetlic; Szkolenie i zatrudnianie animatorów kultury, tworzenie i realizacja programów kulturalnych dla świetlic;
II. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy	II.1. Realizacja inwestycji tworzących miejsca pracy	II.1.1. „Kowale swego szczęścia”	Wysoki poziom bezrobocia	Potrzeba poszerzenia oferty pracy na obszarze	Przedsiębiorcy, bezrobotni	Tworzenie nowych przedsiębiorstw Rozwijanie działalności gospodarczej
	II.2. Promocja ekonomii społecznej	II.2.1. „Ekonomia z ludzką twarzą”	Wysoki poziom bezrobocia, duży i rosnący odsetek	Potrzeba poszerzenia oferty pracy na	Bezrobotni, niepełnosprawni	Opracowanie i dystrybucja informacji, szkolenia

			długotrwale bezrobotnych, duża liczba niepełnosprawnych	obszarze, w tym dla osób nie odnajdujących się na rynku pracy		i wizyty studyjne Tworzenie nowych przedsiębiorstw ekonomii społecznej (PES); rozwijanie PES
	II.3. Rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu	II.3.1. „Cudze chwalicie …”	Potencjał turystyczny i rolniczy obszaru, brak markowych produktów	Potrzeba rozwoju lokalnych marek i lepszej promocji lokalnych produktów	Rolnicy, twórcy, rzemieślnicy	Promocja lokalnych wyrobów spożywczych, artystycznych i rzemieślniczych Tworzenie inkubatorów przetwórstwa spoż
	II.4. Rozwój rolnictwa ekologicznego i rolnictwa (RE) wspieranego przez społeczność (RWS)	II.4.1. „Zdrowa żywność – lepsze życie”	Potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i RWS, Ekologiczny Uniwersytet Ludowy, mała ilość gospodarstw ekologicznych	Potrzeba lepszej promocji rolnictwa ekologicznego i rolnictwa wspieranego przez społeczność	Rolnicy, mieszkańcy	Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa wspieranego przez społeczność, szkolenia, wizyty studyjne
III. Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu	III.1. Edukacja mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu	III.1.1. „Jest tylko jedna Ziemia”	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców i wielu JST	Potrzeba edukacji mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu	Ogół mieszkańców, dzieci i młodzież, JST	Konkursy, szkolenia, wizyty studyjne, wydarzenia
	III.2. Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru	III.2.1. „Nuda? Nie u nas!”	Duży, nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny obszaru, niewystarczająca jego promocja	Potrzeba rozwoju i lepszego marketingu oferty turystycznej obszaru	Podmioty turystyczne, bezrobotni, turyści	Realizacja materiałów i kampanii promujących całościowo ofertę turystyczną obszaru, opracowywanie nowych produktów turystycznych obszaru Tworzenie nowych

						przedsiębiorstw turystycznych Rozwijanie działalności gospodarczej o profilu turystycznym
	III.3. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	III.3.1. „Sama grusza nie wystarczy”	Braki w infrastrukturze rekreacyjnej i turystycznej na obszarze LGD	Zapotrzebowanie mieszkańców na rekreację, potrzeba uzupełnienia infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej	Ogół mieszkańców, dzieci i młodzież, grupa 50+, turyści	Rozwój niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
	III.4. Promocja i wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz innych innowacji dla gospodarki niskoemisyjnej	III.4.1. „CO_2? Nie, dziękuję”	Zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją z palenisk i pojazdów Potencjał turystyczny obszaru Deficyt wody	Potrzeba ograniczania zanieczyszczenia powietrza i efektu cieplarnianego	Pracodawcy, bezrobotni, ogół mieszkańców, turyści, rolnicy	Tworzenie nowych i rozwijanie przedsiębiorstw obejmujące inwestycje służące ochronie klimatu, rozwój niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej turystycznej i rekreacyjnej obejmujący inwestycje służące ochronie klimatu

9. REALIZACJA PROJEKTÓW WSPÓŁPRACY

LGD AKTYWNI RAZEM zamierza zrealizować następujące międzynarodowe i krajowy projekt współpracy:

→ Projekt *Education of the Youth for Entrepreneurship* (EYE) Project *I Edukacja Młodzieży dla Przedsiębiorczości*

Cele projektu realizują następujące cele SRLKS***: Cel ogólny 1. Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR, Cel szczegółowy 1.4. Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców*** i obejmują: 1. Rozwój kompetencji młodzieży dla przedsiębiorczości i zatrudnienia; 2. Rozwój lokalnych firm w sektorze turystyki.

Realizowany wskaźnik produktu to 'Ilość działań na rzecz rozwoju kompetencji', wskaźnik rezultatu – 'Ilość osób, które rozwinęły swoje kompetencje'

Na działania projektu złożą się m.in.: 1/ Szkolenie młodzieży dla przedsiębiorczości i zatrudnienia oparte na metodologii 4H; 2/ Praktyki zawodowe młodzieży w wybranych firmach, obejmujące realizacje konkretnych zadań (umiędzynarodowienie działań firm np. rozwój angielskich, polskich i fińskich wersji firmowych stron www, promocja firm w mediach społecznych itp.); 3/ Wymiana międzynarodowa praktykantów (rozwój kompetencji językowych i międzykulturowych)

Zakładani partnerzy LGD to: 1/LGD Pohjoisimman Lapin Leader /4H (Finlandia), 2/ LGD Perapohjolan Leader /4H (Finlandia), 3/ LGD Outokaira /4H (Finlandia), 4/ LGD Zalew Zegrzynski

→ Projekt *Heritage for the Future* (ANCHOR) Project */ Dziedzictwo dla przyszłości*

Cele projektu realizują następujące cele SRLKS***: Cel ogólny 1. Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR, Cel szczegółowy 1.3. Włączenie społeczne grup defaworyzowanych*** i obejmują: 1/ Rozwijanie identyfikacji młodzieży z jej miejscem pochodzenia, 2/Włączenie młodzieży w proces rozwoju lokalnego, 3/ Zapewnienie seniorom poczucia, że są potrzebni i doceniani, 4/ Wzmacnianie integracji międzypokoleniowej i poczucia wspólnoty w społecznościach lokalnych, 5/ Zapewnienie na przyszłość pomocy seniorom przez tworzenie więzi.

Realizowany wskaźnik produktu to 'Ilość działań na rzecz włączenia społecznego grup defaworyzowanych', wskaźnik rezultatu – 'Ilość mieszkańców objętych działaniami na rzecz włączenia społecznego grup defaworyzowanych'.

Na działania projektu złożą się m.in.: 1/ Szkolenie młodzieży dot. technik archiwizacji społecznej

Wybór tematów, poszukiwanie dokumentów, poszukiwanie seniorów-interlokutorów, opracowanie kwestionariuszy, 2/ Pilotażowe wywiady młodych ludzi z seniorami (zapis video), 3/ Spotkanie międzynarodowe o charakterze burzy mózgów i wymiany doświadczeń, 4/ Realizacja wywiadów, zbieranie dokumentów i zdjęć, 5/ Tworzenie lokalnych archiwów / izb pamięci, 6/ Opracowanie wspólnego filmu dokumentalnego, 7/ Lokalne imprezy promujące lokalne dziedzictwo i rezultaty projektu

Zakładani partnerzy: LGD Alto Casertano (Włochy), LGD Outokaira/4H (Finlandia), LGD Perapohjolan Leader /4H (Finlandia), LGD Zalew Zegrzyński, LGD Wspólny Trakt

→ Projekt *Culinary & Natural Heritage for Tourism and Identity* (HESTIA) Project / *Dziedzictwo kulinarne i przyrodnicze dla turystyki i tożsamości*

Cele projektu realizują następujące cele SRLKS***: Cel ogólny 3. Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu, Cel szczegółowy 3.2. Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru*** i obejmują: 1/ Zachowanie, promocja w społecznościach lokalnych i wykorzystanie dziedzictwa obszarów LGD na rzecz ich rozwoju społeczno-gospodarczego, w szczególności dziedzictwa kulinarnego i przyrodniczego; 2/ Wymiana doświadczeń w zakresie tworzenia produktów turystyki kulinarnej i (eko)turystyki; 3/ Zwiększenie szans młodzieży na rynku pracy i zapewnienie wykwalifikowanych pracowników podmiotom gastronomicznym na obszarach LGD; 4/ Rozwój opartych na lokalnym dziedzictwie produktów i usług; 5/ (Wzajemna) Promocja produktów i usług kulinarnych i turystycznych na obszarach LGD – Partnerów w projekcie i poza nimi.

Realizowany wskaźnik produktu to 'Łączna ilość działań dot. promocji oraz nowych produktów turystycznych, wskaźnik rezultatu – 'Wzrost liczby korzystających z oferty turystycznej obszaru'.

Na działania projektu złożą się m.in.: 1/ Spotkanie inicjujące projekt; 2/Rekrutacja uczestników; 3/ Wizyta studyjna na Węgrzech, w tym szkolenie kulinarne; 4/ Wizyta studyjna w Finlandii, w tym szkolenie kulinarne

(jeśli będzie możliwe do zorganizowania); 5/ Lokalne warsztaty kulinarne (AR, ZZ), 6/ Wizyta studyjna w Polsce, w tym szkolenie kulinarne (CS, OK); 7/ Lokalne warsztaty kulinarne (CS); 8/ Lokalne warsztaty kulinarne (OK); 7/ Szkolenie w zakresie przedsiębiorczości i praktyki dla młodzieży w placówkach gastronomicznych; 8/ Opracowanie publikacji: polskie, węgierskie i fińskie przepisy kulinarne/katalog lokalnych produktów i usług; 9/ Działania promujące lokalne produkty, usługi i współpracę; 10/ Utworzenie punktów informacji turystycznej (CS); 11/ Rozwój Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsze na obszarach LGD AR i LGD ZZ; 12/ Stworzenie Szlaków Dziedzictwa Kulturowego na obszarach LGD AR i LGD ZZ; 13/ Opracowanie przewodnika turystycznego; 14/ Wyjazd LGD AR na teren LGD ZZ promujący produkty lokalne i ofertą turystyczną; 15/ Organizacja Konkursu na Najlepsze Tradycyjne Przepisy Kulinarne Obszaru LGD ZZ wraz z Pokazem Kulinarnym; 16/ Promocja projektu; 17/ Zarządzanie projektem, w tym koordynacja.

Zakładani partnerzy: LGD Cserhatalja (Węgry), LGD Outokaira (Finlandia), LGD Aktywni Razem, LGD Zalew Zegrzyński.

→ Projekt współpracy *Mazowieckie Mazury*

Cele projektu realizują następujące cele SRLKS***: Cel ogólny 3. Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu, Cel szczegółowy 3.2. Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru*** i obejmują: marketing i rozwój produktów turystycznych obszaru zachodniego Mazowsza.

Na produkty projektu złożą się m.in.: mapa turystyczna obszaru (wersja elektroniczna i papierowa), tematyczne mapy turystyczne, tematyczne przewodniki, szkolenie krajoznawcze dla podmiotów turystycznych, szkolenie przewodników turystycznych (absolwenci, 50+), szkolenie dot. obsługi ruchu turystycznego, doradztwo (indywidualne) dla podmiotów turystycznych, kampania medialna.
Rezultatami projektu będą m.in.: zwiększona świadomość walorów turystycznych obszaru zachodniego Mazowsza wśród mieszkańców kraju (przede wszystkim aglomeracji warszawskiej), rozwój infrastruktury i oferty turystycznej obszaru, a w efekcie - wzrost ruchu turystycznego na obszarze. Projekt będzie stanowił element obchodów Roku Wisły 2017.
Realizowany wskaźnik produktu to 'Łączna ilość działań dot. promocji oraz nowych produktów turystycznych, wskaźnik rezultatu – 'Wzrost liczby korzystających z oferty turystycznej obszaru'
Zakładani partnerzy - LGD: Aktywni Razem, Przyjazne Mazowsze, Sierpeckie Partnerstwo, Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Płockiej

ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Realizacja LSR LGD AKTYWNI RAZEM na lata 2016-2022 obejmuje następujące typy operacji:

- indywidualne operacje beneficjentów innych niż LGD wybierane w drodze konkursu przez organ decyzyjny LGD i przekazywane do weryfikacji przez UMWM,
- **projekty grantowe,**
- **operacje własne LGD, których wnioskodawcą i realizatorem jest sama LGD ,**
- projekty współpracy – międzynarodowe i krajowy.

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, są zaprojektowane w sposób zapewniający zgodność zapisów z przepisami dotyczącymi RLKS, a także – w przypadku kryteriów – uwzględniający specyfikę obszaru objętego LSR. Przyjęte rozwiązania formalno - instytucjonalne mają umożliwić sprawny i transparentny wybór operacji realizujących przedsięwzięcia, cele i wskaźniki LSR, a przez to odnoszących się do problemów i potrzeb obszaru LGD.

Sposób wyboru i oceny operacji określają:

- „Procedura oceny zgodności operacji z LSR oraz wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru w ramach działania *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*, objętego PROW 2014-2020 realizowanych w ramach konkursów i operacji własnych" – w odniesieniu do indywidualnych operacji beneficjentów innych niż LGD,

wybieranych w drodze konkursu przez organ decyzyjny LGD i przekazywanych do weryfikacji przez UMWM,

- „Procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli w ramach działania *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*, objętego PROW 2014-2020"– w odniesieniu do operacji beneficjentów innych niż LGD, wybieranych w drodze konkursu przez LGD

oraz, dotyczący obu tych kategorii, a także operacji własnych LGD - Regulamin Rady.

Wyboru i oceny realizowanych przez LGD projektów współpracy dokonuje instytucja wdrażająca – Samorząd Województwa Mazowieckiego.

„Procedura oceny zgodności operacji z LSR oraz wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru w ramach działania *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*, objętego PROW 2014-2020 realizowanych w ramach konkursów i operacji własnych" i Regulamin Rady określają zasady dotyczące kolejnych etapów i elementów tego procesu, dotyczące m.in.:

- ogłoszenia o naborze wniosków – terminów i zawartości ogłoszenia,
- wniosku o przyznanie pomocy – terminu i sposobu złożenia, ogólnej jego zawartości, możliwości wycofania i skorzystania z konsultacji LGD,
- rejestracji i oceny wstępnej (formalnej) wniosków
- zasad podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym:
    - zasad oraz sposobu wyłączenia członków organu decyzyjnego z oceny i wyboru operacji;
    - sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu;

Procedury mają za zadanie ujednolicenie postępowania w ramach wyboru operacji do dofinansowania, zapewnienie przejrzystości i poprawności, a także usprawnienie pracy Rady.

Procedury również uwzględniają: szczegółowe zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu) zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowej w okresie programowania 2014-2020;
Dla zapewnienia przejrzystości podejmowanych decyzji przez Radę przyjęto zasadę, że Wnioskodawca ma prawo wglądu w dokumenty związane z oceną wnioskowanej przez niego operacji. Przewidziano też sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów. Opracowano też wzory dokumentów, które stanowią załącznik do „Procedury": *Karty oceny formalnej*, *Karty zgodności z PROW*, *Karty zgodności z LSR*, *Karty zgodności z kryteriami lokalnymi*.

Uregulowanie sposobu wyboru i oceny operacji w ramach projektów grantowych stanowią „Procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli w ramach działania *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* objętego PROW 2014-2020". Jest to dokument o konstrukcji analogicznej do procedury dla indywidualnych operacji beneficjentów innych niż LGD, wybieranych w drodze konkursu przez organ decyzyjny LGD i przekazywanych do weryfikacji przez UMWM i o analogicznych zasadach oceny i wyboru. Podobne są także wzory dokumentów: Karty oceny formalnej, Karty zgodności z PROW, Karty zgodności z LSR, Karty zgodności z kryteriami lokalnymi, ale dodatkowo zostały jeszcze opracowane wzory *Sprawozdania merytorycznego z wykonania operacji grantowej* oraz *Umowy o powierzeniu grantu.*

Kwoty wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych operacji

Zasady ustalania przez LGD AKTYWNI RAZEM wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR, tj. określenie intensywności pomocy w zależności od kategorii beneficjenta lub rodzaju operacji, biorą pod uwagę przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Dopuszczalne kwoty i poziomy intensywności wsparcia zawiera poniższa tabela.

Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla projektów realizowanych w ramach poddziałania 19.2 PROW 2014-2020						
Przedsięwzięcie	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)[i]**	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)[i]**	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)[i]**
	Konkurs/projekty podstawowe		**Granty**		**Operacje własne**	
1.1.1. Aktywni razem			5 – 25 tys.	do 95% / A, C	5 – 25 tys.	95%
1.2.1. „Mądry Polak przed szkodą”			5 tys.	do 95% / A,C	5 tys.	95%
1.3.1. „Tacy sami”			5 – 25 tys.	do 95% / A,C		
1.4.1. „Nie święci garnki lepią”			5 tys.	do 95% / A,C		
1.5.1. „Dziedzictwo dla rozwoju”	do 50 tys.	do 63,63% / A do 70 % / B do 95% / C	5-25 tys.	do 95% / A,C		
2.1.1. „Kowale swego szczęścia”	60 – 210 tys.	do 70 % / B premie (60 tys.)				
2.2.1. „Ekonomia z ludzką twarzą”	60 – 160 tys.	do 70 % / B do 95% / C	5 tys.	do 95% / A,C		
2.3.1. „Cudze chwalicie …”	do 500 tys.	do 63,63% / A do 70 % / B 95% / C	5 tys.	do 95% / A,C		
2.4.1. „Zdrowa żywność – lepsze życie”			5 tys.	do 95% / A,C		
3.1.1.„Jest tylko jedna Ziemia”			5 tys.	do 95% / A,C		
3.2.1. „Nuda? Nie u nas!”	60 – 204 tys.	do 70 % / B premie (60 tys.)	10 tys.	do 95% / A,C		
3.3.1. „Sama grusza nie wystarczy”	do 100 tys.	do 63,63% / A do 70 % / B do 95% / C				
3.4.1. „CO_2? Nie, dziękuję”	60 – 170 tys.	do 63,63% / A do 70 % / B do 95% / C premie (60 tys.)				

[i] A- jednostki sektora finansów publicznych; B- podmioty wykonujące działalność gospodarczą; C – pozostałe podmioty

Proponowane maksymalne kwoty wsparcia dla podmiotów gospodarczych wynikają z doświadczeń LGD dotyczących działania Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, wskazujących na dużą różnorodność kwot, o które ubiegali się beneficjenci.

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru określa *Procedura ustalania lub zmiany kryteriów*. Zgodnie z nią lokalne kryteria wyboru zatwierdza Walne Zebranie Członków. Lokalne kryteria wyboru mogą być zmienione na pisemny wniosek: Zarządu LGD, Komisji Rewizyjnej lub co najmniej 10 członków LGD AKTYWNI RAZEM. Wniosek o zmianę lokalnych kryteriów wyboru składa się wraz z uzasadnieniem do Zarządu Stowarzyszenia. Zarząd przygotowuje projekt zmiany lokalnych kryteriów wyboru i przedstawia Walnemu Zebraniu do zatwierdzenia. W przypadku uwzględnienia zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian. Zarząd może dokonać zmian kryteriów wyboru operacji, zgodnie z przyjętymi przez Walne Zebranie Członków kierunkami LSR, wynikających z wezwań Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażającej, wyników monitoringu, ewaluacji i oceny własnej wdrażania LSR lub wynikających ze zmian aktów prawnych i innych dokumentów dotyczących wdrażania RLKS w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Kryteria zostały opracowane w procesie uspołecznionym i uwzględniają specyfikę obszaru i cele LSR, będące rezultatem diagnozy obszaru LGD.

Jednym z istotnych celów LSR jest innowacyjne podejście do procesu rozwoju obszaru LGD, co oznacza premiowanie innowacyjnych operacji, czyli takich, w ramach których **zastosowano metody, środki lub technologie niestosowane dotychczas lub stosowanych jednostkowo (np. tylko w jednej gminie) na obszarze LGD lub adresowanie operacji do grupy docelowej nie będącej lub będącej jednostkowo (np. tylko w jednej gminie) analogicznych adresatem działań.**

ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA

Realizacja działań w ramach LSR została zaplanowana w trzech, wskazanych przez Instytucję Zarządzającą PROW, etapach:
etap I: lata 2016-2018
etap II: lata 2019-2021
etap III: lata 2022-2023

Ze względu na ograniczony czas etapu III (praktycznie jest to tylko jeden rok) realizacja większości operacji została zaplanowana w I i II etapie, w celu ograniczenia ryzyka dotyczącego niezrealizowania wskaźników LSR.

Wartość przedsięwzięć zrealizowanych w trakcie etapu I wyniesie: ~~6 576 257,00~~ 5 875 864 zł
Wartość przedsięwzięć zrealizowanych w trakcie etapu II wyniesie: ~~3 373 743,00~~ 4 094 136 zł
Wartość przedsięwzięć zrealizowanych w trakcie etapu III wyniesie: 250 000,00 zł

Plan uwzględnia zapisy paragrafu 8 Umowy Ramowej LGD z Instytucją Wdrażającą, dające możliwość podwyższenia kwoty wsparcia PROW o 20% pod warunkiem osiągnięcia określonych progów wskaźników i wydatkowania środków finansowych.

Planowane **wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu** miejsc pracy w ramach realizacji LSR (środkami PROW) wyniesie ~~5 090 000,00~~ 5 152 864 zł, czyli **51 % wartości wsparcia poddziałania 19.2 PROW**.

Wsparcie przedsięwzięć adresowanych do grup defaworyzowanych wyniesie 9 350 000 zł, czyli 93,5% budżetu poddziałania 19.2.

ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR

Realizacja *Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność LGD AKTYWNI RAZEM na lata 2016-2022*, opierać się będzie o:

- środki EFRROW,

- środki budżetu Państwa,
- wkład własny beneficjentów.

Poniższa tabela prezentuje montaż finansowy, dla LSR LGD AKTYWNI RAZEM, uwzględniający powyższe 3 źródła finansowania, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych.

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW (PLN)	**Budżet Państwa (PLN)**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)**	**RAZEM (PLN)**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	**3 741 474,12**	**1 603 488,95**		**5 344 963,07**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	**2 962 000,00**		**1 693 036,93**	**4 655 036,93**
RAZEM (PLN)	**6 703 474,12**	**1 603 488,95**	**1 693 036,93**	**10 000 000,00**

Ogólna kwota wsparcia środkami PROW wyniesie 12 450 000 zł, z czego:
• 10 000 000 zł przeznaczone zostanie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (realizację LSR),
• 200 000 zł na przygotowanie i realizację przedsięwzięć Lokalnej Grupy Działania w zakresie współpracy,
• 2 000 000 zł na koszty bieżące związane z zarządzaniem wdrażania strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obejmujące koszty operacyjne, koszty personelu, koszty szkoleń, koszty związane z public relations, koszty finansowe, a także koszty związane z monitorowaniem wdrażania strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i operacji będących przedmiotem wsparcia oraz przeprowadzaniem szczegółowych działań ewaluacyjnych związanych z tą strategią,
• 250 000 zł na animowanie realizacji strategii kierowanej przez społeczność w celu ułatwienia wymiany między zainteresowanymi podmiotami, aby zapewniać informacje i propagować strategię oraz aby wspierać potencjalnych beneficjentów w celu opracowywania operacji i przygotowywania wniosków, a także aby prezentować dobre praktyki, realizować szkolenia i doradztwo oraz wyjazdy studyjne (aktywizację).

Poniższe zestawienie, prezentuje przyporządkowanie budżetu PROW do zakresów wsparcia.

BUDŻET LSR

Zakres wsparcia	**Wsparcie finansowe PROW (PLN)**
19.2 Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	10 000 000,00
19.3 Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	200 000,00
19.4 Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 000 000,00
19.4 Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	250 000,00
Razem	12 450 000,00

W ramach realizacji LSR następujące kwoty zostaną przeznaczone na poszczególne cele LSR:

Cel ogólny 1: Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD Aktywni Razem – ~~2 260 000,00~~ 2 097 136 zł, w tym:

Cel szczegółowy 1.1: Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru – 500 000 zł,
Cel szczegółowy 1.2: Dyfuzja innowacji społecznych – 100 000 zł
Cel szczegółowy 1.3: Włączenie społeczne grup defaworyzowanych ~~450 000~~ 287 136 zł
Cel szczegółowy 1.4: Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców – 200 000 zł
Cel szczegółowy 1.5: Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury kulturalnej – 1 010 000 zł

Cel ogólny 2: Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy – ~~3 040 000~~ 3 086 115 zł, w tym:
Cel szczegółowy 2.1: Realizacja inwestycji tworzących miejsca pracy – ~~1 926 257~~ 2 336 115 zł
Cel szczegółowy 2.2: Promocja ekonomii społecznej – ~~413 743~~ 50 000 zł
Cel szczegółowy 2.3: Rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu – 650 000 zł
Cel szczegółowy 2.4: Rozwój rolnictwa ekologicznego i rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS) – 50 000 zł

Cel ogólny 3: Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu – ~~4 900 000,00~~ 4 816 749 zł, w tym:
Cel szczegółowy 3.1: Edukacja mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu – 150 000 zł,
Cel szczegółowy 3.2: Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru – ~~1 750 000~~ 1 666 749 zł
Cel szczegółowy 3.3: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – 1 800 000,00 zł
Cel szczegółowy 3.4: Promocja i wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz innych innowacji dla gospodarki niskoemisyjnej – 1 200 000 zł

ROZDZIAŁ IX. PLAN KOMUNIKACJI

Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb i problemów komunikacyjnych to:
• przybliżanie idei przedsięwzięć określonych w LSR
• aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach.

Cele szczegółowe komunikacji to: informowanie społeczności lokalnej o realizacji LSR, wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowywania wniosków i pozyskiwania środków z UE, edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR, angażowanie grup defaworyzowanych określonych w LSR do korzystania ze wsparcia, popularyzowanie i promocja efektów realizacji LSR poprzez budowanie przyjaznego wizerunku LGD jako instytucji wspierającej rozwój lokalny.

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne to: społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne w tym grupy defaworyzowane, faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje samorządowe, jednostki samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni. Ważną rolę w opracowanym przez nas planie komunikacji odegrać muszą także lokalne media.

Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych stanowią:
Liczba spotkań: **2 szt.**
Liczba informacji w mediach/prasie: **5 szt.**
Liczba informacji na stronie internetowej: **10 szt.**
Liczba ogłoszeń na portalach społecznościowych: **10 szt.**
Liczba spotkań aktywizujących: **25 szt.**
Liczba fotorelacji ze zrealizowanych projektów: **50 szt.**
Liczba przeprowadzonych szkoleń: **10 szt.**
Liczba wydrukowanych ulotek, broszur, map: **24 500 szt.**
Liczba osób korzystających z doradztwa w biurze LGD: **400**
Liczba osób korzystających z doradztwa telefonicznego: **200**

Liczba osób korzystających z doradztwa online: **100**
Liczba rozpowszechnionych informacji konkursowych: **15**
Liczba szkoleń wewnętrznych i zewnętrznych **: 45**
Liczba przeprowadzonych badań monitorujących: **6**
Liczba przeprowadzonych ewaluacji założeń i realizacji Planu Komunikacji: **2**
Liczba zebranych opinii celem korekty założeń: **200**

Analiza efektywności działań komunikacyjnych oraz zastosowanych środków przekazu odbywać się będzie poprzez okresowe monitorowanie osiąganych wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz średniookresową ewaluację efektów realizacji. LGD przeprowadzi ewaluację dotyczącą oceny trafności dobranych działań komunikacyjnych i środków przekazu w stosunku do grup docelowych oraz założonych efektów Planu Komunikacji. Dodatkowo większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców terenu LGD AKTYWNI RAZEM. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD przewidziane są środki zaradcze.

ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE

Zgodność i komplementarność Strategii rozwoju kierowanego przez społeczność LGD AKTYWNI RAZEM ze strategiami rozwoju województwa mazowieckiego

W poniższej tabeli zostały przedstawione poszczególne cele LSR LGD AKTYWNI RAZEM i odpowiadające im cele ***Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku*** oraz strategii sektorowych województwa: ***Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku***, ***Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-202***

Cele LSR LGD AKTYWNI RAZEM **Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR** Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru Dyfuzja innowacji społecznych Włączenie społeczne grup defaworyzowanych Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury kulturalnej
Cele *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku* Cel strategiczny: *Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki* Ramowy cel strategiczny: *Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia*
Cele *Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* CEL STRATEGICZNY: *Wzmocnienie kapitału ludzkiego do aktywności, samodzielności i integracji społecznej.* CELE GŁÓWNE: *Wzmocnienie inkluzji społecznej poprzez realizację działań profilaktycznych i aktywizujących.* *Poprawa dostępności i jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym przy zwiększonym udziale organizacji pozarządowych w realizacji zadań polityki społecznej Regionu.*
Cele *Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku* CEL STRATEGICZNY I: *Zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności* CEL STRATEGICZNY IV: *Kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz proprzedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji*
Cele *Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2020* Cel strategiczny D. 1. *Aktywizacja młodzieży do turystyki krajoznawczej* Cel strategiczny D. 2. *Aktywizacja młodzieży do turystyki kulturowej* Cel strategiczny D. 3. *Aktywizacja młodzieży do turystyki prozdrowotnej i kwalifikowanej*

Cele LSR LGD AKTYWNI RAZEM **Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy** Realizacja inwestycji tworzących miejsca pracy Promocja ekonomii społecznej Rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu Rozwój rolnictwa ekologicznego (RE) i rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS)
Cele *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku* Priorytetowy cel strategiczny: *Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym* Cele strategiczne: *Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii,* *Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki*
Cele *Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020* CEL STRATEGICZNY: Wzmocnienie kapitału ludzkiego do aktywności, samodzielności i integracji społecznej
Cele *Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku* CEL STRATEGICZNY I: Zwiększenie i wzmocnienie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności CEL STRATEGICZNY IV: Kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz proprzedsiębiorczych sprzyjających kreatywności i kooperacji

Cele LSR LGD AKTYWNI RAZEM **Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu** Edukacja mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej Promocja i wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz innych innowacji dla gospodarki niskoemisyjnej
Cele *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku* Cel strategiczny: *Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego* (Zapobieganie nadmiernej suburbanizacji i kreowanie ładu przestrzennego) Ramowe cele strategiczne: *Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska* (Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska; Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń; Produkcja energii ze źródeł odnawialnych); ***Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia*** (Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu; Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej)
Cele *Strategii rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2020* Cel strategiczny A.1. Rdzeń systemu: ożywienie turystyki wewnątrzregionalnej; Cel strategiczny A.2. Systematyzacja współpracy turystycznej; Cel strategiczny B. 1. Zbudowanie podstaw wizerunku turystycznego Mazowsza Cel strategiczny B. 2. Ożywienie promocyjne partnerstw regionu

Cel strategiczny C. 1. Wsparcie klastrów turystycznych Cel strategiczny C. 2. System podnoszenia kompetencji kadr branży turystycznej Cel strategiczny E. 1. Wisła łącznikiem Mazowsza Cel strategiczny E. 2. Spójność regionalna dzięki turystyce

LSR LGD AKTYWNI RAZEM jest **strategią zintegrowaną,** nie tylko dlatego, że **wpisuje się w szereg dokumentów strategicznych dla obszaru nadrzędnego – województwa mazowieckiego,** ale także z powodu **integracji działań różnych sektorów** na rzecz osiągnięcia wspólnych celów rozwoju obszaru nią objętego. W przedsięwzięcia realizujące poszczególne cele szczegółowe i ogólne strategii **zaangażowani będą różni partnerzy, reprezentujący różne sektory.**

Przedsięwzięcie	Realizujące sektory
I.1.1. „Aktywni razem”	Organizacje społeczne (NGO), jednostki sektora finansów publicznych (JSFP), mieszkańcy
I.2.1. „Mądry Polak przed szkodą”	NGO, JSFP, mieszkańcy
I.3.1. „Tacy sami”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
I.4.1. „Nie święci garnki lepią”	NGO, JSFP, mieszkańcy
I.5.1. „Dziedzictwo dla rozwoju”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
II.1.1. „Kowale swego szczęścia”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
II.2.1. „Ekonomia z ludzką twarzą”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
II.3.1. „Cudze chwalicie …”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
II.4.1. „Zdrowa żywność – lepsze życie”	NGO, JSFP, mieszkańcy
III.1.1.„Jest tylko jedna Ziemia”	NGO, JSFP, mieszkańcy
III.2.1. „Nuda? Nie u nas!”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
III.3.1. „Sama grusza nie wystarczy”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy
III.4.1. „CO_2? Nie, dziękuję”	NGO, JSFP, mieszkańcy, firmy

Trzecim wymiarem zintegrowania strategii jest założona **integracja społeczna**: **różnych grup społecznych i różnych pokoleń**. Służyć jej będą inicjowane w ramach LSR ich wspólne działania, w tym krajowe i międzynarodowe projekty współpracy **(integracja międzyregionalna i międzynarodowa)**.

ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA

Instrumentami stosowanymi do oceny postępów procesu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD AKTYWNI RAZEM będą monitoring realizacji zadań przyjętych w strategii i operacji będących przedmiotem wsparcia oraz prowadzenie ewaluacji procesu wdrażania LSR zgodnie z Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach PROW 2014-2020.
Działania te będą uwzględniały zapisy Art. 34. *Rozporządzenia 1303/2013 KE* i uwzględniały treść „Wytycznych w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020” Ministra Infrastruktury i Rozwoju.

Ponieważ jakość i intensywność procesu wdrażania strategii - jego zgodność z założonym harmonogramem, planem działania i budżetem, będą zależały od jakości funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania - poziomu jej aktywności i profesjonalizmu, monitoringowi i ewaluacji zostaną poddane zarówno wdrażanie LSR, jak też funkcjonowanie LGD.

Zgodnie z metodologią **monitoring jest** (na podst. www.ngo.pl):
● Procesem zbierania informacji;
● Systematycznym badaniem, czy projekt przebiega zgodnie z planem, czy osiąga zamierzone na danym etapie produkty i rezultaty
● Procedurą wykonywaną w trakcie realizacji projektu, badającą jego trzy elementy: harmonogram działań, budżet i rezultaty, pod kątem ich zgodności z planem
● Procesem, za który odpowiedzialne są osoby zarządzające projektem

Monitoring wdrażania LSR obejmie następujące zagadnienia:
→ stopień realizacji wskaźników przyjętych dla celów i przedsięwzięć
→ stopień realizacji budżetu (liczba i wartość podpisanych umów z beneficjentami)
→ efektywność (zakres i oddziaływanie) podejmowanych działań komunikacyjnych,
→ zgodność procesu wdrażania LSR z założonym harmonogramem,
→ poziom wydatkowania środków finansowych i jego zgodność z przyznanym na poszczególne przedsięwzięcia budżetem,
→ zakres, zasięg i jakość świadczonego doradztwa
→ zakres, zasięg i jakość organizowanych przedsięwzięć z zakresu animacji lokalnej,

Monitoring funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania obejmie:
→ ilość i jakość prowadzonych szkoleń - na podstawie list i ankiet uczestników,
→ aktywność Organów LGD - mierzoną z wykorzystaniem list obecności i protokołów spotkań,
→ aktywność pracowników - mierzoną z wykorzystaniem list obecności i udziału w imprezach, targach, szkoleniach itp.,
→ aktywność informacyjno-promocyjną Biura LGD (treść strony www, liczba artykułów w mediach, audycji radiowych i telewizyjnych, stoisk informacyjnych itp.),
→ jakość i sprawność pracy biura (badanie ankietowe klientów)
→ ilość świadczonych usług doradczych - na podstawie ewidencji doradztwa,
→ jakość świadczonego doradztwa (badanie ankietowe poziomu zadowolenia klientów),
→ jakość współpracy z Partnerami (wywiady),
→ ocenę przebiegu konkursów pod kątem trafności, skuteczności, terminowości - poprzez analizę protokołów i sprawozdań

Czas i okres pomiaru, sposób pozyskiwania danych

Monitoring będzie procesem stałym – będzie dotyczył całego okresu wdrażania LSR. Pomiary będą dokonywane na koniec miesiąca, a podsumowywanie ich wyników – co kwartał. Dane będą pozyskiwane od beneficjentów, klientów (potencjalnych beneficjentów), partnerów LGD, Samorządu Województwa, jak również będą to dane własne LGD (np. protokoły Rady, sprawozdania z działań własnych LGD, ewidencje usług) albo informacje zleceniobiorców LGD (np. mediów).
Zgodnie z metodologią **ewaluacja jest** (na podst. www.ngo.pl) :

- Badaniem wybranych elementów projektu
- Procesem odpowiadającym na pytanie: czy i jak udało nam się osiągnąć zamierzone cele oraz w jaki sposób udało nam się je osiągnąć?
- Procesem wykonywanym po wybranym elemencie projektu lub po całościowej realizacji projektu
- Procesem, za który są odpowiedzialne osoby zarządzające projektem (ewaluacja wewnętrzna) albo wynajęta instytucja/osoba (ewaluacja zewnętrzna)

Elementy podlegające ewaluacji

Ewaluacja jest to **działanie analityczne - oceniające** jakość procesów, w przypadku RLKS mające na celu ocenę efektywności realizacji jej celów i przedsięwzięć i przedstawienie wniosków lub/i rekomendacji.

W związku z powyższym ewaluacji wdrażania SRLKS zostaną poddane te same elementy, co w przypadku monitoringu

- poziom realizacji wskaźników przyjętych dla celów i przedsięwzięć
- stopień realizacji budżetu (liczba i wartość podpisanych umów z beneficjentami względem założonych)
- efektywność i oddziaływanie podejmowanych działań komunikacyjnych,
- zgodność wdrażania SRLKS z założonym harmonogramem,
- zgodność i wysokość wydatkowania środków finansowych z przyznanym na poszczególne przedsięwzięcia budżetem,

- jakość świadczonego doradztwa oraz organizowanych przedsięwzięć z zakresu animacji lokalnej

Ewaluacja funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania będzie obejmowała:

- ilość i jakość prowadzonych szkoleń,
- aktywność organów LGD,
- aktywność pracowników,
- aktywność informacyjno-promocyjna Biura,
- jakość i sprawność pracy biura
- ilość świadczonego doradztwa,
- jakość świadczonego doradztwa,
- jakość współpracy z Partnerami,

Czas i okres pomiaru, sposób pozyskiwania danych

W procesie ewaluacji wykorzystywane będą dane i informacje z procesu monitoringu.

LGD AKTYWNI RAZEM planuje przeprowadzenie ewaluacji realizacji LSR na koniec 2018 (ewaluacja wewnętrzna) i w latach 2020-2022 (ewaluacja zewnętrzna), w ten sposób zostanie nimi objęty cały okres wdrażania LSR, a wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane w kolejnym okresie działalności LGD.
Dobra ewaluacja jest procesem trudnym - dla zapewnienia fachowości bezstronności i obiektywności oceny organów oraz osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie LGD i wdrażanie LSR ewaluacja końcowa zostanie powierzona niezależnemu ewaluatorowi, przy ścisłej współpracy z nimi i nadzoru Biura LGD AKTYWNI RAZEM.

Kryteriami ewaluacji będą:

Skuteczność – kryterium to pozwali ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele LSR, zdefiniowane na etapie jej tworzenia,

Efektywność – kryterium to pozwoli ocenić efektywność pracy Organów i Biura LGD oraz – pośrednio – systemu wdrażania LSR, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów (nakłady to zasoby finansowe i ludzkie oraz poświęcony czas).

Trafność – kryterium pozwoli nam ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele LSR / sposoby funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom / potrzebom i możliwościom beneficjentów (czy zaplanowane działania są w lokalnych warunkach wykonalne)

Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do:

- podsumowania i oceny efektów dotychczasowej realizacji LSR,
- poprawy jakości działań bieżących i planowanych,
- podniesienia poziomu uspołecznienia działań i zwiększenia poparcia społecznego
- zaprezentowania efektów działań LGD.

ROZDZIAŁ XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.

Analiza LSR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD AKTYWNI RAZEM jako dokument strategiczny obszaru 11 gmin: Iłów, Słubice, Sanniki, Pacyna, Szczawin Kościelny, Gostynin – miasto i gmina, Gąbin, Łąck, Nowy Duninów i Brudzeń Duży podlega przepisom ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 ze zm.).

Przeprowadzona przez LGD analiza LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wykazała, że - zgodnie z art. 48 ww. ustawy - LSR nie wymaga przeprowadzenia takiej oceny jako dokument stanowiący uszczegółowienie *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze* oraz *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020*, które wcześniej zostały poddane takiej ocenie.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez Stowarzyszenie LGD AKTYWNI RAZEM dla gmin na okres programowania 2014-2020 będzie stanowić instrument realizacji założeń Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 poprzez planowane wykorzystanie m.in. środków unijnych, w tym środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz będzie dotyczyć wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu, tj. uszczegółowienia dokumentu „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030.

W związku z powyższym Stowarzyszenie dn. 10 listopada 2015 r. wystąpiło do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Warszawie z wnioskiem o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie
W opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) w Warszawie nie jest konieczne przeprowadzanie odrębnej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla LSR, z uwagi na to, że zakres planowanych działań nie będzie wykraczać poza ramy Strategii Rozwoju Regionalnego Województwa Mazowieckiego i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020, czyli dokumentów które zostały poddane takiej ocenie.

Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie
W dn. 16 grudnia 2015r. LGD wystąpiło do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie z wnioskiem o uzgodnienie odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko nawiązując i załączając opinię Dyrektora RDOŚ w Warszawie.

Informacja o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
W celu zachowania formalności procedury LGD po uzyskaniu opinii Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie, niezwłocznie poda do publicznej informacji (na www.aktywnirazem.pl) informację o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

BIBLIOGRAFIA:
„Badanie ruchu turystycznego na Pojezierzu Gostynińskim”, Lokalna Grupa Działania Fundacja AKTYWNI RAZEM 2012 r.
„Zintegrowana oferta turystyczna Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego”, 2014 r.
„Raport „Badanie skuteczności i efektywności Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Nadwiślańskiego Pogranicza Mazowiecko-Kujawskiego (LSR)”, 2015 r.
„Wnioski i wytyczne dotyczące wdrażania inicjatywy LEADER w nowym okresie programowania instrumentu Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS)
„Przewodnik po projektach Inicjatywa LEADER 2010-2015 Nadwiślańskie Pogranicze Mazowiecko-Kujawskie, Lokalna Grupa Działania Fundacja AKTYWNI RAZEM 2015
„Zbiorniki wodne w Polsce” - Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej 2014 r.
„Perła Płockiego Mazowsza – Brudzeński Park Krajobrazowy” Fundacja Fundusz Lokalny Ziemi Płockiej Młodzi Razem 2012
„Zachowanie wartości krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych na terenie Parków Krajobrazowych „ Gostynińsko Włocławski Park Krajobrazowy - Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej 2014 r.

ZAŁĄCZNIK NR 1

DO LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022 – LGD AKTYWNI RAZEM

PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR LGD AKTYWNI RAZEM

Cel procedury

Celem procedury jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD AKTYWNI RZEM, aby zapewnić jak najbardziej efektywne wykorzystanie środków na rozwój obszaru LGD i jak największe oddziaływanie procesu realizacji LSR.

Zakres procedury

Procedura obejmuje opis czynności związanych z dokonywaniem aktualizacji LSR (zgłaszanie zmian, analiza, zakres zmian, kompetencje organów LGD związane z przyjmowaniem zmian w zapisach LSR).

Cele aktualizacji LSR

Realizacja LSR obejmuje okres 7 lat i jest procesem obarczonym licznymi, niezależnymi od LGD uwarunkowaniami, zarówno formalnymi, jak i wynikającymi z sytuacji społeczno-ekonomicznej obszaru LGD i kraju. 10-letnie doświadczenie LGD w absorbcji i dystrybucji środków pomocowych dowodzi dużej zmienności tych warunków. Aktualizacja LSR pozwala na dostosowanie się do nich, w granicach określonych odpowiednimi przepisami, w celu jak najpełniejszego wykorzystania posiadanych lub pozyskania dodatkowych środków finansowych.

Częstotliwość aktualizacji LSR

Decyzja o aktualizacji LSR będzie rezultatem prowadzonego przez LGD monitoringu jej realizacji lub może być spowodowana czynnikiem zewnętrznym, takim jak np. możliwość pozyskania dodatkowych środków, ale nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku (dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania ograniczonych korekt).

Zakres aktualizacji LSR

Zakres ewaluacji LSR będzie się wiązał z rezultatami monitoringu procesu jej wdrażania lub z uwarunkowaniami zewnętrznymi, np. warunkami pozyskania dodatkowych środków.
Aktualizacja LSR może dotyczyć:
- zmian wewnętrznych procedur LGD, nie skutkujących zmianami dotyczącymi wnioskodawców,
- zmian dotyczących bezpośrednio przygotowania, składania i sposobów oceny wniosków,
- przesunięć środków pomiędzy przedsięwzięciami i/lub korekty opisów przedsięwzięć (tylko, gdy w ocenie Zarządu, inne usprawnienia nie będą w stanie zapewnić racjonalnego i terminowego wykorzystania funduszy na realizację celów LSR).

Przebieg procesu aktualizacji

Aktualizacja LSR dokonywana jest przez Biuro LGD (z ewentualnym wsparciem eksperckim) w procesie uspołecznionym - z jak najszerszym udziałem członków LGD i wszystkich mieszkańców obszaru. Wszystkie działania LGD dotyczące aktualizacji LSR są jawne.

Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać:
- członkowie LGD;
- organy Stowarzyszenia;
- wszyscy mieszkańcy obszaru.

We wniosku autor wskazuje obecny zapis LSR oraz propozycję zmiany zapisu, cel dokonania zmian zapisu/ów, przewidywane efekty tych zmian, dodatkowe uwagi oraz swoje dane kontaktowe.

Zmiany LSR oraz zmiany kryteriów wyboru operacji: zgodne z przyjętymi przez Walne Zebranie Członków kierunkami LSR, wynikające z wezwań Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażającej, wyników monitoringu, ewaluacji i oceny własnej wdrażania LSR lub wynikających ze zmian aktów prawnych i innych dokumentów dotyczących wdrażania RLKS w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dokonuje Zarząd LGD.

Zmiany dokonywane przez Zarząd oraz ich uzasadnienie będą każdorazowo przedstawiane Członkom Stowarzyszenia na pierwszym po wprowadzeniu zmian Walnym Zebraniu i podawane do wiadomości ogółowi mieszkańców.

Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR.
Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:
- analizy zgłaszanych do LGD wniosków,
- analizy otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR,
- analizy uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany,
- analizy wniosków zawartych w raportach rocznych Prezesa LGD AKTYWNI RAZEM dotyczących oceny własnej i monitoringu,
- analizie podsumowań poszczególnych konkursów,
- ankiet monitorujących,
- raportów ewaluacyjnych.

Zmian w LSR zgłaszanych przez mieszkańców i członków organów, niewynikających z wezwań Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażającej, wyników monitoringu, ewaluacji i oceny własnej wdrażania LSR lub wynikających ze zmian aktów prawnych i innych dokumentów dotyczących wdrażania Podejścia Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dokonuje Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.

ZAŁĄCZNIK NR 2

DO LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022 – LGD AKTYWNI RAZEM

PROCEDURA OCENY WŁASNEJ, MONITORINGU I EWALUCAJI ORAZ WPROWADZANIA USPRAWNIEŃ I AKTUALIZACJI LSR

1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA

Kluczowym założeniem przeprowadzania oceny własnej, monitoringu i ewaluacji oraz wprowadzania usprawnień we wdrażaniu LSR oraz dokonywania aktualizacji LSR jest niezmienność celów ogólnych LSR. Uznaje się, że proces tworzenia LSR, poprzedzony wieloletnim okresem tworzenia i wdrażania Inicjatywy Leader, doprowadził do trafnej oceny potrzeb regionu oraz prawidłowego dostosowania celów LSR do zidentyfikowanych potrzeb z jednej strony oraz do formalnych, finansowych i organizacyjnych uwarunkowań z drugiej strony. Tym samym przyjmuje się ogólną zasadę, że procedury oceny własnej, wprowadzania usprawnień oraz aktualizacji LSR, służąc realizacji celów LSR, mają skutkować rozwiązywaniem pojawiających się problemów:

- w pierwszym rzędzie – poprzez działania usprawniające pracę bez zmian istniejących ram formalnych i proceduralnych
- w drugim rzędzie – poprzez usprawnienia polegające na zmianach wewnętrznych procedur LGD, nie skutkujących zmianami dotyczącymi wnioskodawców
- w trzecim rzędzie – poprzez usprawnienia polegające na zmianach dotyczących bezpośrednio przygotowania, składania i sposobów oceny wniosków
- w ostateczności (jeżeli w ocenie LGD inne usprawnienia nie będą w stanie zapewnić racjonalnego i terminowego wykorzystania funduszy na realizację celów LSR) – poprzez przesunięcia funduszy pomiędzy przedsięwzięciami i/lub korekty opisów przedsięwzięć.

2. OCENA WŁASNA, MONITORING I EWALUACJA

LGD będzie regularnie dokonywało oceny własnych działań związanych z wdrażaniem LSR, przy czym metodyka oceny będzie nakierowana przede wszystkim na identyfikację analizę problemów związanych z wdrażaniem, po to, aby problemy takie skutecznie eliminować poprzez odpowiednie zmiany w organizacji pracy bądź poprzez aktualizację LSR.

Ocena własna będzie obejmowała:

a) ocenę przebiegu konkursu,

b) bieżący monitoring w zakresie realizacji budżetu, celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR oraz osiąganych wskaźników realizacji LSR,
c) coroczną ocenę wdrażania LSR,
d) ewaluację.

2.1. Ocena przebiegu konkursu

W terminie 120 dni od daty przekazania właściwemu organowi samorządu województwa list operacji wybranych do dofinansowania, Prezes Zarządu przeprowadza ocenę przebiegu konkursu, obejmującą analizę:

a) zgłoszonych uwag pracowników zaangażowanych w realizację konkursu
b) zgłoszonych uwag/zażaleń wnioskodawców lub potencjalnych wnioskodawców
c) zgłoszonych uwag członków Organu Decyzyjnego
d) uwag/zażaleń właściwego organu samorządu wojewódzkiego
e) zebranych materiałów
f) sporządzenie raportu z oceny przebiegu konkursu, uwzględniającego
   - krótki opis ogólny przebiegu konkursu
   - usystematyzowaną listę zidentyfikowanych problemów
   - identyfikację przyczyn problemów
   - ocenę stopnia zagrożenia realizacji LSR przez poszczególne problemy
     - propozycje usprawnień eliminujących lub łagodzących zidentyfikowane problemy.

Uwagi/zażalenia wnioskodawców lub potencjalnych wnioskodawców na bieżąco odnotowują w formie pisemnej pracownicy LGD na podstawie korespondencji oraz roboczych kontaktów osobistych bądź telefonicznych z wnioskodawcami/ potencjalnymi wnioskodawcami i przekazują Prezesowi Zarządu.

Uwagi/zażalenia pracowników, członków Organu Decyzyjnego i przedstawicieli organu samorządu wojewódzkiego zbiera Prezes Zarządu w czasie rozmów indywidualnych i/lub spotkań bądź w innej wybranej przez siebie formie.

Prezes Zarządu przedkłada raport Zarządowi, który w możliwie krótkim terminie przeprowadza dyskusję nad raportem z udziałem ewentualnych innych zaproszonych stron oraz podejmuje stosowne działania w celu usprawnienia działalności LGD lub aktualizacji LSR.

Do obszarów, na które należy w raporcie zwracać szczególną uwagę należą:

- organizacja pracy biura, podział pracy i obciążenie pracą poszczególnych pracowników,
- problemy wnioskodawców i potencjalnych wnioskodawców dotyczące zrozumienia treści LSR, zasad konkursu, wypełnienia wniosku, dostarczenia wymaganych załączników itp.,
- problemy dotyczące praktycznego zastosowania przez Organ Decyzyjny przyjętych zasad oceny i wyboru wniosków, w tym m.in. mierzalności i obiektywności kryteriów oceny oraz ich skuteczności w wyborze rzeczywiście najlepszych projektów,
- wszelkie problemy zgłoszone przez samorząd wojewódzki w związku z otrzymaną listą wniosków oraz wnioskami o przyznanie pomocy, w tym w szczególności uwagi samorządu wojewódzkiego dotyczące ewentualnych nieprawidłowości w procedurze naboru, oceny i wyboru wniosków oraz interpretacji przepisów odnoszących się do wdrażania LSR.

2.2. Bieżący monitoring w zakresie realizacji budżetu, celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR oraz osiąganych wskaźników realizacji LSR

Prezes Zarządu nadzoruje prowadzenie bieżącego monitoringu w zakresie:

a) realizacji budżetu LSR,
b) celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR,
c) osiąganych wskaźników realizacji LSR.

Prezes systematycznie przedkłada Zarządowi i Radzie Stowarzyszenia podsumowanie/raport monitoringu, przeprowadza dyskusję i konsultacje oraz zgodnie z przyjętą procedurą podejmuje stosowne działania w celu usprawnienia działalności LGD lub aktualizacji LSR.

2.3. Ocena wdrażania LSR

Po upływie każdego roku kalendarzowego wdrażania LSR, Prezes Zarządu sporządza roczny raport z oceny wdrażania LSR, obejmujący:

a) podsumowanie ocen przebiegu poszczególnych konkursów,
b) podsumowanie działań usprawniających podjętych w wyniku ocen przebiegu konkursów, wraz z oceną skuteczności wdrożonych usprawnień,
c) analizę problemów dotyczących wdrażania projektów, którym przyznano pomoc, w tym w szczególności problemów związanych z:
- rezygnacją z pomocy/ odstąpieniem od zawarcia umowy,
- brakiem środków własnych/ innych źródeł finansowania projektu,
- opóźnieniami, zmianami i nieprawidłowościami w realizacji rzeczowej projektów,
- nieprawidłowościami w dokumentowaniu i rozliczaniu projektów,

d) analizę uwag do LSR zgłoszonych w ciągu roku przez podmioty i osoby nie związane bezpośrednio z wdrażaniem LSR, tj. inne niż pracownicy LGD, członkowie Organu Decyzyjnego i przedstawiciele właściwego organu samorządu wojewódzkiego,
e) analizę zaawansowania rzeczowo-finansowego we wdrażaniu LSR,
f) propozycje usprawnień pracy LGD i/lub aktualizacji LSR, mające na celu eliminację lub złagodzenie zidentyfikowanych problemów, w tym w szczególności problemów dotyczących wdrażania projektów.

Analizę, o której mowa w punkcie c) powyżej, należy sporządzić na podstawie informacji uzyskanych od właściwego organu samorządu wojewódzkiego.

Analiza, o której mowa w punkcie d) powyżej, powinna uwzględniać pisemne uwagi do LSR wniesione w formie korespondencji elektronicznej lub tradycyjnej. Powszechny i systematyczny udział w konsultacjach dotyczących aktualizacji LSR osób nie związanych bezpośrednio z wdrażaniem LSR powinna zapewnić umieszczona na stronie internetowej informacja o możliwości wnoszenia pisemnych uwag do LSR.

Prezes Zarządu przedkłada raport Zarządowi, który w możliwie krótkim terminie przeprowadza dyskusję nad raportem z udziałem ewentualnych innych zaproszonych stron oraz podejmuje stosowne działania w celu usprawnienia działalności LGD lub aktualizacji LSR.

2.4. Ewaluacja

LGD planuje przeprowadzenie wewnętrznej ewaluacji śródokresowej i zewnętrznej końcowej za pośrednictwem niezależnego ewaluatora.

2.4.1. Ewaluacja śródokresowa – będzie obejmowała ocenę zrealizowanych działań LGD w celu zdiagnozowania poziomu realizacji LSR oraz określenia zagadnień, które będą wymagały usprawnienia i poprawy, a także określenia nowych płaszczyzn działalności LGD. Plan ewaluacji obejmie analizę zrealizowanych w pierwszym okresie działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu, jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów i wskaźników LSR. Przeprowadzenie ewaluacji może przyczynić się do modyfikacji realizacji Strategii i aktualizacji przyjętych założeń w celu lepszego dostosowania i zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnych.
Wyniki przeprowadzonego raportu ewaluacyjnego zostaną wykorzystane w bieżącej pracy LGD oraz w celu podjęcia działań korygujących lub naprawczych w obszarach, w których zostanie stwierdzona taka konieczność. Raport ewaluacyjny będzie miał charakter sprawozdawczy. W raporcie zostaną zawarte rekomendacje, których realizacja umożliwi wprowadzanie zmian i optymalizację wdrażania LSR oraz usprawnianie funkcjonowania LGD w kolejnych latach jej funkcjonowania.

2.4.2. Ewaluacja końcowa – będzie obejmowała ocenę i podsumowanie wszystkich działań LGD zrealizowanych w ramach wdrażania LSR oraz zdiagnozowanie procesu realizacji LSR. Plan ewaluacji będzie obejmował analizę zrealizowanych w tym okresie działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów i wskaźników LSR. Raport ewaluacyjny będzie miał charakter sprawozdawczy. W raporcie zostaną ujęte również rekomendacje, których zastosowanie przyczyni się do określenia kolejnych kierunków rozwoju dla obszaru LGD oraz podejmowania dalszych wysiłków na rzecz rozwoju regionu.

2.4.3. Zakres badania ewaluacyjnego:

- przedmiotowy - przedmiotem ewaluacji będą działania zrealizowane przez Lokalną Grupę Działania w celu wypełnienia założeń określonych w LSR
- czasowy - raport ewaluacji śródokresowej będzie dotyczył trzech lat wdrażania LSR tj. okresu od rozpoczęcia wdrażania LSR do dnia 30 czerwca 2019 r.; raport ewaluacji końcowej zostanie przygotowany po zakończeniu realizacji i wdrażania LSR i będzie dotyczył całego okresu wdrażania LSR, tj. do roku 2023.
- przestrzenny - zakres przestrzenny raportu będzie obejmował obszar jedenastu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania AKTYWNI RAZEM obejmujący gminy: Brudzeń Duży, Gostynin, Iłów, Łąck, Nowy Duninów, Pacyna, Słubice, Szczawin Kościelny, oraz Miasta i Gminy Gąbin, Miasta Gostynina i Miasta i Gminy Sanniki, gdzie będą realizowane zadania wpisane w LSR.

2.4.4. Kryteria ewaluacji:

W trakcie analizy będą brane pod uwagę następujące kryteria ewaluacji:

- Skuteczność – kryterium to pozwali ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele LSR, zdefiniowane na etapie jej tworzenia,
    - ilościowym – uwzględniającym realizację przedsięwzięć na podstawie założonych wskaźników realizacji,
    - jakościowym – w którym zostaną wzięte pod uwagę rzeczywiste efekty realizacji przedsięwzięć w aspekcie ich oceny przez Zarząd LGD.
- Efektywność – kryterium to pozwoli ocenić efektywność pracy Organów i Biura LGD oraz – pośrednio – systemu wdrażania LSR, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów (nakłady to zasoby finansowe i ludzkie oraz poświęcony czas).
- Trafność – kryterium pozwoli nam ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele LSR / sposoby funkcjonowania LGD odpowiadają zidentyfikowanym problemom / potrzebom i możliwościom beneficjentów (czy zaplanowane działania są w lokalnych warunkach wykonalne)

2.4.5. Materiał badawczy – źródło danych:

Źródła danych dla ilościowej i jakościowej analizy założeń LSR będą stanowić:

- raporty roczne z oceny wdrażania LSR za 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 i 2022 rok,
- oceny przebiegu poszczególnych konkursów,
- sprawozdania merytoryczne z działalności za lata 2016 - 2022 rok,
- dane z monitoringu realizacji budżetu LSR, celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR, osiąganych wskaźników realizacji LSR
- opinie z realizacji zadań uzyskane od pracowników biura LGD, członków Rady, Członków Zarządu, doradców oraz wnioskodawców i beneficjentów,
- dokumenty i opracowania będące wynikiem zrealizowanych działań,
- ankiety monitorujące realizację celów i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju złożone przez beneficjentów.

3.USPRAWNIANIE DZIAŁALNOŚCI LGD I AKTUALIZACJA LSR

1) Zalecenia dotyczące usprawniania działalności LGD w zakresie wdrażania LSR formułuje Zarząd po rozpatrzeniu propozycji zawartych w raportach Prezesa Zarządu. Zalecenia Zarządu formułowane są w formie:
    a) uchwał zobowiązujących Prezesa Zarządu do wprowadzenia usprawnień działalności LGD oraz zmian LSR,
    b) wniosków do Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia o wprowadzenie stosownych zmian w LSR, jeżeli zmiany te są zastrzeżone dla Walnego Zebrania Członków.
2) Zmiany LSR dokonane przez Zarząd oraz ich uzasadnienie będą każdorazowo przedstawiane podczas Walnego Zebrania Członków na pierwszym posiedzeniu po wprowadzeniu zmian.

PLAN DZIAŁANIA WSKAZUJĄCY HARMONOGRAM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU

	Lata	**2016-2018**			**2019-2021**			**2022 - 2023**			**RAZEM 2016-2023**		**Program**	**Poddziałanie /zakres Programu**
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
CEL OGÓLNY nr1	**Rozwój kapitału społecznego obszaru LGD AR**													
Cel szczegółowy 1.1	**Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru**													
Przedsięwzięcie 1.1.1 „Aktywni razem”	Ilość działań na rzecz integracji i aktywizacji mieszkańców	8 szt.	12	200 000,00	50 szt.	85	250 000,00	10 szt.	100	50 000,00	68 szt.	500 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekty grantowe)
	Ilość działań aktywizujących	1 szt.	20	200,00	3 szt.	80	600,00	1 szt.	100	200,00	5	1 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.1				**200 200,00**			**250 600,00**			**50 200,00**		**501 000,00**		
Cel szczegółowy 1.2	**Dyfuzja innowacji społecznych**													
Przedsięwzięcie 1.2.1 „Mądry Polak przed szkodą”	Ilość działań na rzecz dyfuzji innowacji społecznych	0	0	0,00	20 szt.	100	100 000,00	0	0	0,00	20 szt.	100 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekty grantowe/ własne)
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	2 szt.	100	200,00	0	0	0,00	2 szt.	200,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.2				**0,00**			**100 200,00**			**0,00**		**100 200,00**		
Cel szczegółowy 1.3	**Włączenie społeczne grup defaworyzowanych**													
Przedsięwzięcie 1.3.1 „Tacy sami”	Ilość działań na rzecz włączenia społecznego grup defaworyzowanych	11 szt.	28	150 000,00	18 szt.	74	187 136	10 szt.	100	50 000,00	39 szt.	387 136,00	PROW	Realizacja LSR (projekty grantowe, projekt współpracy ANCHOR - limit 2%)
	Ilość działań aktywizujących	1 szt.	25	300,00	2 szt.	75	500,00	1 szt.	100	200,00	4 szt.	1 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.3				**150 300,00**			**187 636,00**			**50 200,00**		**388 136,00**		

Cel szczegółowy 1.4	**Rozwój kompetencji kluczowych, społecznych, obywatelskich i zawodowych mieszkańców**													
Przedsięwzięcie 1.4.1 „Nie święci garnki lepią”	Ilość działań na rzecz rozwoju kompetencji	0	0	0	41 szt.	100	200 000,00	0	0	0	41 szt.	200 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekty grantowe, projekt współpracy EYE - ponad gwarantowany limit)
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	2 szt.	100	400,00	0	0	0,00	2 szt.	400,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.4				**0,00**			**200 400,00**			**0,00**		**200 400,00**		
Cel szczegółowy 1.5	**Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, rozwój infrastruktury kulturalnej**													
Przedsięwzięcie 1.5.1 „Dziedzictwo dla rozwoju”	Ilość działań na rzecz zachowania i rozwoju dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury kulturalnej	20 szt.	43	500 000,00	27 szt.	100	510 000,00	0	0	0,00	47 szt.	1 010 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekty grantowe, konkurs)
	Ilość działań aktywizujących	6 szt.	60	1 200,00	4 szt.	100	800,00	0	0	0,00	10 szt.	2 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.5				**501 200,00**			**510 800,00**			**0,00**		**1 012 000,00**		
Razem cel ogólny 1				**851 700,00**			**1 249 636,00**			**100 400,00**		**2 201 736,00**		
CEL OGÓLNY nr 2	**Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy**													
Cel szczegółowy 2.1	**Realizacja inwestycji tworzących miejsca pracy**													
Przedsięwzięcie 2.1.1 „Kowale swego szczęścia”	Ilość działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy	17 szt.	74	1 616 115,00	12 szt.	26	720 000	0	0	0,00	29 szt.	2 336 115,00	PROW	Realizacja LSR (konkursy)
	Ilość działań aktywizujących	6 szt.	86	4 000,00	1 szt.	14	800,00	0	0	0,00	7 szt.	4 800,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.1				**1 620 115,00**			**720 800,00**			**0,00**		**2 340 915,00**		
Cel szczegółowy 2.2	**Promocja ekonomii społecznej**													
Przedsięwzięcie 2.2.1 „Ekonomia z ludzką twarzą”	Ilość działań promujących ekonomię społeczną	0	0	0,00	10 szt.	100	50 000,00	0	0	0,00	10 szt.	50 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekt grantowy~~, konkursy)~~
	~~Ilość działań tworzących/ rozwijających przedsiębiorstwa ekonomii~~	~~0~~	~~0~~	~~0,00~~	~~4 szt.~~	~~100~~	~~363 743,00~~	~~0~~	~~0~~	~~0,00~~	~~4 szt.~~	~~363 743,00~~	~~-~~	~~Realizacja LSR (konkursy)~~

	~~społecznej (PES)~~													
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	1 szt.	100	200,00	0	0	0,00	1 szt.	200,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.2				**0,00**			**50 200,00**			**0,00**		**50 200,00**		
Cel szczegółowy 2.3	**Rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu**													
Przedsięwzięcie 2.3.1 „Cudze chwalicie …”	Ilość działań promujących lokalne wyroby spożywcze, artystyczne i rzemieślnicze	0	0	0,00	30 szt.	100	150 000,00	0	0	0	30 szt.	150 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekt grantowy, konkurs)
	Ilość działań tworzących inkubatory przetwórstwa spożywczego wraz z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy	0	0	0,00	1 szt.	100	500 000,00	0	0	0,00	1 szt.	500 000,00		Realizacja LSR
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	5 szt.	100	1 000,00	0	0	0,00	5 szt.	1 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.3				**0,00**			**651 000,00**			**0,00**		**651 000,00**		
Cel szczegółowy 2.4	**Rozwój rolnictwa ekologicznego (RE) i rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS)**													
Przedsięwzięcie 2.4.1 „Zdrowa żywność – lepsze życie”	Ilość działań promujących RE i RWS	0	0	0,00	10 szt.	100	50 000,00	0	0	0,00	10 szt.	50 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekt grantowy)
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	1 szt.	100	100,00	0	0	0,00	1 szt.	100,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.4				**0,00**			**50 100,00**			**0,00**		**50 100,00**		
Razem cel ogólny 2				**1 620 115,00**			**1 471 200,00**			**0,00**		**3 091 315,00**		
CEL OGÓLNY nr3	**Zachowanie i wykorzystanie walorów środowiska z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, w tym działania na rzecz ochrony klimatu**													
Cel szczegółowy 3.1	**Edukacja mieszkańców i podmiotów obszaru w zakresie ekologii i ochrony klimatu**													
Przedsięwzięcie 3.1.1 „Jest tylko jedna Ziemia”	Ilość działań edukacyjnych	0	0	0,00	30 szt.	100	150 000,00	0	0	0,00	30 szt.	150 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekt grantowy)
	Ilość działań aktywizujących	0	0	0,00	1 szt.	100	200,00	0	0	0,00	1 szt.	200,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 3.1				**0,00**			**150 200,00**			**0,00**		**150 200,00**		
Cel szczegółowy 3.2	**Marketing i rozwój oferty turystycznej obszaru**													

Przedsięwzięcie 3.2.1 „Nuda? Nie u nas!”	Łączna ilość działań dot. promocji oraz nowych produktów turystycznych	0	0	0,00	0	0	0,00	15 szt.	100	150 000,00	15 szt.	150 000,00	PROW	Realizacja LSR (projekt grantowy)
	Ilość działań wspierających działalność turystyczną wraz z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy	13 szt.	62	1 196 749,00	8 szt.	38	420 000,00	0	0	0,00	21 szt.	1 616 749,00		Realizacja LSR (konkurs, projekty współpracy: *Dziedzictwo kulinarne* - limit 2%, i projekt współpracy *Mazowieckie Mazury* - ponad gwarantowany limit)
	Ilość działań aktywizujących	4 szt.	67	2 000,00	2 szt.	100	1 000,00	0	0	0,00	6 szt.	3 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 3.2				**1 198 749,00**			**421 000,00**			**150 000,00**		**1 769 749,00**		
Cel szczegółowy 3.3	**Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej**													
Przedsięwzięcie 3.3.1 „Sama grusza nie wystarczy”	Ilość działań dot. infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	14 szt.	83	1 500 000,00	4 szt.	100	300 000,00	0	0	0,00	18 szt.	1 800 000,00	PROW	Realizacja LSR (konkurs)
	Ilość działań aktywizujących	7 szt.	88	3 500,00	1 szt.	100	500,00	0	0	0,00	8 szt.	4 000,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 3.3				**1 503 500,00**			**300 500,00**			**0,00**		**1 804 000,00**		
Cel szczegółowy 3.4	**Promocja i wykorzystanie odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz innych innowacji dla gospodarki niskoemisyjnej**													
Przedsięwzięcie 3.4.1 „CO_2? Nie, dziękuję”	Ilość działań służących ochronie klimatu	9 szt.	69	700 000,00	3 szt.	100	500 000,00	0	0	0,00	12 szt.	1 200 000,00	PROW	Realizacja LSR (konkursy)
	Ilość działań aktywizujących	3 szt.	60	1 800,00	2 szt.	100	700,00	0	0	0,00	5 szt.	2 500,00		Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 3.4				**701 800,00**			**500 700,00**			**0,00**		**1 202 500,00**		
Razem cel ogólny 3				**3 404 049,00**			**1 372 400,00**			**150 000,00**		**4 926 449,00**		
Razem LSR				**5 875 864,00**			**4 094 136,00**			**250 400,00**		**10 220 400,00**		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												**5 152 864,00**	**51 % budżetu poddziałania Realizacja LSR**	

ZAŁĄCZNIK NR 4

BUDŻET LSR Stowarzyszenia LGD AKTYWNI RAZEM

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	**10 000 000**	0	0	0		**10 000 000**
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	**200 000**			0		**200 000**
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	**2 000 000**	0	0	0	0	**2 000 000**
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	**250 000**	0	0	0	0	**250 000**
Razem	**12 450 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**12 450 000**

Formularz: Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW (PLN)	Budżet Państwa (PLN)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)	RAZEM (PLN)
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	**3 741 474,12**	**1 603 488,95**		**5 344 963,07**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	**2 962 000,00**		**1 693 036,93**	**4 655 036,93**
RAZEM (PLN)	**6 703 474,12**	**1 603 488,95**	**1 693 036,93**	**10 000 000,00**

ZAŁĄCZNIK NR 5

do LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022 – LGD AKTYWNI RAZEM

PLAN KOMUNIKACJI

Podstawowym warunkiem planowania skutecznej komunikacji jest jej obustronność. Takie podejście pozwala na pozyskanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD. Mając na uwadze doświadczenie z wdrażania LSR w latach 2007-2013, oparte o udaną współpracę z lokalną społecznością, władzami oraz sektorem prywatnym LGD AKTYWNI RAZEM zamierza zbudować spójny i pozytywny wizerunek naszej LGD poprzez realizację Planu Komunikacji na lata 2014-2020.

Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb i problemów komunikacyjnych to przybliżanie idei przedsięwzięć określonych w LSR i aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Do zrealizowania celów głównych konieczne będzie zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych.

Cele szczegółowe komunikacji to: informowanie społeczności lokalnej o realizacji LSR, wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowywania wniosków i pozyskiwania środków z UE, edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR, angażowanie grup defaworyzowanych określonych w LSR do korzystania ze wsparcia, popularyzowanie i promocja efektów realizacji LSR poprzez budowanie przyjaznego wizerunku LGD jako instytucji wspierającej rozwój lokalny.

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne to: społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne w tym grupy defaworyzowane, faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje samorządowe, jednostki samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy. Ważną rolę w opracowanym przez nas planie komunikacji odegrać muszą także lokalne media.

Analiza efektywności działań komunikacyjnych oraz zastosowanych środków przekazu odbywać się będzie poprzez okresowe monitorowanie osiągnięcia wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz średniookresową ewaluację efektów realizacji. Przeprowadzone zostaną kampanie informacyjne poprzez druk materiałów szkoleniowych i promocyjno-informacyjnych. LGD przeprowadzi ewaluację dotyczącą oceny trafności dobranych działań komunikacyjnych i środków przekazu w stosunku do grup docelowych oraz założonych efektów Planu Komunikacji. Dodatkowo większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców terenu LGD AKTYWNI RAZEM. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Wśród nich LGD AKTYWNI RAZEM przewiduje przede wszystkim: organizację spotkań z mieszkańcami i beneficjentami, przeprowadzenie badań ankietowych, a w przypadku nie osiągnięcia pożądanego efektu, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD skonsultuje propozycje zmian ze społecznością lokalną.

Załącznik: Plan Komunikacji – cele, działania, grupy docelowe, środki i narzędzia komunikacji.

Działania komunikacyjne, odpowiadające im środki przekazu oraz zidentyfikowani adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych:				
Termin	**Cel komunikacji**	**Nazwa działania**	**Grupy docelowe**	**Środki przekazu**
I połowa 2016 roku	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców i środowisk lokalnych o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz prowadzenie działań informacyjno promocyjnych na rzecz LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022	Mieszkańcy, beneficjenci i opinia publiczna, potencjalni beneficjenci, lokalne media (w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	- artykuły i ogłoszenia w prasie; - informacja na stronie internetowej; - ogłoszenia na portalach społecznościowych; -organizacja spotkań na obszarze LGD.
I połowa 2016 roku – do końca realizacji LSR	Działania animacyjne oraz informacyjno-szkoleniowe dla mieszkańców z terenu LGD w tym grup defaworyzowanych określonych w LSR	Kampania społeczna na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców	Mieszkańcy, beneficjenci i opinia publiczna, potencjalni beneficjenci, lokalne media (w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	- spotkania aktywizujące; -prezentacje dobrych praktyk; - spotkania informacyjno-szkoleniowe; -ulotki, broszury informacyjne, mapy;
II połowa 2016 r. – do końca realizacji LSR	Wsparcie doradcze i szkoleniowe dla beneficjentów LSR przy realizacji projektów	Informowanie na temat warunków i sposobu weryfikacji, realizacji i rozliczania projektów	Potencjalni beneficjenci LSR	- doradztwo w zakresie przygotowania wniosków; -informacja nt. dostępnych konkursów; -doradztwo mailowe i telefoniczne;
I połowa 2016 roku– do końca realizacji LSR	Działania w obszarze podnoszenia kompetencji Organu Decyzyjnego i Kadry LGD	Podnoszenie jakości usług	Członkowie Rady LGD, Zarządu LGD oraz Kadra LGD	- szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne
II połowa 2018 roku – do końca realizacji LSR	Uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Działania w obszarze monitoringu i weryfikacji realizacji planu komunikacji	Kadra i członkowie LGD, beneficjenci, mieszkańcy terenu LGD oraz osoby korzystające z usług doradczych i szkoleń (w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	-ankiety monitorujące wskaźniki i ewaluacja założeń i realizacji planu; - zbieranie opinii i korekta założeń planu;
I połowa 2018 roku– do końca realizacji LSR	Zapewnienie szerokiej akceptacji społecznej dla działań rozwojowych i kierunków rozwojowych realizowanych przy pomocy LSR	Prezentacja projektów zrealizowanych i w trakcie realizacji	Mieszkańcy terenu LGD, potencjalni wnioskodawcy oraz beneficjenci (w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	- publikacja dobrych praktyk; - promocja skutecznych działań; - publikacja na stronach gmin i portalach społecznościowych

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych		
Nazwa działania	**Zakładane wskaźniki**	**Planowane efekty**
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022	Liczba spotkań: **2 szt.**	**50 osób** wzięło udział w spotkaniach
	Liczba informacji w mediach/prasie: **5 szt.**	**1000 osób** zapoznało się z założeniami LSR 2016-2022
	Liczba informacji na stronie internetowej: **10 szt.**	**10 tys. osób** odwiedziło strony internetowe z informacją
	Liczba ogłoszeń na portalach społecznościowych: **10 szt.**	**5 tys. osób** podniosło poziom wiedzy na temat LSR
Kampania społeczna na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców	Liczba spotkań aktywizujących: **25 szt.**	**375 osób** wzięło udział w spotkaniach aktywizujących
	Liczba fotorelacji ze zrealizowanych projektów: **50 szt.**	**1 tys. osób** zapoznało się z dobrymi praktykami
	Liczba przeprowadzonych szkoleń: **10 szt.**	**200 osób** uczestniczyło w szkoleniach
	Liczba wydrukowanych ulotek, broszur, map: **24 500 szt.**	**24,5 tys.** rozpowszechnionych ulotek, broszur, map
Informowanie na temat warunków i sposobu weryfikacji, realizacji i rozliczania projektów	Liczba osób korzystających z doradztwa w biurze LGD: **400**	**100 osób/podmiotów** skorzystało ze wsparcia
	Liczba osób korzystających z doradztwa telefonicznego: **200**	**50 osób/podmiotów** skorzystało ze wsparcia
	Liczba osób korzystających z doradztwa online: **100**	**25 osób/ podmiotów** skorzystało ze wsparcia
	Liczba rozpowszechnionych informacji konkursowych: **15**	Dotarcie do co najmniej **7 tys. osób** z informacjami o konkursie
Podnoszenie jakości usług	Liczba szkoleń wewnętrznych i zewnętrznych dla Członków Rady, Zarządu LGD oraz kadry LGD: **45**	**28 osób** wchodzących w skład Rady LGD, Zarządu LGD bądź kadry LGD podniosło swoją wiedzę i kwalifikacje
Działania w obszarze monitoringu i weryfikacji realizacji planu komunikacji	Liczba przeprowadzonych badań monitorujących: **6**	Coroczna weryfikacja realizacji założeń LSR
	Liczba przeprowadzonych ewaluacji założeń i realizacji Planu Komunikacji: **2**	Pozyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie świadczenia pomocy przez LGD
	Liczba zebranych opinii celem korekty założeń: **200**	Zebranie łącznie **200** ankiet (online lub w formie tradycyjnej)

lokalna grupa działania
AKTYWNI RAZEM

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022

www.aktywnirazem.pl
e-mail: aktywni.razem@wp.pl

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie. LSR opracowana przez Stowarzyszenie LGD AKTYWNI RAZEM. LSR współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; Działanie 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, Poddziałanie 19.1 Wsparcie przygotowawcze. Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie"